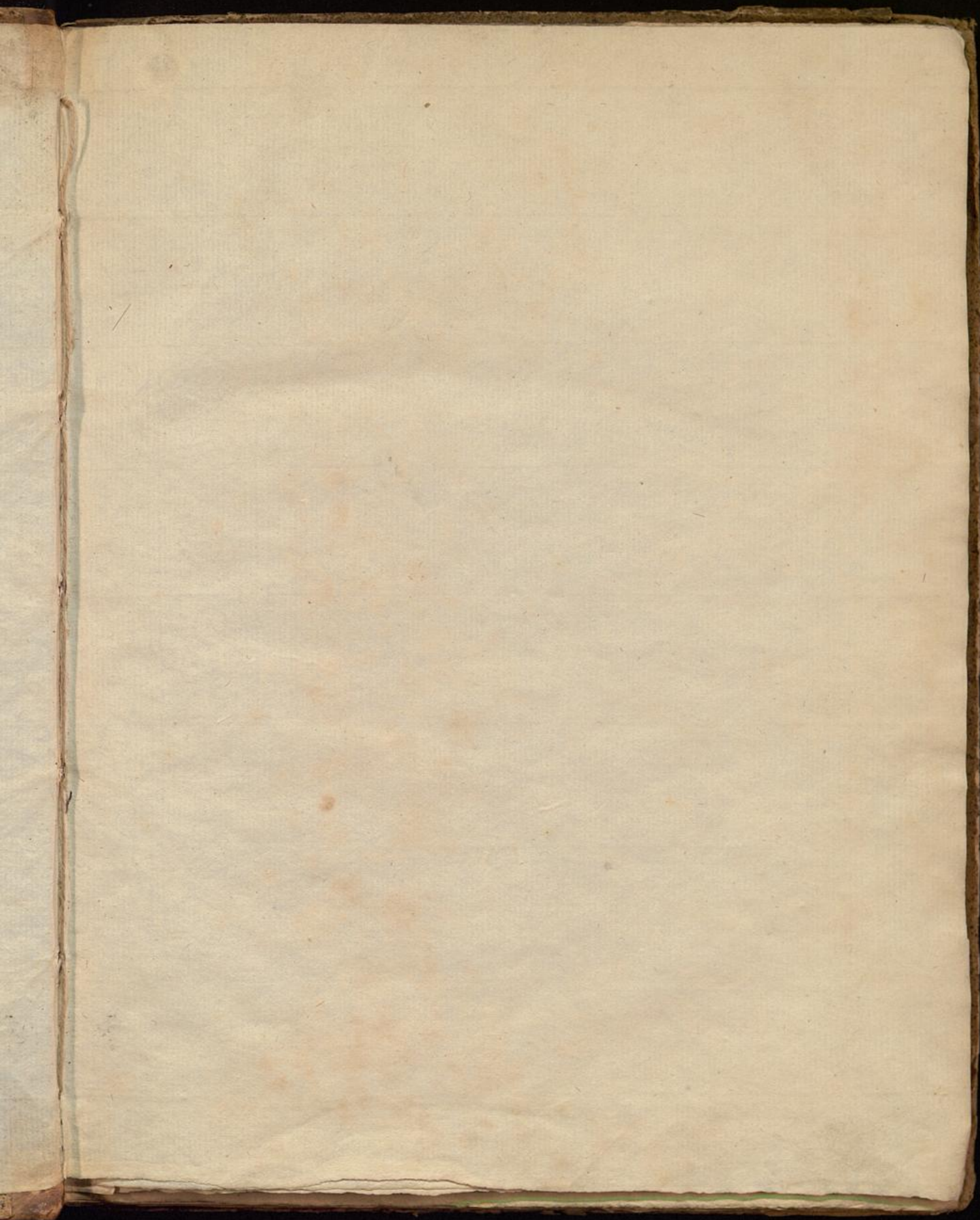
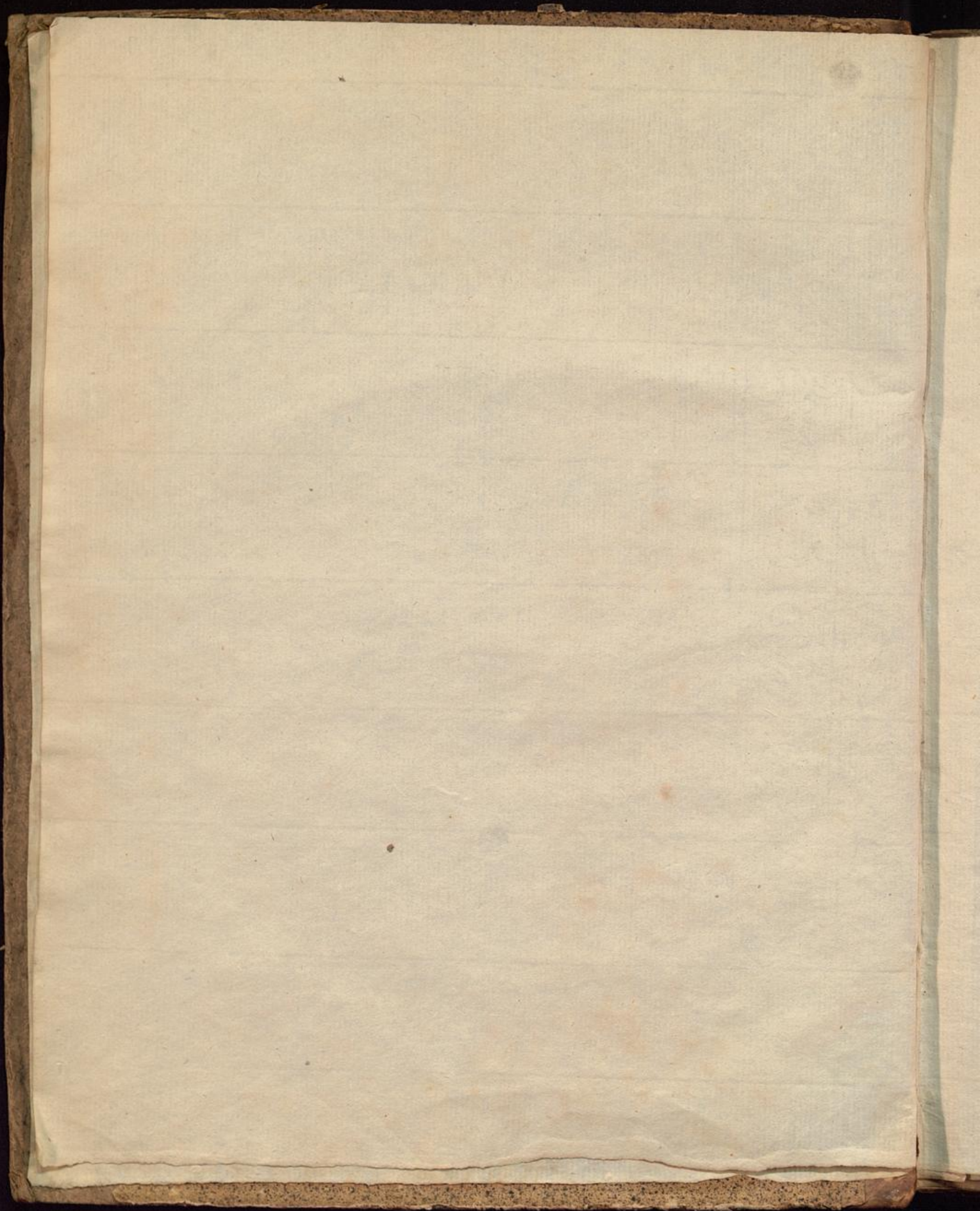
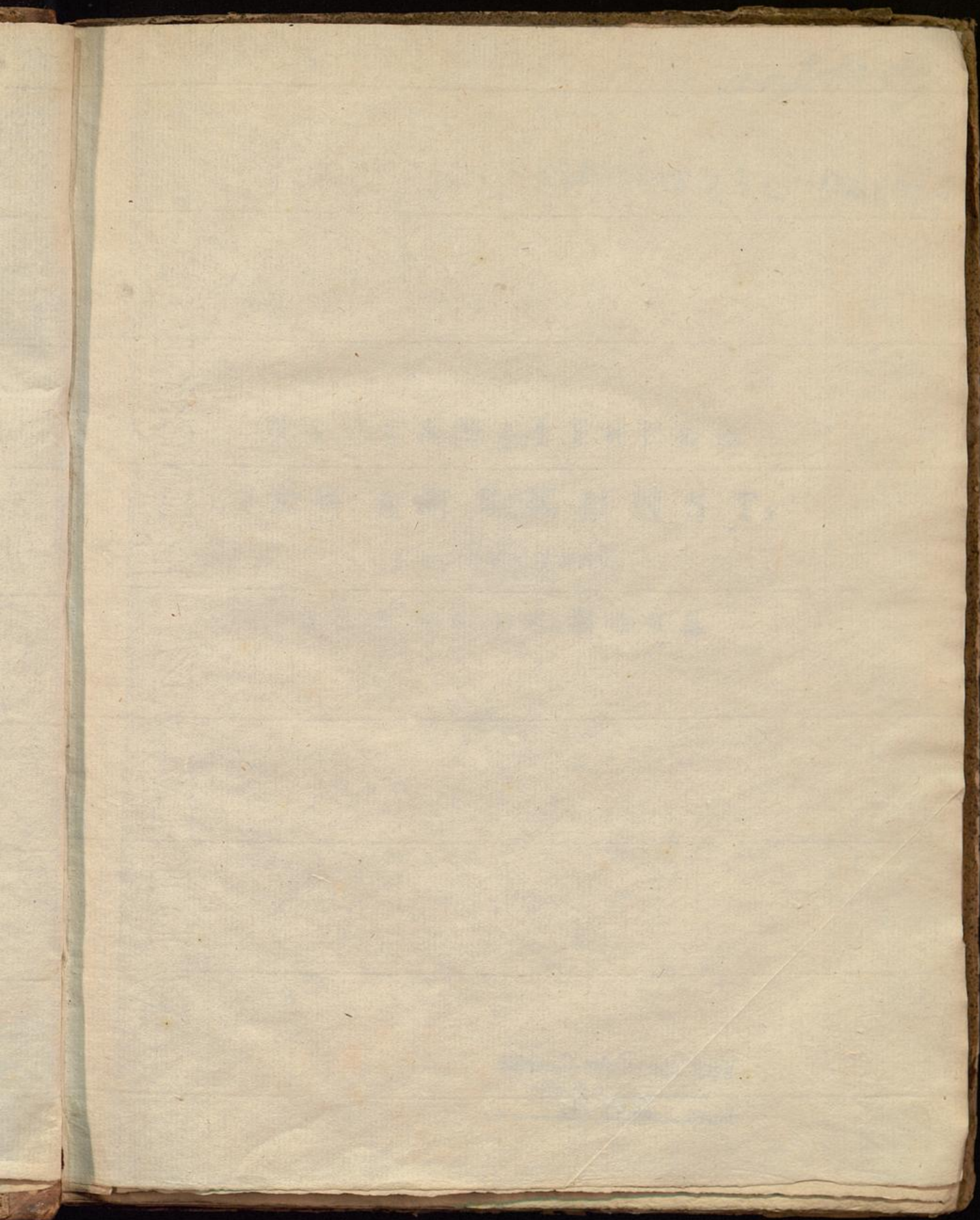


12







Westfälische Wilhelms-Universität
Niederländisches Seminar
Inv. Nr. 66 24 / 76

nr 1040

NIE 37.15.23.0 1764/1

N E D E R D U I T S C H E
S P R A E K K U N S T,
V A N D E N H E E R
F R A N S D E H A E S.

~~[1770]~~ ? 1764

vpl. Bibl. Geschriften
Ned. Taal, 1691-1804

E

Rara
RD 2570



8

N E D E R D U I T S C H E S P R A E K K U N S T.

E E R S T E H O O F D S T U K.

Van de Letteren.

Wie eene tael geheelenal magtig wil zyn, dient haer zuiver te kunnen spreken en schryven.

Niemant vermag zulks, ten zy hy de letters en derzelver klanken kundig zy.

Niet min behoort daer toe eene volkomen kennis van de lettergrepen, dat zyn die deelen waer uit een woord bestaet, en voorts ook van de wyzen, op welke de woorden gebogen, en, om eenen goeden zin of rede uit te maken, te samen gevoegt worden.

Wat de Nederduitsche tale aenbelangt, daer toe hebben wy de volgende 26 letters noodig: A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Alle deze letters, dus verbeeld, worden *hoofdletters*, of *kapitalen* genaemd, omdat zy in 't begin van eene rede, of eigen naem, als het *hoofd* der volgende letteren, in den eersten rang geplacet worden, in tegenstelling van de gemeene letteren, wier gedaente doorgaens dus verbeeld word: a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. f. t. u. v. w. x. y. z.

Den klank of de uitspraek dier letteren iemant, des onkundig, door beschryving te leeren, zullen wy ons geenszins onderwinden, vermits wy zulks zoo ondoenbaer achten als dat men iemant op een muziektuig wilde leeren spelen zonder eenig muziektuig te gebruiken. Wy schryven ook alleen voor Nederduitschen, voor menschen die in Nederland wonen, wier ooren daeglyks den klank dier letteren inzuigen, doch, by gebrek van goed onderwys, het A B uit, en voorts niet dan een kreupel spellen en verminkt lezen leeren, of geleert hebben.

Onder deze gemeene of kleine letters hebben wy gesteld

s. *f*, waeromtrent staet aen te merken, dat, schoon zy van een' en zelve klank zyn, men de eerste gebruikt om een lettergreep te sluiten, als in *pas*, *was*, *mes*, enz., en de tweede, om eene lettergreep te beginnen, gelyk in *pas-sen*, *was-sen*, *mes-sen*, *sluiten*, *spoor*, enz.

Sommige der 26 letteren worden *klinkers*, doch de meeste *medeklinkers* genaemd.

De *klinkers*, die in het Nederduitsch deze 6 zyn, *a. e. i. o. u. y*, dragen dusdanigen naem, omdat zy geene de minste gemeenschap met anderen hebben, en, schoon op zich zelve bestaende, uit hunne eigen kracht eene geheele lettergreep kunnen uitmaken, als *arend*, *edel*, *Iber*, *olie*, *uwe*, *ydel*.

De *medeklinkers* zyn de volgende 20, *b. c. d. f. g. h. j. k. l. m. n. p. q. r. s. t. v. w. x. z*, en worden dus genaemd, omdat zy, van zich zelve geenen klank hebbende, voor of achter een of meer *klinkers* gevoegd, het geluit der *klinkeren* aennemem, mededeelen, en dus, als door eene te samengevoegde kracht, lettergreepen en woorden uitmaken.

T W E E D E H O O F D S T U K .

Van de Spelling.

De zuiverste spelling bestaet hier in, dat men, in het schryven van een woord, geen meer of minder klinkers en medeklinkers gebruikt dan men noodig heeft; en het geluit der medeklinkers aen den rechten klinker, in het uitspreken van denzelven, mededeelt: by voorbeelt; met *a* spelt men *abt*, *abeel*, *ark*, *bart*, *half*, enz.: indien men achter 't woord *abt* nu nog een *t*; achter *abeel* nog een *l*; in het woord *ark* tusfchen de *r* en *k* nog eene *c*, of achter de *k* nog eene *k*; achter de *a* in het woord *bart* nog eene *a*, of achter de *t* nog eene *t* voegde; en achter het woord *half* nog een *f*; zoo zouden de bygevoegde letters niet alleenlyk overtollig zyn, maer ook uitwerken, dat sommige woorden voor woorden van eene geheele andere beteekenis, dan men daer aen wilde geven, zouden aengezien worden. Want dus zou het woord

bart

hart in *haart*, dat is haertstede, veranderen, gelyk het woord *abeel*, zekere boom, indien men 't met eene enkele *e* schreef, in *Abel*.

Hoe de medeklinkers het geluit of den klank der klinkeren aennemem, word men gewaer in *aen*, *aep*, *aer*, *eer*, *in*, *op*, *uur*, *yl*; dus zien wy ook hoe zy hun geluit mededeelen aen den rechten klinker in het woord *abeel*; want indien de twee klinkers *ee* den klank van den medeklinker *b* niet deelachtig worden, zal de spelling kwaed, en de klank van het woord in 't uitspreken dus *ab-eel*, dat is gansch valsch, zyn; dewyl men, de twee lettergrepen, waer uit dat woord bestaet, van elkanderen willende scheiden, het uitspreken en schryven moet als *a-beel*.

Nu stikken wy tot de verdere letters over.

Met de *b* spelt men *bad*, *band*, *krabbe*, *bebben*, enz.: doch in *hemden* en *Emden* is zy gansch overtollig.

De *c* word, naer het voorbeeld van *Sewel* en *Niloë*, onzes bedunkens, met recht gebruikt in *ceder*, *ciment*, *cipier*, *citroen*, *civet*, *cyns*, *cyter*, *cingel*, *oceaen*, *cyfer*, om dat het woord *ceder* van het Latynsche *cedrus*, *citroen* van *citrium*, *civet* van *civetiba*, *cyns* van *census*, *cingel* van *cingulum*, *cirkel* van *circulus*, *oceaen* van *oceanus*, *cipier* van *cippus*, en *cyter* van *citbara* afkomstig zyn.

Wat *ciment* belangt, dit woord is in ons Nederland geboren, en word, myns wetens, van niemant, onzer tale eenigzins kundig, anders geschreven.

Wat het woord *cedel* aengaet, de Heer *Monen* leid het af van het Latynsche *scedula*, en beweert, om die reden, dat het met eene *f* behoorde gespelt te worden; maer dit wil 'er by ons zoo niet door; want de Latynsche *sc* worden by ons, wanneer zy de eerste letters van een woord uitmaken, als in *scipio*, *scire*, *scedula*, uitgesproken gelyk *sch*, als of 'er stond *schipio*, *schire*, *schedula*. Dus zoude men het woord *cedel*, wilde men het, naer den klank der uitsprake, van 't Latynsche doen afstammen, moeten veranderen in *schedel*, 't geen de kruin van het hoofd beteekent, en dus een geheel ander woord is. Wy laten derhalven de *f* en *sch* in 't woord *cedel* varen, en volgen, met *Sewel*, 't gebruik van ons eigen Land,

en schryven *cedel*; en zoo ook *cyfer*. Dit laetste woord betreffende, zegt de Heer *Monen*, dat men *syfer* moet schryven, omdat het van *syfra* afkomstig is; doch in welke tale dat woord, aldus gespeld, gevonden word, is my tot nogtoe onbekend. By de Grieken en Latynen kan ik het niet opspeuren; echter geeft *Kiliaen* niet duister te kennen, dat sommigen, die ons Duitfch woord *cyfer* in 't Latyn hebben willen overgieten, daer voor *ciffra* of *zibra* gebruikt hebben; en dat de Hebreuwen *sepbira* schreven.

Het woord *cypres* word door den Heer *Monen* met een *k*, dat is *kypres*, geschreven, om dat het, zegt hy, van het Griekfche woord *κυπριος* afkomstig is; dan die reden is ons niet voldoende: de Grieken ontberen de *c*, maer wy niet: waerom zouden wy ons dan erfgenamen toonen van de behoefte der Grieken, daer wy in de ruimte kunnen leven? De Latynen schreven *cypresus*; wie zal ons nu zeggen, of wy ons *cypres* minder van de Latynen ontleend hebben; en, ziende dat zy de *u*, die by de Grieken in de kapitale letteren dus verbeeld word *ϒ*, gevolgd hadden, aldus aen *y* in ons *cypres* gekomen zyn? Te willen beweren, dat de Latynen de *c* als eene *k*, zelfs voor de klinkeren *e* en *i*, hebben uitgesproken, omdat de Grieken den naem van *Cicero* in *κιρκων* overgegoten hebben, is mede geen bewyzen, dewyl men weet, dat de Grieken voor de Roomsche *c* hunne *k* gebruikt hebben; gelyk blykt uit de woorden *cithara*, *cista*, *circus*, die zy schreven *κιθαρα*, *κιστη*, *κιρκος*, omdat zy de *c* ontbeerden; en schoon sommige Latynen *scire*, *scipio*, als *skire* en *skipio* uitgesproken hebben, echter geloof ik nimmer, dat de taelkundigen onder hen *citreum* als *kitreum*, en *Cicero* als *Kikero* uitspraken: dan, genomen zy hadden 't gedaen, zulks zoude ons geenszins verpligten om de *c* als een' verbasterden klank aen te merken, en des haer geheel vaerwel te zeggen. Wy hebben ze, en kunnen haer in geen deele misfen, dewyl de *c*, by de *b* gevoegd, duizendmael te passe koomt, en wy in alle de vyfentwintig overige letteren niet eenen weten te vinden, die daer voor in de plaets zoude kunnen gesteld worden.

Wat den woorden *cieraed*, *cieren*, en *cierlyk* belangt, *Monen*

men wil dat men die met eene *f* zoude schryven, op het voorbeeld van den Drost *P. C. Hooft*, waer van *Niloë* gansch niet afkeerig is: *Sewel* echter zegt, dat hem de *c* in zoodanige woorden wel zoo cierlyk voorkomt, waer ontrent wy het met hem eens zyn, te meer dewyl wy door den grooten *Agrippyner* ondersteund worden, en daerenboven ook door het aeloude gebruik; want dat de voornoemde woorden door de Ouden met eene *c* geschreven werden, stemt *Monen* volkomelyk toe. Ook hebben *Spiegel* en *Melis Stoke*, twee van onze alleroudste Schryveren, de *c* al gebruikt, wanneer zy voor de *ie* ging, als in de woorden *cierlyk* en *cier*; een uitdruklyk bewys, dat men de *c* by ons voor geen letter van eenen verbasterden klank te houden hebbe.

Met de *d* spelt men *dag*, *dan*, *dat*, *den*, *band*, *band*, *land*, en voorts alle andere woorden, die, gelyk de drie laetstgenoemden, met de *d* in 't eenvoudige getal eindigende, in 't meervouwige ook de *d* behouden, als blykt uit *band* en *banden*, *band* en *banden*, *land* en *landen*; in tegenstelling der woorden, die, de *t* in 't meervouwige getal behoudende, in 't eenvoudige ook met eene *t* moeten geschreven worden. Dus schryft men *wand* (een muur) en *wanden*; maer ook *want* (een handschoen) en *wanten*; *nood* (gevaer) en *nooden*, maer ook *noot* (een vrucht) en *nooten*; *mild* (goedgeefs) en *milt* (lien of spleen); zoo ook *rad* (vlug), en *rad* (het eenv. van *raderen* (rotæ)); in tegenstelling van *rat* (glis, een dier) in 't meerv. *ratten*.

Met de *e* spellen wy *ebbe*, *echt*, *effen*, *bel*, *bel*, *kerk*, *melk*, enz.; doch deze letter heeft geen tweederleien klank, als *Sewel* wil; vermits het onderscheid des klanks alleenlyk spruit uit de plaetsen die eenen klinkletter, het zy voor, het zy achter eenen medeklinker hebben.

Onnoodig achten wy de *e* voor de *l* in de woorden *verbrekelyk*, *vermakelyk*, *genakelyk*, *uitdrukelyk*, *bewyzelyk*, enz.; want wy vinden dat onze te samengestelde byvoeglyke en zelfstandige naemwoorden, van werkwoorden afkomstig, nimmer van de byvoegende of eindigende, maer wel van de gebiedende wyze, hunnen oorsprong ontleenen. Dus zegt men, den byvoeglyken woorden betreffende, *weetgierig*, *luistergraeg*,

graeg, *muitziek*, en geenszins *weetegierig*, *luisteregræg* en *muitziek*; en, ten opzichte der zelfstandige naemwoorden, *eetlust*, *schryfsen*, *wastobbe*, *draeibank*, enz.: waerom zouden wy dan denzelfden voet niet houden in de woorden *verbreekyk*, *vermaeklyk*, *uitdruklyk*, enz.?

Met de *f* spelt men *fel*, *fok*, *dras*, *staf*, enz. Sommigen schryven ook *ontfangen* en *ontfonken*, als met de uitsprake best overeenkomende; echter meenen wy dat de *v* hier beter is, alzo die woorden wezenlyk van *vangen* en *vonken* afkomstig zyn; dit is ook het gevoelen van *Sewel*.

De *g* gebruiken wy in *gaen*, *geld*, *zeggen*, *gang*; doch wy meenen, dat het voegen van eene *b* achter de *g*, in de woorden *plaegb*, *vlieg*, *boogb*, *teugb*, enz., gelyk *Monen* echter verkiest, gansch overtollig is. Sommigen schryven *dagb* (dies), om het te onderscheiden van *dag* (een dolk); dan dit laetste moet *dagge* zyn.

De *b* bedient ons in *ham*, *bek*, *hier*, *band*, *vrybeit*, *blybeit*, uitgenomen in 't woord *offerande*, 't geen sommigen willen samengesteld te zyn uit *offer* en *band*; maer te onrecht, want het kooft van *offerenda*, een Latynsch woord, beteekenende zaken die geofferd of aangeboden moeten worden; waer ontrent *Kiliaen* en *Huydecoper* met ons overeenstemmen.

De *i* gebruiken wy, volgens *Sewel* en *Monen*, in *ik*, *tin*, *zin*, *list*, *twist*, *bloei*, *groei*, enz.

Ontrent de *j* zyn wy het met de voornoemde Spraakkunstschryveren ook eens in *ja*, *Jan*, *jok*, *jak*, *juk*, enz.

Ook houden wy met hun eenen voet omtrent de *k* in *kracht*, *knecht*, *kael*, *kelk*, *dak*, *dank*, *bakker*.

Het gemeene spoor volgen wy ook omtrent de *l* in *laf*, *lof*, *loof*, *dol*, *bagel*, *vellen*, enz.

De *m* dient ons in het spellen van de woorden *maer*, *meer*, *stem*, enz.; doch niet in *boomgaerd*, in welk woord wy de *m* noodig achten, vermits het te samengesteld is uit *boom* en *gaerd*. *Monen* zwygt van dit woord; *Sewel* zegt alleenlyk, dat *boogaerd* zagter van de tonge rolt dan *boomgaerd*: magere reden! *wil je* rolt ook zachter van de tonge dan *wilt gy*; zoude men daerom wantael moeten gebrui-

bruiken? Geenszins, dit ware eene deur voor de ongeregeldheit openzetten.

Omtrent de *n* verschillen wy geenszins met de voorschreven Letterkundigen, in *naeld*, *nacht*, *neus*, *linnen*, *kennen*, enz.

Wy zeilen ook in hun zog, ten opzichte der *o*, in *och*, *orde*, (rang) *zomer*, *bok*, *wolk*, enz.; dan wy wyken van den eerstgenoemden af in het maken van drieërlei onderscheiden klanken in de *o*, en stellen, met *Monen*, niet meer dan tweeërlei, als in *op* en *bóp*; *bok* en *stók*; *bol* en *ból*; *bot*, (dom en het tegengesteld van scherp) en *bót* (ruimte); en ook wanneer het afkomstig is van *bieden*, in welk geval het met eene *d* op het einde moet geschreven worden; *dol* (krankzinnig) en *dól* (eene roeischiut). Hier uit is op te maken dat de klank van onze *o* enkelst en eenvoudigst klinkt, wanneer zy overeenstemt met het geluit der *o* in de Latynsche woorden *non*, *frons*, *tondeo*, enz.; doch zy laet zich als dubbeld hooren in de woorden *nos*, *dos*, *fortis*, *vox*, en diergelyken. Voorts zal men kunnen aenmerken, dat de *o* voor *m* en *n* zich doorgaens enkel laet hooren, als in *om*, *stomp*, *ton*, *rond*, *vond*; en wederom dubbeld voor de *ch*, *f*, *g*, *l*, *p*, *r*, *s*, *t*, als in *noch*, *och*, *stof*, *lof*, *dog*, *bol*, *bol*, *kop*, *krop*, *orgel*, *los*, *vos*, *pot*, *kot*, enz. Door een klankteeken deze tweeërlei *o* van elkander te onderscheiden achten wy niet zeer noodig. Nederlanders kennen dit verschil; en Vreemdelingen kunnen, onzes bedunkens, het verschil van den klank in het uitspreken zoo ras leeren als het onderscheit in het gebruiken of achterlaten van het klankteeken in 't schryven, of 't waarnemen van het zelve in het leezen.

Wy volgen het algemeen in 't gebruik der *p*, als *pagt*, *pek*, *punt*, *kloppen*, enz.

De *q* behouden wy in hoofd- of kapitale letteren om eigen namen mede te spellen, als *Quintus*, *Quirinus*, enz. Anderszins verwerpen wy de *qu* en gebruiken de *kw*, dewyl door 't verwerpen der *kw* in *gekwaek*, enz., de zwarigheid niet word weggenomen, die 'er uit de mispelling zou kunnen ontstaan; vermits die in de *kl*, *kn*, en *kr* altoos overblyft, als blykt in de woorden, *geklank*, *geklater*, *geknot*, *gekraek*,

enz.; kunnende, door mispelling, *gek-lank*, *gek-later*, *gek-not*, *gek-raek* gespeld worden; waerom die reden by ons van geene waerdye is.

De *r* gebruiken wy, volgens den gemeenen regel, in *raed*, *recht*, *ramp*, *knor*, enz.

Van de *f* bedienen wy ons, neffens de beste Spraekkunstschryveren, in *sap*, *scherp*, *glas*, *lis*, enz.: dan wy gebruiken, gelyk wy hier voren kortlyk hebben aengehaeld, eene lange *f* en korte *s*; de eerste om een lettergreep te beginnen, en de tweede om die te sluiten.

De *t* strekt ons, volgens *Sewel* en *Monen*, ten gebruike om een woord te beginnen, als *toren*, (*turris*) en *toorn*, (*ira*); zoo ook tot slot van een woord, als in *wet*, *kat*, *lot*, *aert*, (*genius*) welk laetste wel onderscheiden moet worden van *aerd*, (*terra*): geenszins echter gebruiken wy dezelve in den derden persoon van de aentoonende wyze en tegenwoordigen tyd, als in *bid*, *boud*, *bind*, en diergelyke; vindende wy beter dat de derde met den eersten persoon in den voorgeschreven tyd en wyze overeenkome, vermits zy in den tegenwoordigen tyd der aen- of by-voegende wyze gebogen worden en altoos met elkanderen overeenstemmen.

De *t* dient ons tot slot ook van eenige deelwoorden, als *ontwonkt*, *genaekt*, en alle zoodanige werkwoorden, die, twee en meer lettergreepen hebbende in hunne eindigende wyzen, in 't eenvoudig getal van de gebiedende wyze geene *d* aennemmen, en in hun lydend deelwoord met eene staende lettergreep eindigen, als *ontwonken*, *ontvonk*, *ontvonkte*, *maeken*, *maek*, *gemaekt*; in tegenstelling van die werkwoorden, welke in de gebiedende wyze eene *d* aennemende, ook in hun lydend deelwoord eene *d* behouden, als *verpanden*, *verpand*, *verpand*; *verbeelden*, *verbeeld*, *verbeeld*; *melden*, *meld*, *gemeld*; *wonden*, *wond*, *gewond*; als mede de werkwoorden, welke in 't lydend deelwoord met een *d* moeten geschreven worden, omdat zy gebogen wordende de *d* behouden, als *bemind*, *beminde*, *gebeeld*, *gebeelde*; ook komt de *t* in hare verdubbeling ons te stade, omtrent sommige werkwoorden in hunne eindigende wyze en tegenwoordigen tyd; gelyk ook in hunne aentoonende wyze in den volmaekten voorleden tyd;
als

als *vatten*, ik *vatte*; *spatten*, ik *spatte*; zoo ook in *achten*, ik *achte*; *verrichten*, ik *verrichtte*. In de woorden *land*, *hand*, en diergelyken, achten wy de *t* onnoodig, vermits die in 't meervouwig getal noch gebruikt, noch gehoord word.

Met *u* spellen wy, neffens *Monen* en *Sewel*, *duur*, *zuur*, *dubbel*, *lust*, *gunst*, enz. Voorts moet men het zelfstandig voornaemwoord *u* wel onderscheiden van 't byvogelyke voornaemwoord *uw*, gelyk *Sewel* te recht aenteekent.

Onze beste Spraekkunstschryvers volgen wy in het gebruik der *v* na, als in *vat*, *vlak*, *vader*, *sterven*, enz. doch wy schryven liever *Euangeli* dan *Evangeli*; vermits dat woord van het Grieksche afkomstig is, en de *v* in die tael onbekend. Wy gebruiken ook de *v* nooit tot eenen slotletter van een woord, kunnende zy wel verlengen, maer geen klank van eenigen anderen letter aennemem.

Omtrent de *w* houden wy het met *Sewel*, maer niet met *Monen*; des schryven wy *vrouw*, *graeuw*, enz., en niet *vrou*, *graeu*, enz.

De *x* behouden wy, met *Monen*, in *Xanthus* en diergelyke Grieksche namen; anderszins verkiezen wy de *ks*; doch wy voegen achter dezelve de *ch* in het woord *fiksche*.

De *y* bedient ons, volgens *Sewel* en anderen, in *ys*, *ydel*, *flaverny*, enz.: doch wy verwerpen haer in die woorden, waer in zy op eenen klinker zoude moeten volgen, waervan in 't vervolg, by de tweeklanken *ei*, breeder zal gesproken worden.

Wy volgen *Monen* en *Sewel* ook in 't gebruik der *z*, als in *zagt*, *zin*, *zoo*, *zaed*, *zak*, *zuchten*, *zwaen*, *ziel*, *werkzaem*, *lydzaem*; doch te *samen* schryven wy met een *s*.

DERDE HOOFDSTUK.

Van het verlengen der Klinkletteren.

Nu gaen wy over tot het verlengen der klinkeren. De *ae* gebruiken wy, volgens *Monen*, in de woorden *aen*, *gaen*, omdat wy ontkennen de Grieksche η (*ae*) daer in te hooren; om welke reden anderen oordeelen dat men de *a* behoorde te verdubbelen. In de η , wier klank, onzes bedun-

kens, de Engelsche *ea* natuurlyk uitmaekt, als in *heavy*, enz., meenen wy de *e* eerder dan de *a* in de uitsprake te hooren; daer, in de woorden *aen*, *gaen*, de *a* in het uitspreken het eerste gehoord word. Nog dunkt ons eene proef te hebben, die ons de *ae* boven de *aa* doet stellen; by voorbeeld, wanneer men de woorden *aen*, *gaen*, splitst, als *a-en*, *ga-en*, en dan onder het uitspreken weêr te samen voegt, zal men natuurlyk den klank van *ae*, en geenszins die van *aa*, hooren; wat verder aengaet, dat men, gelyk in de te samen getrokken woorden *raên*, *daên*, *versmaên*, voor *raden*, *daden*, *versmaden*, genoodzaekt zoude zyn ook *doên* en *goên* te schryven, als te samengetrokken uit *doden*, *goden*, dit schynt wel eenige reden te hebben, doch kan by ons voor geene gangbare munt doorgaen, vermits wy, om dezelve reden, die de Schryvers, het voornoemde willende doordringen, van zich geven, en die hierop uitkomen, dat men genoodzaekt is iets ten gevalle van een' Vreemdeling te doen, noodzaeklyk achten, eenen Vreemdeling' geen denkbeeld te geven als of wy met *goên* *goeden* wilden te kennen geven, waer van het ver af is: niettemin zou een Vreemdeling, *zaken* voor *zaaken* geschreven vindende, gelyk de Heer *Sezwel* zegt, en twyfelende wat de schryver met het woord *zaken* eigentlyk meent, ten dien einde naer het woord *zak* zoeken; wanneer hy *doên* of *goên* in 't een of ander boek ontmoette, veel eer naer *doeden* en *goeden* dan naer *doden* en *goden* zoeken; ja aldus zou hy, wanneer hy ergens *schepen* las, ook veel eer naer *schep* dan naer *schip* zoeken; in welke laetste zwaarigheid de Heer *Sezwel*, dat ons verwondert, geene zwaarigheid schynt te vinden.

Wat de *a* betreffen moge in woorden, als *draken*, *zaken*, *paden*, *staken*, enz., te verlengen, of niet; wy oordeelen, met *Vondel* en *Ten Kate*, best geene letters te gebruiken, wanneer zy in het uitspreken niet gehoord worden.

Wat de *ai* belangt, wy meenen dezelve geenszins noodig te hebben, als te veel van de uitsprake verschillende, en schryven daerom veel liever *kei*, *klei*, *mei*, *keizer*, *romein*, dan *kai*, *klai*, *mai*, *kaizer*, en *romain*. Dus verwerpen wy ook *au*, en verkiezen in der zelve plaetse *aeu*; waervan hier na breeder.

De *aei* gebruiken wy, volgens *Monen* en *Niloë*, en schryven *zaei*, *maei*, *draei*, en zoo ook *zaeien*, *maeien*, *draeien*, en niet, als sommigen, die de *j* achter de *i* voegen. Het wortelwoord is *draei* en niet *draeij*, wordende door de *en* by de gebiedende wyze te voegen de eindigende wys van zoodanige werkwoorden uitgemaakt, ten ware, om den rechten klank in het uitspreken niet te misbruiken, het verdubbelen van eene letter zeer noodig zy, als in *bak*, *bakken*; *bel*, *bellen*; *bid*, *bidden*; waer voor men anderszins lezen zou *baken*, *belen*, *biden*.

Wy volgen *Monen* ook in 't gebruik der *aeu*, als in *blaeuw*, *laeuw*, *graeuw*, en diergelyke, behalven dat wy, gelyk wy hier boven reeds aangeroord hebben, beter achten de *w* achter de voornoemde woorden te voegen, en te schryven *blaeuw*, *flaeuw*, *graeuw*, enz.; wordende het meervouwig getal door *en* daer by te voegen doorgaens gevormd, en geenszins door *nen* (ten ware in woorden, waer in twee *nn* elkander volgen, als *mannen*, enz.; vermits de twee *nn* daer noodig zyn om den rechten klank van het woord te behouden, 't geen anderszins in *manen* zoude veranderen) derhalven schryven wy, in 't eenvoudig getal, *blaeuw*, *flaeuw*, *graeuw*, enz., omdat men *en* slechts noodig heeft om 't meervouwig getal van die woorden te vinden: ware het anders, men zoude twee *ww* in 't meervouwig getal noodig hebben, daer in het tegendeel niet meer dan ééne gehoord word; met welke *w* achter de voornoemde woorden te voegen de Heer *Sewel* overeenstemt.

De *e* verdubbelen wy niet dan waer zy gehoord word, als in *steen*, (lapides) in tegenstelling van *stenen*, (zuchten), *deelen*, het meervouw. van *deel*, doch niet in *velen*, het meervouw. van *veel*. Wat *zege* voor *overwinnig* belangt, wy schryven het met eene *e*, op het voorbeeld van *Melis Stoke*, *Niloë* en anderen, en houden *zegepralen* voor een goed woord, als te kennen gevende *pronken* of *pralen met de zege*, in tegenstellinge van het woord *zegen*, (benedictio) als afkomstig van het woord *zegenen*.

Met de *ei* spelt men *ei*, *lei*, *rei*, *rein*, *geit*, *schreit*, *reis*, *steil*, *veil*, enz.; en zoo ook *schreien*, *spelemeien*, enz.; om de-

zelve reden, die wy van *draeien* en *maeien* gegeven hebben.

Men moet zich wachten van achter de *e*, *ae*, *oe*, *eu*, en *u* de *y* te gebruiken, want de *y* is een korte klinker, die wel het geluit van eenen medeklinker maer van geen klinker aenneemt.

Zoo volgen wy omtrent de *eeu* den eerstgenoemden Spraek-kunstschryver ook, behalven dat wy in de woorden *eeuw*, *leeuw*, met *Sewel*, eene *w* tot flot nemen.

Met den laetstgenoemden Heere zyn wy het ook eens omtrent de *ie* en *ieu* in *brief*, *lief*, *nieuw*.

De *oe* en *oei* gebruiken wy, met *Sewel*, ook in de woorden *goed*, *bloed*; in *bloei*, *boei*, *boeien* en *groeien*, om dezelve reden als by de *aei* en *ei* te vinden is.

Met den laetstgenoemden stemmen wy ook overeen in het gebruik der *oo* en *ooi*, als in *gelooven*, *dooden*, *hooren*, *koolen*, in tegenstelling van *stoen*, *verloren*, *gekoren*, *smoren*, *koken*, en in *hooi*, *mooi*, *ooit*, enz.

De *ou* gebruiken wy, volgens *Monen* en *Sewel*, in *bout*, *goud*, *zout*, *mouw*, *vrouw*, en voegen eene *w* achter *vrouw* en *mouw*.

Met *Monen* verschillen wy ook niet omtrent de *ui*, als in *uil*, *uit*, *huis*, *buis*; doch wel met *Sewel*, schryvende *huys*, *muys*, enz.: *Hooft* schryft *huir*, *luir*: doch wy volgen veel liever *Vondel*, *Ten Kate*, *Monen*, *Sewel* en *Huydecoper*, spelende zoodanige woorden met twee *uu*, welke wy ook behouden in *buurt*, *schuur*, enz. sommigen verkiesen de *ue*, en schryven *schuer*, *buert*, 't geen wy niet sterk zouden betwisten, als met den klank der uitsprake vry veel overeenstemmende, indien de *ue* ons niet te Fransch- en te Latynachtig toefcheen.

De *gk* bezigen wy in de woorden *koningk*, *jongkvrouw*, *springkbaen*, *oorsprongkelyk*, en diergelyken, waer in de *g* als de wortelletter gebruikt, en de *k* tot behulp der uitsprake bygevoegd word.

Wy verwerpen, met *Sewel*, de lettergreep *ig* in sommige woorden, als *overigheit* voor *overbeit*.

Eens zyn wy 't ook met dien Heere in 't verkiesen van *wyze* voor *gewyze*, als in *bekers wyze* voor *bekers gewyze*, enz.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van het onderscheid der gelykluidende woorden.

Na, (post, postea) wanneer het eene aenwyzing van tyd beteekent, word by ons dus gebruikt: *Na twee uren kwam ik van de beurze.*

Doch *naer*, (secundum of ad) bezigen wy, wanneer het voor eene beweging naer eene plaets of eene aenwyzing van een woord beteekent; zoo zegt men: *Ik ging naer de beurs, naer myne dagelyksche gewoonte, of naer de manier der kooplieden.*

Aert (genius) moet wel onderscheiden worden van *aerd* (terra), gelyk wy het hier voren reeds aengeroerd hebben, by het spreken over de *t*; en moet men derhalven ook *aertig* en *aertigheden*, en geenszins *aerdig* en *aerdigheden* schryven.

Geflacht, (genus) beteekende, moet met eene *cb* geschreven worden, in tegenstellinge van *geslagt*, van *geslagen* komende: dus zegt men een *geslagt beest*.

Nog zyn 'er meer woorden, wier onderscheiding zelden of bezwaerlyk te hooren is in het uitspreken, doch in het schryven wel in acht moet genomen worden, als, *gaerne* en *garen*, *bouwt*, *bout* en *boud*, *liggen* en *leggen* enz.: dus zegt men, by voorbeeld: *Zy wind niet gaerne brosch garen: Zy bouwt (dat is hakt) het hout aen stukken; en, Zy houd het hout vast. Liggen* is jacere, en *leggen*, ponere: dus zegt men, *ik lag (jacebam) te bed; en, ik lei (ponebam) dit of dat neer.*

Wy verkiezen *kleen* voor *klein*: wy schryven *doch* voor *maer*, en *toch* voor *eilieve*, op het spoor van *Sewel*.

Wy gebruiken *och* in malam, *ach* in bonam partem.

Ligt is by ons levis; en *licht* lumen; *nog* adhuc, en *noch* nec; *rede* oratio, en *reden* ratio.

Als plaetzen wy achter eenen positivus; *dan* achter een' comparativus; en ook achter de woorden *ander*, *anders*, *niet*, *nooit*, *geen*, *wie*, enz.

Met *Sewel* schryven wy *opdat*, *omdat*, *waerdoor* aen elkander.

V Y F D E H O O F D S T U K .

Van het onderscheid tusfchen baer en lyk aen het einde der woorden; enz.

Wel moet men ook onderscheiden *baer* van *lyk* aen het einde der woorden: te weten,

Beweegbaer van *Beweeglyk*.

Besmetbaer — *Besmetlyk*.

Troostbaer — *Troostlyk*.

Uitdrukbaer — *Uitdruklyk*.

Verleidbaer — *Verleidlyk*.

Verdraegbaer — *Verdraeglyk*.

Beweegbaer beteekent iets dat *bewogen kan worden*, doch *beweeglyk* iets dat *beweegt*, *beweegend is* of *bewegen kan*: dus zegt men, *eene beweeglyke redevoering vermag veel op een beweegbaer gemoed: de besmetlyke boutskool bemorst het besmetbare papier*.

Eenige woorden willen alleen echter *baer*, en andere wederom *lyk* aennemen; als, *zigbaer*, *tastbaer*, *kenbaer*, *kwetsbaer*, *beschryfbaer*, *genaekbaer*, willende eigentlyk te kennen geven iets dat *gezien*, *getast*, *gekend*, *gekwetst*, *beschreven* en *genaekt kan worden*: weshalven die woorden altyd met *baer*, nooit met *lyk* moeten geschreven worden; in tegenstellinge van *verganglyk*, *sterfelyk*, *verkwiklyk*, enz., beteekenende zoo veel als iets dat *vergaet*, *sterft* en *verkwikt*, of *vergaen*, *sterven* en *verkwikken kan*.

By *Sewel* vinden wy een vliegend legertje van eenige woorden die op tweeërlei wyze gespeld worden van sommigen, als, *boter* en *butter*, *beden* en *huiden*, *kieken* en *kuiken*, *lieden* en *luiden*, *duur* en *dier*, *stuuren* en *stieren*, *molen* en *meulen*, *gest* en *gist*, *goot* en *geut*, *noot* en *neut*, *geryf* en *gerief*, *yver* en *iver*, *smart* en *smert*, *star* en *ster*, *vremd* en *vreemd*, *vrind* en *vriend*, (waerby ook gevoegd mag worden *vuur* en *vier*) *wereld* en *waereld*, van welken wy uitmonstren *butter*, *gest*, *geut*, *meulen*, *neut* en *wereld*, schoon wy veel liever *weereid* dan *waereid* schryven.

ZES-

Z E S D E H O O F D S T U K.

Van de Talletteren.

De Talletters, by *Monen* opgegeven, worden by ons op dezelve wys als by hem gebruikt, behalven dat wy de U en J tot eene agtste en negende daer by voegen, makende te samen dezen uit: C. D. I. J. L. M. U. V. W. X. de C beteekent 100, de D 500, de I en J ieder 1, de L 50, de M 1000, de U en V ieder 5, de W 10, de X 10. De J en U maken dus, als de I en V, 1 en 5 uit, gelyk by *Monen*, in 't woord FILIUS op bladz. 40, te zien is, en ook in de volgende vaerzen:

Dat U VeeL heILs en VreUgt en zegen zaL WeerVaren
Wenst U UW VrIenD In DIt en nog een reeX Van Jaren.

M D C C X L.

Z E V E N D E H O O F D S T U K.

Van het scheiden der lettergrepen.

Omtrent het scheiden der lettergrepen, achten wy best den klank der uitsprake te volgen, en dus te schryven: *ge-dwaelt*, *be-spraekt*, *be-praten*, en zoo alle woorden, die met *be* of *ge* beginnen, mits dat zy van werkwoorden afkomstig of daeruit samengesteld zyn.

Wanneer in woorden van twee, drie of meer lettergrepen twee medeklinkers op elkanderen volgen, splitsen wy die, mits dat het tegen den klank der uitsprake niet strydig zy, als in *vas-ten*, *tas-ten*, *rus-ten*, *belas-ten*, *be-vestigen* enz. kunnende geene reden vinden, waerom men, volgens *Se-zwel*, *hoe-ften*, *roe-ften*, *bee-ften*, en niet *hoes-ten*, *roes-ten*, en *bees-ten*, zoude moeten schryven, daer in dit laetste het aeloud gebruik gevolgd, en zulks geenszins met den klank der uitsprake strydig is.

A G T S T E H O O F D S T U K .

Van de Spraekdeelen.

De hoedanigheid en 't vermogen der letteren, tot een' grondslag der spellinge, overwogen hebbende, stappen wy over tot de beschouwing der woorden, die by ons, gelyk by andere volken, als byzondere Spraekdeelen onderscheiden worden. Deze woorden zyn negenerlei in getale, en dragen den naem van *lid- of geslachtwoorden, naemwoorden, voornaemwoorden, werkwoorden, deelwoorden, bywoorden, te samen bindende of voegwoorden, voorzetsels, en tuschenwerpingen.*

Deze verdeelen wy in *veranderlyke of buigbare, en onveranderlyke of onbuigbare.*

Veranderlyke of buigbare zyn de *lid- en geslachtwoorden*: onveranderlyke of onbuigbare, immers ten meesten deele, zyn de *bywoorden, de te samenbindende of voegwoorden, de voorzetsels en tuschenwerpselen.*

De *lid- of geslachtwoorden* zyn woordekens, die in onze tale voor de naemwoorden geplaetst worden, om het geslacht der naemwoorden aen te toonen.

Deze *lid- of geslachtwoorden* zyn tweeërlei; als *bepalende en onbepalende*: de *bepalende* zyn *de en het*, de *onbepalende* zyn *een, eene, een*, als: *een vader, eene moeder, een kind.* Deze *lid- of geslachtwoorden* hebben, voor het grootste gedeelte, gelyk de naemwoorden, hunne byzondere buigingen of naemvallen.

N E G E N D E H O O F D S T U K .

Van de Naemvallen, en derzelver Namen.

De Naemvallen, of buigingen der naemwoorden zyn 6 in getale, zoo wel van 't eenv. als van 't meerv. getal.

Deze Naemvallen, of buigingen worden door alle tot nog toe opgedaegde Spraekkunstschryvers gedoopt door woorden,
van

van de Latynen ontleent, en in onze tale slechts overgezet, als *noemer* van *nominativus*, *teeler* van *genitivus*, *gever* van *dativus*, *aenklager* van *accusativus*, *roeper* van *vocativus*, *nehmer* van *ablativus*; alle woorden, of liever, ten meesten deele, holle klanken, die, onzes bedunkens, zoo onverstaenbaer voor de Latynen zelfs moeten geweest zyn, als zy onvatbaer zyn voor alle Nederduitsche ooren.

Zoo dra wy de nuttigheit en het gewicht van het recht begrip dezer Naemvallen begrepen, verwonderde het ons ten hoogsten, dat onder zoo veel Opbouwers onzer tale, als federt de zestiende eeuw geleefd hebben, zich niet een eenig verstandig en gelukkig wederdooper, die de namen dezer naemvallen, zoo niet geheel en al eigen aen hunne werkingen, ten minsten nochtans in zooverre hervormde, dat ze eenigszins bevatbaer waren voor het begrip onzer Nederlanderen.

De noodzakelykheit dezer hervorminge hoe langs hoe meer overwegende, hebben wy eindelyk de vrymoedigheid genomen om zelve handen aen 't werk te slaen. Hoe ver wy in deze onderneminge nu geslaegd zyn, laten wy de Taelkundigen oordeelen uit het volgende staeltje. De eerste naemval of buiging der naemwoorden word dan van ons genoemt *de werkende persoon* of *zaak*; de tweede *de eigenaer* of *bezitter*; de derde *de ontvanger*; de vierde *de daedlyk bewerkt wordende persoon* of *zaak*; de vyfde *de aengesprokene persoon* of *zaak*, de zesde *de onbepaelde naemval*.

't Lust ons deze nieuwe vinding (doorgaens wat zorglyk) een weinig ter toetse te brengen. Wy stellen ten dien einde een zin of rede dan hier eens neer, by voorbeeld: *de wysheit van eenen veldbeer doet den vyanden meer afbreuk dan de dapperheit van de soldaten*. Om nu hier te kunnen vragen: Wie is de eerste naemval? moet men eerst het werkwoord opzoeken en kennen; door een werkwoord nu word het bedryf of eene daed van eenen persoon uitgedrukt; als *lezen*, *schryven*, *beminnen*, *doen*, enz. Dit laetste werkwoord nu vinden wy in den bovenstaenden zin, *doet*, namelyk: natuurlyk valt derhalven hier de vraag, wie is de persoon of zaak die hier iets *doet*? het antwoord zal ook natuurlyk zyn, *de wysheit*, die ook wezentlyk de eerste naemval is. (want

de woorden *van den veldbeer* zyn hier maer bygevoegt, om onze toets of proef wat ruimer te kunnen nemen) 't komt hier op *de wysheit* alleen aen, 't is een en 't zelve of die van een veldheer, of gemeen soldaet, of staetbedienaer zy.

Laat ons nu onzen tweeden naemval, *den eigenaer* of *bezitter*, opspeuren.

De vraeg is dan, wie is, in den voorschreven zin, de eigenaer of bezitter van *de wysheit*? het antwoord is weêr zeer klaer, *de veldbeer*; die ook wezentlyk in den tweeden naemval gesteld is, en zoo ook *de soldaten*, welke de bezitters of eigenaers van de dapperheit zyn.

Laten wy, tot gemak voor 't begrip, den derden naemval een weinig ter zyde stellende, tot den vierden overgaen, en dan vragen: wie is *de daedlyk bewerkt wordende persoon* of *zaak*, die (het werkwoord is hier *doen*) *gedaen word*? Natuurlyk valt het antwoord op *afbreuk*, welk woord hier ook den vierden naemval uitmaekt: welke naemval by ons *de daedlyk bewerkt wordende persoon* of *zaak* genoemd word; om dat de persoon of zaak, door een lydend werkwoord beheerscht, in den eersten naemval moet geplaatst worden; als, *de man word gevangen*; *de kinders worden bestraft*.

Nu gaen wy over tot het beproeven van den derden naemval: de vraeg is dan, wie, in onzen zin, *de ontvanger* is, of vermits hier in 't meerv. gesproken word, wie hier de ontvangers zyn? het antwoord valt immers gevoeglyk op *de vyanden*; want die ontvangen de afbreuk en moeten in den derden naemval hier gestelt worden.

Wat den vyfden naemvalle betreft, die komt alleen te stude in een aanspraek of aenroepinge, als: *Mannen Broeders! O diepte der wysheit! O Heer der Heirscharen!* enz.

Den zesden naemval noemen wy den *onbepaelden*; want nu beteekent hy eene ontneming, als: *ik neem dit of dat van den manne af*: somwyls eene afzondering, als: *ik heb my van dien manne afgezondert*; dan weder eene te samenvoeginge: *wy zyn met hun te samen gespannen*. Nu eene rust op of in eene plaets, als: *wy blyven in huis, in onze kamere*; dan een uitgang: *wy gaen uit den huize, uit den lande*; somwylen ook eene ontbering: *ontbloot van eenen goeden name, zonder hulpe*;
en

en dikwyls ook eene daed ten gevalle van iemand verricht, als: *hy werkt voor zyne kinderen; ik ſchryf voor mynen zone en vrienden.*

TIENDE HOOFDSTUK.

Van de buigingen der lid- of geſlachtwoorden.

De namen der naemvallen of buigingen nu beſchouwt hebbende, laten wy de buigingen zelve volgen, en wel allereerst die van de bepalende en onbepalende *lid- of geſlachtwoorden*, als *de, het, en een, eene, een.*

De. Mannelyk.

Eenv.	Meerv.
1. De.	1. De.
2. Des, <i>of</i> , van den.	2. Der, <i>of</i> , van de.
3. Den, <i>of</i> , aen den.	3. Den, <i>of</i> , aen den.
4. Den.	4. De.
5. *	5. *
6. Van den.	6. Van de.

De. Vrouwelyk.

1. De.	1. De.
2. Der, <i>of</i> , van de.	2. Der, <i>of</i> , van de.
3. De, <i>of</i> , aen de.	3. Der, de, <i>of</i> , aen de.
4. De.	4. De.
5. *	5. *
6. Van de.	6. Van de.

Het. Onzydig.

1. Het.	1. De.
2. Des, <i>of</i> , van het.	2. Der, <i>of</i> , van de.
3. Den, <i>of</i> , aen het.	3. Den, <i>of</i> , aen den.
4. Het.	4. De.
5. *	5. *
6. Van den, <i>of</i> , van het.	6. Van de.

Een. Mannelyk.

1. Een.
2. Eens, *of*, van eenen.
3. Eenen, *of*, aen eenen.
4. Eenen.
5. *
6. Van eenen.

Eene. Vrouwelyk.

1. Eene.
2. Eener, *of*, van eene.
3. Eener, eene, *of*, aen eene.
4. Eene.
5. *
6. Van eene.

Een. Onzydig.

- | | |
|--------------------------------|------------------------------------|
| 1. Een. | 4. Een. |
| 2. Eens, <i>of</i> , van een. | 5. * |
| 3. Eenen, <i>of</i> , aen een. | 6. Van eenen, <i>of</i> , van een. |

E L F D E H O O F D S T U K .

Van de buigingen der zelfstandige Naemwoorden.

Nu gaen wy over tot de buigingen der zelfstandige naemwoorden; en wel eerst met de lid-en geslachtwoorden daerby gesteld.

Een, de man. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|--|-------------------------------------|
| 1. Een, de man. | 1. De mans, <i>of</i> , mannen. |
| 2. Eens, des mans, <i>of</i> , van eenen, den man. | 2. Der, <i>of</i> , van de mannen. |
| 3. Eenen, den, <i>of</i> , aen eenen, den manne. | 3. Den, <i>of</i> , aen den mannen. |
| 4. Eenen, den man. | 4. De mans, <i>of</i> , mannen. |
| 5. O man. | 5. O mans, <i>of</i> , mannen. |
| 6. Van eenen, den manne. | 6. Van de mannen. |

Eene, de vrouw. V.

- | | |
|---|-------------------------------------|
| 1. Eene, de vrouw. | 1. De vrouwen. |
| 2. Eener, der, <i>of</i> , van eene, de vrouwe. | 2. Der, <i>of</i> , van de vrouwen. |
| 3. Eener, der; eene, de, <i>of</i> , aen eene, de vrouwe. | 3. Der, de, aen de vrouwen. |

4. Eene

- | | |
|-------------------------|--------------------|
| 4. Eene, de vrouw. | 4. De vrouwen. |
| 5. O vrouw. | 5. O vrouwen. |
| 6. Van eene, de vrouwe. | 6. Van de vrouwen. |

Een, bet kind. O.

- | Eenv. | Meerv. |
|---|---------------------------------------|
| 1. Een, het kind. | 1. De kinders. |
| 2. Eens, des kinds, <i>of</i> , van een, het kind. | 2. Der, <i>of</i> , van de kinderen. |
| 3. Eenen, den kinde, <i>of</i> , aen een, het kind. | 3. Den, <i>of</i> , aen den kinderen. |
| 4. Een, het kind. | 4. De kinders. |
| 5. O kind. | 5. O kinders, <i>of</i> , kinderen. |
| 6. Van eenen, den kinde, <i>of</i> , van een, het kind. | 6. Van de kinderen. |

De stoel. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|--|--------------------------------------|
| 1. De stoel. | 1. De stoelen. |
| 2. Des stoels, <i>of</i> , van den stoel. | 2. Der, <i>of</i> , van de stoelen. |
| 3. Den stoele, <i>of</i> , aen den stoele. | 3. Den, <i>of</i> , aen den stoelen. |
| 4. Den stoel. | 4. De stoelen. |
| 5. O stoel. | 5. O stoelen. |
| 6. Van den stoele. | 6. Van de stoelen. |

De tegel. M. en V.

- | Eenv. | Meerv. |
|---|--------------------------------------|
| 1. De tegel. | 1. De tegels, <i>of</i> , tegelen. |
| 2. Des tegels, <i>of</i> , van den tegel. | 2. Der, <i>of</i> , van de tegelen. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den tegele. | 3. Den, <i>of</i> , aen den tegelen. |
| 4. Den tegel. | 4. De tegels, <i>of</i> , tegelen. |
| 5. O tegel. | 5. O tegels, <i>of</i> , tegelen. |
| 6. Van den tegele. | 6. Van de tegelen. |

De mouw. V.

- | Eenv. | Meerv. |
|-----------------------------------|------------------------------------|
| 1. De mouw. | 1. De mouwen. |
| 2. Der, <i>of</i> , van de mouwe. | 2. Der, <i>of</i> , van de mouwen. |
| | 3. Der, |

- | | |
|---------------------------------------|--|
| 3. Der, de, <i>of</i> , aen de mouwe. | 3. Der, de, <i>of</i> , aen de mouwen. |
| 4. De mouw. | 4. De mouwen. |
| 5. O mouw. | 5. O mouwen. |
| 6. Van de mouwe. | 6. Van de mouwen. |

De kan. V.

- | Eenv. | Meerv. |
|---------------------------------------|--|
| 1. De kan. | 1. De kannen. |
| 2. Der, <i>of</i> , van de kanne. | 2. Der, <i>of</i> , van de kannen. |
| 3. Der, de, <i>of</i> , aen de kanne. | 3. Der, de, <i>of</i> , aen de kannen. |
| 4. De kan. | 4. De kannen. |
| 5. O kan. | 5. O kannen. |
| 6. Van de kanne. | 6. Van de kannen. |

Het zwaerd. O.

- | | |
|---|---------------------------------------|
| 1. Het zwaerd. | 1. De zwaarden. |
| 2. Des zwaerds, <i>of</i> , van het zwaerd. | 2. Der, <i>of</i> , van de zwaarden. |
| 3. Den zwaerde, <i>of</i> , aen het zwaerd. | 3. Den, <i>of</i> , aen den zwaarden. |
| 4. Het zwaerd. | 4. De zwaarden. |
| 5. O zwaerd. | 5. O zwaarden. |
| 6. Van den zwaerde, <i>of</i> , van het zwaerd. | 6. Van de zwaarden. |

Het geval. O.

- | | |
|--|---------------------------------------|
| 1. Het geval. | 1. De gevallen. |
| 2. Des gevals, <i>of</i> , van het geval. | 2. Der, <i>of</i> , van de gevallen. |
| 3. Den gevalle, <i>of</i> , aan het geval. | 3. Den, <i>of</i> , aen den gevallen. |
| 4. Het geval. | 4. De gevallen. |
| 5. O geval. | 5. O gevallen. |
| 6. Van het geval, <i>of</i> , van den gevalle. | 6. Van de gevallen. |

Het huis. O.

- | | |
|--|-------------------------------------|
| 1. Het huis. | 1. De huizen. |
| 2. Des huizes, <i>of</i> , van het huis. | 2. Der, <i>of</i> , van de huizen. |
| 3. Den huize, <i>of</i> , aen het huis. | 3. Den, <i>of</i> , aen den huizen. |

Het

- | | |
|---|-------------------|
| 4. Het huis. | 4. De huizen. |
| 5. O huis. | 5. O huizen. |
| 6. Van den huize, <i>of</i> , van het huis. | 6. Van de huizen. |

Het geval. O.

- | Eenv. | Meerv. |
|--|---------------------------------------|
| 1. Het geval. | 1. De gevallen. |
| 2. Des gevals, <i>of</i> , van het geval. | 2. Der, <i>of</i> , van de gevallen. |
| 3. Den gevallen, <i>of</i> , aen het geval. | 3. Den, <i>of</i> , aen den gevallen. |
| 4. Het geval. | 4. De gevallen. |
| 5. O geval. | 5. O gevallen. |
| 6. Van het geval, <i>of</i> , van den gevalle. | 6. Van de gevallen. |

Het graf. O.

- | | |
|---|-------------------------------------|
| 1. Het graf. | 1. De graven. |
| 2. Des grafs, <i>of</i> , van het graf. | 2. Der, <i>of</i> , van de graven. |
| 3. Den grave, <i>of</i> , aen het graf. | 3. Den, <i>of</i> , aen den graven. |
| 4. Het graf. | 4. De graven. |
| 5. O graf. | 5. O graven. |
| 6. Van den grave, <i>of</i> , van het graf. | 6. Van de graven. |

Het gezelschap. O.

- | | |
|--|--|
| 1. Het gezelschap. | 1. De gezelschappen. |
| 2. Des gezelschaps, <i>of</i> , van het gezelschap. | 2. Der, <i>of</i> , van de gezelschappen. |
| 3. Den gezelschappe, <i>of</i> , aen het gezelschap. | 3. Den, <i>of</i> , aen den gezelschappen. |
| 4. Het gezelschap. | 4. De gezelschappen. |
| 5. O gezelschap. | 5. O gezelschappen. |
| 6. Van het gezelschap, <i>of</i> , van den gezelschappe. | 6. Van de gezelschappen. |

Dus worden ook gebogen *beerschap*, *landschap*, *burgemeesterschap*, *graefschap*, en alle woorden die op *schap* uitgaen en van het onzydige geslacht zyn.

TWAELFDE HOOFDSTUK.

Van de buigingen der zelfstandige naemwoorden, die volgens den gemeenen regel niet kunnen geboogen worden.

Nu laten wy volgen eenige zelfstandige naemwoorden, die naer den gemeenen regel niet kunnen gebogen worden.

De mensch. M.

Eenv.	Meerv.
1. De mensch.	1. De menschen.
2. Des menschen, <i>of</i> , van den mensch.	2. Der, <i>of</i> , van de menschen.
3. Den, <i>of</i> , aen den mensche.	3. Den, <i>of</i> , aen den menschen.
4. Den mensch.	4. De menschen.
5. O mensch.	5. O menschen.
6. Van den mensche.	6. Van de menschen.

De graef. M.

1. De graef.	1. De graven.
2. Des graven, <i>of</i> , van den graef.	2. Der, <i>of</i> , van de graven.
3. Den, <i>of</i> , aen den grave.	3. Den, <i>of</i> , aen den graven.
4. Den graef.	4. De graven.
5. O graef.	5. O graven.
6. Van den grave.	6. Van de graven.

De heer. M.

1. De heer.	1. De heeren.
2. Des heeren, <i>of</i> , van den heer.	2. Der, <i>of</i> , van de heeren.
3. Den, <i>of</i> , aen den heere.	3. Den, <i>of</i> , aen den heeren.
4. Den heer.	4. De heeren.
5. O heer.	5. O heeren.
6. Van den heere.	6. Van de heeren.

De hartog. M.

1. De hartog.	1. De hartogen.	2. Des
---------------	-----------------	--------

- | | |
|--|---------------------------------------|
| 2. Des hartogen, <i>of</i> , van den hartog. | 2. Der, <i>of</i> , van de hartogen. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den hartog. | 3. Den, <i>of</i> , aen den hartogen. |
| 4. Den hartog. | 4. De hartogen. |
| 5. O hartog. | 5. O hartogen. |
| 6. Van den hartog. | 6. Van de hartogen. |

De getuige. M.

- | | |
|---------------------------------------|---------------------------------------|
| 1. De getuige. | 1. De getuigen. |
| 2. Des, <i>of</i> , van den getuigen. | 2. Der, <i>of</i> , van de getuigen. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den getuigen. | 3. Den, <i>of</i> , aen den getuigen. |
| 4. Den getuigen. | 4. De getuigen. |
| 5. O getuige. | 5. O getuigen. |
| 6. Van den getuigen. | 6. Van de getuigen. |

De profet. M.

- | | |
|--|---------------------------------------|
| Eenv. | Meerv. |
| 1. De profet. | 1. De profeten. |
| 2. Des profeten, <i>of</i> , van den profet. | 2. Der, <i>of</i> , van de profeten. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den profete. | 3. Den, <i>of</i> , aen den profeten. |
| 4. Den profet. | 4. De profeten. |
| 5. O profet. | 5. O profeten. |
| 6. Van den profete. | 6. Van de profeten. |

De hamer. M.

- | | |
|---|--------------------------------------|
| 1. De hamer. | 1. De hamers. |
| 2. Des hamers, <i>of</i> , van den hamer. | 2. Der, <i>of</i> , van de hameren. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den hamere. | 3. Den, <i>of</i> , aen den hameren. |
| 4. Den hamer. | 4. De hamers. |
| 5. O hamer. | 5. O hamers. |
| 6. Van den hamere. | 6. Van de hameren. |

De leeraer. M.

- | | |
|---|---------------------------------------|
| 1. De leeraer. | 1. De leeraers. |
| 2. Des leeraers, <i>of</i> , van den leeraer. | 2. Der, <i>of</i> , van de leeraren. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den leerare. | 3. Den, <i>of</i> , aen den leeraren. |

- | | |
|---------------------|---------------------|
| 4. Den leeraer. | 4. De leeraers. |
| 5. O leeraer. | 5. O leeraers. |
| 6. Van den leerare. | 6. Van de leeraren. |

Als *bamer* en *leeraer* worden gebogen alle woorden, 't zy Mann., 't zy Vrouw., uitgaende in *er* of *aer*, mits dat men omtrent het voorstaende lid- of geslachtwoord het geslacht wel waerneemt.

De vorsch. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|--------------------------------------|--------------------------------------|
| 1. De vorsch. | 1. De vorschē. |
| 2. Des, <i>of</i> , van den vorsch. | 2. Der, <i>of</i> , van de vorschē. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den vorsche. | 3. Den, <i>of</i> , aen den vorschē. |
| 4. Den vorsch. | 4. De vorschē. |
| 5. O vorsch. | 5. O vorschē. |
| 6. Van den vorsche. | 6. Van de vorschē. |

De disch. M.

- | | |
|--|---|
| 1. De disch. | 1. De dischfchen. |
| 2. Des, <i>of</i> , van den disch. | 2. Der, <i>of</i> , van de dischfchen. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den dischfche. | 3. Den, <i>of</i> , aen den dischfchen. |
| 4. Den disch. | 4. De dischfchen. |
| 5. O disch. | 5. O dischfchen. |
| 6. Van den dischfche. | 6. Van de dischfchen. |

De dans. M.

- | | |
|------------------------------------|-------------------------------------|
| 1. De dans. | 1. De dansen. |
| 2. Des, <i>of</i> , van den dans. | 2. Der, <i>of</i> , van de dansen. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den danse. | 3. Den, <i>of</i> , aen den dansen. |
| 4. Den dans. | 4. De dansen. |
| 5. O dans. | 5. O dansen. |
| 6. Van den danse. | 6. Van de dansen. |

De morgen. M.

- | | |
|---|--------------------------------------|
| 1. De morgen. | 1. De morgens. |
| 2. Des morgens, <i>of</i> , van den morgen. | 2. Der, <i>of</i> , van de morgens. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den morgen. | 3. Den, <i>of</i> , aen den morgens. |
| | 4. Den |

- | | |
|-------------------|--------------------|
| 4. Den morgen. | 4. De morgens. |
| 5. O morgen. | 5. O morgens. |
| 6. Van de morgen. | 6. Van de morgens. |

De vriendschap. V.

- | Eenv. | Meerv. |
|---|--|
| 1. De vriendschap. | 1. De vriendschappen. |
| 2. Der, <i>of</i> , van de vriendschappe. | 2. Der, <i>of</i> , van de vriendschappen. |
| 3. De, der, <i>of</i> , aen de vriendschappe. | 3. Der, <i>of</i> , aen de vriendschappen. |
| 4. De vriendschap. | 4. De vriendschappen. |
| 5. O vriendschap. | 5. O vriendschappen. |
| 6. Van de vriendschappe. | 6. Van de vriendschappen. |

Dus worden ook gebogen *voogdyschap, wetenschap, eigenschap, verwantschap, kondschap, boodschap, beterschap, jongelingschap, koopmanschap, maegschap, nakomelingschap, broederschap, vroedschap* en alle de woorden die op *schap* uitgaen, en van 't vrouw. gellacht zyn.

De stad. V.

- | Eenv. | Meerv. |
|----------------------------------|--|
| 1. De stad. | 1. De steden. |
| 2. Der, <i>of</i> , van de stad. | 2. Der, <i>of</i> , van de steden. |
| 3. Der, <i>of</i> , aen de stad. | 3. De, der, <i>of</i> , aen de steden. |
| 4. De stad. | 4. De steden. |
| 5. O stad. | 5. O steden. |
| 6. Van de stad. | 6. Van de steden. |

De zaligheid. V.

- | | |
|---|--|
| 1. De zaligheid. | 1. De zaligheden. |
| 2. Der, <i>of</i> , van de zaligheid. | 2. Der, <i>of</i> , van de zaligheden. |
| 3. Der, de, <i>of</i> , aen de zaligheid. | 3. De, der, <i>of</i> , aen de zaligheden. |
| 4. De zaligheid. | 4. De zaligheden. |
| 5. O zaligheid. | 5. O zaligheden. |
| 6. Van de zaligheid. | 6. Van de zaligheden. |

Dus worden gebogen alle woorden die op *beit* uitgaen.

De paerl. V.

Eenv.

1. De paerl.
2. Der, *of*, van de paerle.
3. Der, de, *of*, aen de paerle.
4. De paerl.
5. O paerl.
6. Van de paerle.

Meerv.

1. De paerls, *of*, paerlen.
2. Der, *of*, van de paerlen.
3. Der, de, *of*, aen de paerlen.
4. De paerls, *of*, paerlen.
5. O paerls, *of*, paerlen.
6. Van de paerlen.

De paerle. V.

1. De paerle.
2. Der, *of*, van de paerle.
3. De, der, *of*, aen de paerle.
4. De paerle.
5. O paerle.
6. Van de paerle.

1. De paerlen.
2. Der, *of*, van de paerlen.
3. De, der, *of*, aen de paerlen.
4. De paerlen.
5. O paerlen.
6. Van de paerlen.

De parel. V.

1. De parel.
2. Der, *of*, aen de parel.
3. De, der, *of*, aen de parel.
4. De parel.
5. O parel.
6. Van de parel.

1. De parels, *of*, parelen.
2. Der, *of*, van de parelen.
3. De, der, *of*, aen de parelen.
4. De parels, *of*, parelen.
5. O parels, *of*, parelen.
6. Van de parelen.

De vryster. V.

1. De vryster.
2. Der, *of*, van de vryster.
3. De, der, *of*, aen de vryster.
4. De vryster.
5. O vryster.
6. Van de vryster.

1. De vrysters.
2. Der, *of*, van de vrysteren.
3. De, der, *of*, aen de vrysteren.
4. De vrysters.
5. O vrysters.
6. Van de vrysteren.

En dus alle de woorden van 't vrouwelyk geslacht, die in den eersten naemval op *ster* uitgaen.

Het anker. O.

Eenv.

Meerv.

- | | |
|---|--------------------------------------|
| 1. Het anker. | 1. De ankers. |
| 2. Des ankers, <i>of</i> , van het anker. | 2. Der, <i>of</i> , van de ankeren. |
| 3. Den ankere, <i>of</i> , aen het anker. | 3. Den, <i>of</i> , aen den ankeren. |
| 4. Het anker. | 4. De ankers. |
| 5. O anker. | 5. O ankers. |
| 6. Van den ankere, <i>of</i> , van het anker. | 6. Van de ankeren. |

Het venster. O.

- | | |
|---|--|
| 1. Het venster. | 1. De vensters. |
| 2. Des vensters, <i>of</i> , van het venster. | 2. Der, <i>of</i> , van de vensteren. |
| 3. Den venstere, <i>of</i> , aen het venster. | 3. Den, <i>of</i> , aen den vensteren. |
| 4. Het venster. | 4. De vensters. |
| 5. O venster. | 5. O venster. |
| 6. Van den venstere, <i>of</i> , van het venster. | 6. Van de vensteren. |

Dus kunnen gebogen worden alle woorden van 't onzijdig geslacht op *er* uitgaende, hoewel wy in den 3den en 6den naemval van 't eenv. getal liefst schryven zouden, *aen het anker*, *aen het venster*; *van het anker*, *van het venster*; schoon sommigen *venster* in den 3den en 6den naemval van 't eenv. getal buigen, en *venstere* schryven, nochtans verkiezen zy *aen*, en *van het anker*, waer voor wy geene reden vinden; vermits het zeggen, *hylag uit het venster*, zoo gemeen is als, *by kwam ten anker*.

D E R T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de buigingen der byvoeglyke naemwoorden.

Nu staet ons aen te wyzen op welke manier de byvoegly-
ke

ke naemwoorden gebogen worden, hebbende, tot meerder opheldering, een zelfstandig naemwoord daer by gevoegt.

Een wakker, of, de wakkere man.

Eenv.

1. Een wakker, *of*, de wakkere man.
2. Eens, *of*, des wakkeren mans, *of*, van eenen, den wakkeren man.
3. Eenen, den, *of*, aen eenen, den wakkeren manne.
4. Eenen, *of*, den wakkeren man.
5. O wakkere, *of*, wakker man.
6. Van eenen, den wakkeren manne.

Meerv.

1. De wakkere mans, *of*, mannen.
2. Der, *of*, van de wakkere mannen.
3. Den, *of*, aen den wakkeren mannen.
4. De wakkere mans, *of*, mannen.
5. O wakkere mans, *of*, mannen.
6. Van de wakkere mannen.

Een lofwaardig, of, de lofwaardige raedsheer.

Eenv.

1. Een lofwaardig, *of*, de lofwaardige raedsheer.
2. Eens, *of*, des lofwaardigen raedsheeren, *of*, van eenen, den lofwaardigen raedsheer.
3. Eenen, *of*, den lofwaardigen raedsheere.
4. Eenen, *of*, den lofwaardigen raedsheer.
5. O lofwaardig, *of*, lofwaardige raedsheer.
6. Van eenen, *of*, den lofwaardigen raedsheere.

Meerv.

1. De lofwaardige raedsheeren.
2. Der, *of*, van de lofwaardige raedsheeren.
3. Den, *of*, aen den lofwaardigen raedsheeren.
4. De lofwaardige raedsheeren.
5. O lofwaardige raedsheeren.
6. Van de lofwaardige raedsheeren.

Eenv.

Een winzuchtig, of, de winzuchtige makelaer. V.

Eenv.

1. Een winzuchtig, *of*, de winzuchtige makelaer.
2. Eens, *of*, des winzuchtigen makelaers, *of*, van eenen, *of*, den winzuchtigen makelaer.
3. Eenen, *of*, den, *of*, aen eenen, *of*, den winzuchtigen makelaar.
4. Eenen, *of*, den winzuchtigen makelaer.
5. O winzuchtige, *of*, winzuchtig makelaer.
6. Van eenen, *of*, den winzuchtigen makelaer.

Meerv.

1. De winzuchtige makelaers.
2. Der, *of*, van de winzuchtige makelaren.
3. Den, *of*, aen den winzuchtigen makelaren.
4. De winzuchtige makelaers.
5. O winzuchtige makelaers.
6. Van de winzuchtige makelaers.

Eene, of, de geurige bloem. V.

Eenv.

1. Eene, *of*, de geurige bloem.
2. Eener, *of*, der, *of*, van eene, *of*, van de geurige bloeme.
3. Eener, *of*, der, aen eene, *of*, de geurige bloeme.
4. Eene, *of*, de geurige bloem.
5. O geurige bloem.
6. Van eene, *of*, de geurige bloeme.

Meerv.

1. De geurige bloemen.
2. Der, *of*, van de geurige bloemen.
3. De, der, *of*, aen de geurige bloemen.
4. De geurige bloemen.
5. O geurige bloemen.
6. Van de geurige bloemen.

Eene, of, de bekoorlyke vryfter. V.

Eenv.

1. Eene, *of*, de bekoorlyke vryfter.
2. Eener, *of*, der, *of*, van eene, *of*, de bekoorlyke vryfter.
3. Eener, *of*, der, *of*, aen eene, *of*, de bekoorlyke vryfter.
4. Eene, *of*, de bekoorlyke vryfter.
5. O bekoorlyke vryfter.
6. Van eene, *of*, de bekoorlyke vryfter.

Meerv.

1. De bekoorlyke vrysters.
2. Der, *of*, van de bekoorlyke vrysteren.
3. Der, *de*, *of*, aen de bekoorlyke vrysteren.
4. De bekoorlyke vrysters.
5. O bekoorlyke vrysters.
6. Van de bekoorlyke vrysteren.

Op 't gezag van goede Schryveren, als *Hoofst* en *Vondel*, mag men, om de vloeiendheit des styls, ook *moeders*, *weerelds*, *beleeftheits* schryven, waer van *Monen* en *Serwel* ook niet afkeerig zyn.

Een schoon, of, het schoone paerd. O.

Eenv.

1. Een schoon, *of*, het schoone paerd.
2. Eens, *of*, des schoonen paerds, *of*, van een schoon, *of*, het schoone paerd.
3. Eenen, *of*, den schoonen paerde, *of*, aen een schoon, *of*, het schoone paerd.
4. Een schoon, *of*, het schoone paerd.
5. O schoon paerd.
6. Van eenen, *of*, den schoonen paerde, *of*, van een schoon, *of*, het schoone paerd.

Meerv.

1. De schoone paerden.
2. Der, *of*, van de schoone paerden.
3. Den, *of*, aen den schoonen paerden.

4. De

4. De schoone paerden.
5. O schoone paerden.
6. Van de schoone paerden.

Een knorrig, of, het knorrige wyf. O.

Eenv.

1. Een knorrig, *of*, het knorrige wyf.
2. Eens, *of*, des knorrigen wyfs, *of*, van een knorrig, *of*, het knorrige wyf.
3. Eenen, *of*, den knorrigen wyve, *of*, aen een knorrig, *of* het knorrige wyf.
4. Een knorrig, *of*, het knorrige wyf.
5. O knorrig wyf.
6. Van eenen, *of*, den knorrigen wyve, *of*, van een knorrig, *of*, het knorrige wyf.

Meerv.

1. De knorrige wyven.
2. Der, *of*, van de knorrige wyven.
3. Den, *of*, aen den knorrigen wyven.
4. De knorrige wyven.
5. O knorrige wyven.
6. Van de knorrige wyven.

Een blinkend, of, het blinkende zwaerd. O.

Eenv.

1. Een blinkend, *of*, het blinkende zwaerd.
2. Eens, *of*, des blinkenden zwaerds, *of*, van een blinkend, *of*, het blinkende zwaerd.
3. Eenen, *of*, den blinkende zwaerde, *of*, aen een blinkend, *of*, het blinkende zwaerd.
4. Een blinkend, *of*, het blinkende zwaerd.
5. O blinkend zwaerd.
6. Van eenen, *of*, den blinkenden zwaerde, *of*, van een blinkend, *of*, het blinkende zwaerd.

Meerv.

1. De blinkende zwaarden.

E 2

2. Der,

2. Der, *of*, van de blinkende zwaerden.
3. Den, *of*, aen den blinkenden zwaerden.
4. De blinkende zwaerden.
5. O blinkende zwaerden.
6. Van de blinkende zwaerden.

En dus worden gebogen alle werkende deelwoorden, mits dat men het geslacht in acht neme.

De lydende deelwoorden, wier laetste lettergreep kort is, als *beschreven*, *gebonden*, *genepen* en diergelyke, zyn in alle de naemvallen en geslachten, zoo wel in 't eenv. als in 't meerv. getal, onbuigbaer. Immers kunnen zy, onzes oordeels, niet verkort worden (schoon *Monen* van dit denkbeeld is) en men kan niet schryven, *beschreve*, *gebonde*, *genepede*, vermits de buiging van alle byvoeglyke naemwoorden nooit verkort, maer wel verlengd kan worden: derhalven zouden wy, ingevalle men dezelve deelwoorden wilde buigen, die veel beter of liever verlengen dan verkorten, en dus veel eêr Schryven, *eene gebondene vrouw*, dan *eene gebonde vrouw*.

Een gebonden Man. M.

Eenv.

1. Een gebonden man.
2. Eens gebonden mans, *of*, van eenen gebonden man.
3. Eenen gebonden manne, *of*, aen eenen gebonden manne.
4. Eenen gebonden man.
5. O gebonden man.
6. Van eenen gebonden manne.

Meerv.

1. De gebonden mans, *of*, mannen.
2. Der, *of*, van de gebonden mannen.
3. Den, *of*, aen den gebonden mannen.
4. De gebonden mans, *of*, mannen.
5. O gebonden mannen, *of*, mans
6. Van de gebonden mannen.

Het

Het *deekwoord* verlengd wordende, buigen wy dus:

Eenv.

1. Een gebonden man.
2. Eens gebondenen mans, *of*, van eenen gebondenen man.
3. Een gebondenen manne, *of*, aen eenen gebondenen man.
4. Een en gebondenen man.
5. O gebonden man.
6. Van eenen gebondenen man.

Meerv.

1. Des gebondenen mans, *of*, mannen.
2. Der, *of*, van de gebondenen mannen.
3. Den, *of*, aen den gebondenen mannen.
4. De gebondene mans, *of*, mannen.
5. O gebondene mans, *of*, mannen.
6. Van de gebonderie mannen.

Wy zullen, ten besluite van dit Hoofdstuk, hier een voorbeeld byvoegen, hoe het woord *ander* in alle de geslachten geboogen word.

Een ander.

- | | |
|--|-----------------------|
| 1. Een ander. | 4. Een ander. |
| 2. Eens anders, <i>of</i> , van een ander. | 5. * |
| 3. Een ander, <i>of</i> , aen een ander. | 6. Van eenen anderen. |

De ander.

Eenv.

Meerv.

- | | |
|--------------------------------------|--------------------------------------|
| 1. De ander. | 1. De anderen. |
| 2. Des, <i>of</i> , van den anderen. | 2. Der, <i>of</i> , van de anderen. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den anderen. | 3. Den, <i>of</i> , aen den anderen. |
| 4. Den anderen. | 4. De anderen. |
| 5. O ander. | 5. O anderen. |
| 6. Van den anderen. | 6. Van de anderen. |

Een ander man. M.

- | | |
|--|---|
| 1. Een ander man. | 1. De andere mans, <i>of</i> , mannen. |
| 2. Eens anderen mans, <i>of</i> , van eenen anderen man. | 2. Der, <i>of</i> , van de andere mannen. |

- | | |
|--|---|
| 3. Eenen, <i>of</i> , aen eenen anderen manne. | 3. Den, <i>of</i> , aen den anderen mannen. |
| 4. Eenen anderen man. | 4. De andere mans, <i>of</i> , mannen. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van eenen anderen manne. | 6. Van de andere mannen. |

Eene andere vrouw. V.

- | Eenv. | Meerv. |
|---|--|
| 1. Eene andere vrouw. | 1. De andere vrouwen. |
| 2. Eener, <i>of</i> , van eene andere vrouwe. | 2. Der, <i>of</i> , van de andere vrouwen. |
| 3. Eener, eene, <i>of</i> , aen eene andere vrouwe. | 3. Der, <i>of</i> , aen de andere vrouwen. |
| 4. Eene andere vrouw. | 4. De andere vrouwen. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van eene andere vrouwe. | 6. Van de andere vrouwen. |

Een ander dier. O.

- | | |
|---|---|
| 1. Een ander dier. | 1. De andere dieren. |
| 2. Eens anderen diers, <i>of</i> , van een ander dier. | 2. Der, <i>of</i> , van de andere dieren. |
| 3. Eenen anderen diere, <i>of</i> , aen een ander dier. | 3. Den, <i>of</i> , aen den anderen dieren. |
| 4. Een ander dier. | 4. De andere dieren. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van een ander dier, <i>of</i> , van eenen anderen diere. | 6. Van de andere dieren. |

V E E R T I E N D E H O O F D S T U K .

Van de buiging der Voornaemwoorden.

Nu zullen wy laten volgen de Voornaemwoorden, welke door alle de Naemvallen en in beide Getallen ook gebogen worden, doch van de algemeene buiging vry wat afwyken, als uit de volgende voorbeelden te zien is.

Ik

Ik.

Eenv.

1. Ik.
2. Myns, *of*, van my.
3. My, *of*, aen my.
4. My.
5. O my.
6. Van my.

Meerv.

1. Wy.
2. Onzer, *of*, van ons.
3. Ons, *of*, aen ons.
4. Ons.
5. O wy.
6. Van ons.

Gy.

1. Gy.
2. Uws, *of*, van u.
3. U, *of*, aen u.
4. U.
5. O gy.
6. Van u.

1. Gy.
2. Uwen, *of*, van u.
3. U, *of*, aen u.
4. U.
5. O gy.
6. Van u.

Het Voornaemwoord *hy*, voor een persoon of zaak genomen, die zelfs iets doet, of van zich zelven spreekt, 'tgeen in 't vrouwelyk *zy*, en in het onzydige *bet* heeft, word dus gebogen:

Hy. M.

Eenv.

1. Hy.
2. Zyns. (sui)
3. Zich, *of*, aen zich.
4. Zich.
5. *
6. Van zich.

Meerv.

1. Zy.
2. Hunner.
3. Zich, *of*, aen zich.
4. Zich.
5. *
6. Van zich.

Zy. V.

1. Zy.
2. Haers.
3. Zich, *of*, aen zich.
4. Zich.
5. *
6. Van zich.

1. Zy.
2. Harer.
3. Zich, *of*, aen zich.
4. Zich.
5. *
6. Van zich.

Het

Het. O.

Eenv.	Meerv.
1. Het.	1. Zy.
2. Zyns.	2. Hunner.
3. Zich, <i>of</i> , aen zich.	3. Zich, <i>of</i> , aen zich.
4. Zich.	4. Zich.
5. *	5. *
6. Van zich.	6. Van zich.

Het Voornaemwoord *hy*, *zy*, *het*, gebruikt voor een per-
foon of zake, waer van een ander spreekt, word dus gebogen:

Hy. M.

Eenv.	Meerv.
1. Hy.	1. Zy.
2. Van hem. (ejus)	2. Hunner.
3. Hem, <i>of</i> , aen hem.	3. Hun, <i>of</i> , aen hun.
4. Hem.	4. Hen, <i>of</i> , ze.
5. O hy.	5. O zy.
6. Van hem.	6. Van hun.

Zy. V.

1. Zy.	1. Zy.
2. Van haer.	2. Harer.
3. Aen haer, <i>of</i> , haer.	3. Haer, <i>of</i> , aen haer.
4. Haer, <i>of</i> , ze.	4. Haer, <i>of</i> , ze.
5. *	5. *
6. Van haer.	6. Van haer.

Het. O.

1. Het.	1. Zy.
2. Van het.	2. Hunner.
3. Aen het.	3. Hun, <i>of</i> , aen hun.
4. Het.	4. Hen, <i>of</i> , ze.
5. *	5. *
6. Van het.	6. Van hun.

Het Voornaemwoord *die*, het zy aenwyzend (*iste*), het
zy betrekkelyk (*qui*), dat in 't vrouwelyke geslacht *die*, en in
't on-

't onzydige *dat* heeft, word door alle de geslachten op de volgende wyze gebogen.

Die. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|---------------------------------|--------------------------------|
| 1. Die. | 1. Die. |
| 2. Diens, <i>of</i> , van dien. | 2. Dier, <i>of</i> , van die. |
| 3. Dien, <i>of</i> , aen dien. | 3. Dien, <i>of</i> , aen dien. |
| 4. Dien. | 4. Die. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dien. | 6. Van die. |

Die. V.

- | | |
|-------------------------------|-------------------------------|
| 1. Die. | 1. Die. |
| 2. Dier, <i>of</i> , van die. | 2. Dier, <i>of</i> , van die. |
| 3. Dier, <i>of</i> , aen die. | 3. Dier, <i>of</i> , aen die. |
| 4. Die. | 4. Die. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van die. | 6. Van die. |

Dat. O.

- | | |
|------------------------------|--------------------------------|
| 1. Dat. | 1. Die. |
| 2. Van dat. | 2. Dier, <i>of</i> , van die. |
| 3. Aen dat, <i>of</i> , dat. | 3. Dien, <i>of</i> , aen dien. |
| 4. Dat. | 4. Die. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dat. | 6. Van die. |

Op dezelve wyze buigt men ook 't Voornaemwoord *dees*, *deze*, *dit*.

Dees. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|----------------------------------|----------------------------------|
| 1. Dees. | 1. Deze. |
| 2. Dezes, <i>of</i> , van dezen. | 2. Dezer, <i>of</i> , van deze. |
| 3. Dezen, <i>of</i> , aen dezen. | 3. Dezen, <i>of</i> , aen dezen. |
| 4. Dezen. | 4. Deze. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dezen. | 6. Van deze. |

Deze. N.

- | Eenv. | Meerv. |
|---------------------------------|---------------------------------------|
| 1. Deze. | 1. Deze. |
| 2. Dezer, <i>of</i> , van deze. | 2. Dezer, <i>of</i> , van deze. |
| 3. Dezer, <i>of</i> , aen deze. | 3. Dezer, deze, <i>of</i> , aen deze. |
| 4. Deze. | 4. Deze. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van deze. | 6. Van deze. |

Dit. O.

- | | |
|-------------|----------------------------------|
| 1. Dit. | 1. Deze. |
| 2. Van dit. | 2. Dezer, <i>of</i> , van deze. |
| 3. Aen dit. | 3. Dezen, <i>of</i> , aen dezen. |
| 4. Dit. | 4. Deze. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dit. | 6. Van deze. |

Het Voornaemwoord *dezelve*, *dezelwe*, *hetzelve*, (idem, eadem, idem) word in alle de geslachten door alle de naemvallen gebogen als volgt:

Dezelve. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|--|------------------------------------|
| 1. Dezelve. | 1. Dezelve. |
| 2. Deszelven, <i>of</i> , van denzelven. | 2. Der, <i>of</i> , van denzelven. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen denzelven. | 3. Den, <i>of</i> , aen denzelven. |
| 4. Denzelven. | 4. Dezelve. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van denzelven. | 6. Van dezelve. |

Dezelve. V.

- | | |
|---------------------------------------|----------------------------------|
| 1. Dezelve. | 1. Dezelve. |
| 2. Derzelve, <i>of</i> , van dezelve. | 2. Der, <i>of</i> , aen dezelve. |
| 3. Derzelve, <i>of</i> , aen dezelve. | 3. Der, <i>of</i> , van dezelve. |
| 4. Dezelve. | 4. Dezelve. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dezelve. | 6. Van dezelve. |

Het-

Hetzelve. O.

Eenv.	Meerv.
1. Hetzelve.	1. Dezelve.
2. Van hetzelve.	2. Der, <i>of</i> , van dezelve.
3. Aen hetzelve.	3. Den, <i>of</i> , aen denzelven.
4. Hetzelve.	4. Dezelve.
5. *	5. *
6. Van hetzelve.	6. Van dezelve.

Sewel gebruikt *dezelfde* voor *idem*, *eadem*, *idem*; en *dezelve* voor *is*, *ea*, *id*: wy echter houden 't met *Monen* en *Vondel*, en meenen dat *dezelve* voor *idem*, *eadem*, *idem* genomen genoegzaam is, kunnende het Latynsche *is*, *ea*, *id*, best door *die* vertaald worden; ook gebruikt *Ten Kate* *dezelve* en *dezelfde* in eenen zin.

Het vragende Voornaemwoord *wie*, *wie*, *wat*, (*quis*, *quæ*, *quod*) word door alle de geslachten dus gebogen:

Wie. M.

Eenv.	Meerv.
1. Wie.	1. Wie.
2. Wiens, <i>of</i> , van wien.	2. Wier, <i>of</i> , van wie.
3. Wien, <i>of</i> , aen wien.	3. Wien, <i>of</i> , aen wien.
4. Wien.	4. Wien.
5. *	5. *
6. Van wien.	6. Van wie.

Wie. V.

1. Wie.	1. Wie.
2. Wier, van wie.	2. Van wie, <i>of</i> , wier.
3. Wier, <i>of</i> , aen wie.	3. Wier, <i>of</i> , aen wie.
4. Wie.	4. Wie.
5. *	5. *
6. Van wie.	6. Van wie.

Wat. O.

1. Wat.	1. Wie.
2. Van wat.	2. Wier, <i>of</i> , van wie.
	F 2
	3. Aen

- | | |
|-------------|--------------------------------|
| 3. Aen wat. | 3. Wien, <i>of</i> , aen wien. |
| 4. Wat. | 4. Wie. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van wat. | 6. Van wie. |

Het betreklyke Voornaemwoord *welke, welke, welk* (qui, quæ, quod) word dus gebogen:

Welke. M.

- | Eenv. | Meerv. |
|------------------------------------|------------------------------------|
| 1. Welke. | 1. Welke. |
| 2. Van welken. | 2. Welker, <i>of</i> , van welke. |
| 3. Aen welken, <i>of</i> , welken. | 3. Welken, <i>of</i> , aen welken. |
| 4. Welken. | 4. Welken. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van welken. | 6. Van welke. |

Welke. V.

- | | |
|-----------------------------------|-----------------------------------|
| 1. Welke. | 1. Welke. |
| 2. Welker, <i>of</i> , van welke. | 2. Welker, <i>of</i> , van welke. |
| 3. Welker, <i>of</i> , aen welke. | 3. Welker, <i>of</i> , aen welke. |
| 4. Welke. | 4. Welke. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van welke. | 6. Van welke. |

Welk. O.

- | | |
|--------------|-----------------------------------|
| 1. Welk. | 1. Welke. |
| 2. Van welk. | 2. Welker, <i>of</i> , van welke. |
| 3. Aen welk. | 3. Welken, <i>of</i> , aen welke. |
| 4. Welk. | 4. Welke. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van welk. | 6. Van welke. |

De bezittende Voornaemwoorden *myn, zyn, uw, hun, haer*, worden door alle geflachten op eenerlei wys dus gebogen:

Eenv. M.

- | | | | | |
|------------------------|--------|-------|---------|--------|
| 1. Myn, | zyn, | uw, | hun, | haer. |
| 2. Myns, | zyns, | uws, | huns, | haers, |
| <i>of</i> , van mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren. |
| | | | | 3. My- |

- | | | | | |
|----------------|--------|-------|---------|--------|
| 3. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren, |
| of, aen mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren. |
| 4. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren. |
| 5. O myn. | | | | |
| 6. Van mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren. |

Meerv.

- | | | | | |
|----------------|--------|-------|---------|--------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer, |
| of, van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 3. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren, |
| of, aen mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |

Eenv. V.

- | | | | | |
|---------------|--------|-------|---------|--------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer, |
| of, van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 3. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer, |
| of, aen myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |

Meerv.

- | | | | | |
|---------------|--------|-------|---------|--------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer, |
| of, van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 3. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer, |
| of, aen myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare. |

Eenv. O.

- | | | | | |
|---------|------|-----|------|----------|
| 1. Myn, | zyn, | uw, | hun, | haer. |
| | | | | 2. Myns, |

2. Myns,	zyns,	uws,	huns,	haers,
<i>of</i> , van myn,	zyn,	uw,	hun,	haer.
3. Mynen,	zynen,	uwen,	hunnen,	haren,
<i>of</i> , aen myn,	zyn,	uw,	hun,	haer.
4. Myn,	zyn,	uw,	hun,	haer.
5. O myn.				
6. Van mynen,	zynen,	uwen,	hunnen,	haren,
<i>of</i> , van myn,	zyn,	uw,	hun,	haer.

Meerv.

1. Myne,	zyne,	uwe,	hunne,	hare.
2. Myner,	zyner,	uwer,	hunner,	harer,
<i>of</i> , van myne,	zyne,	uwe,	hunne,	hare.
3. Mynen,	zynen,	uwen,	hunnen,	haren,
<i>of</i> , aen mynen,	zynen,	uwen,	hunnen,	haren.
4. Myne,	zyne,	uwe,	hunne,	hare.
5. O myne.				
6. Van myne,	zyne,	uwe,	hunne,	hare.

Het Voornaemwoord *onze*, *onze*, *ons* word in de drie geslachten dus gebogen :

Ons. M.

Eenv.	Meerv.
1. Onze.	1. Onze.
2. Onzes, <i>of</i> , van onzen.	2. Onzer, <i>of</i> , van onze.
3. Onzen, <i>of</i> , aen onzen.	3. Onzen, <i>of</i> , aen onzen.
4. Onzen.	4. Onze.
5. O onze.	5. O onze.
6. Van onzen.	6. Van onze.

Onze. V.

1. Onze.	1. Onze.
2. Onzer, <i>of</i> , van onze.	2. Onzer, <i>of</i> , van onze.
3. Onzer, <i>of</i> , aen onze.	3. Onzer, <i>of</i> , aen onze.
4. Onze.	4. Onze.
5. O onze.	5. Onze.
6. Van onze.	6. Van onze.

Ons.

Ons. O.

Eenv.

Meerv.

- | | |
|------------------------------------|----------------------------------|
| 1. Ons. | 1. Onze. |
| 2. Onzes, <i>of</i> , van ons. | 2. Onzer, <i>of</i> , van onze. |
| 3. Onzen, <i>of</i> , aen ons. | 3. Onzen, <i>of</i> , aen onzen. |
| 4. Ons. | 4. Onze. |
| 5. O ons. | 5. O onze. |
| 6. Van onzen, <i>of</i> , van ons. | 6. Van onze. |

Maer wanneer de Voornaemwoorden *myne*, *uwe*, *zyne*, *onze*, *hunne*, *bare*, en de byvoeglyke naemwoorden *zoodanige* en *zulke* als zelfstandige naemwoorden gebruikt worden, en daerom in den eersten naemvall' achter de uitgaende *e* een *n* ontvangen, nemen zy in den tweeden naemvalle ook *der* aen, als uit de volgende voorbeelden te zien is:

1. De mynen, zynen, uwen, hunnen, haren, zulken, zoodanigen.
2. Dermynen, zynen, enz.
3. Den, aen den mynen, zynen, enz.
4. De mynen, zynen, enz.
5. *
6. Van de mynen, zynen, enz.

Omtrent den voornoemden regel zouden wy echter deze uitzondering verkiezen, namelyk, dat de voornoemde byvoeglyke naemwoorden *zoodanige*, *zulke*, en andere, gebogen worden als alle andere byvoeglyke naemwoorden, ingevalle de zelfstandige woorden, waerop zy betrekking hadden, niet verre van hun af, en in eenen zelven zin stonden: by voorbeeld: „ Geleerde mannen, namelyk geene andere „ dan *zulke* of *zoodanige* die hunne kennis aen een bezadigd „ oordeel paren, stellen de wysheit boven den rykdom. Ik „ spreek niet van *zoodanigen*, of van anderen, die, schoon „ veel van ploegen, zaeien en maeien wetende te spreken, „ echter onbekwaem zyn om het kaf van 't koorn te schiften; ga ik stilzwygende voorby.

De Voornaemwoorden *ik*, *gy*, *byzelf* (egomet, tutemet, ipfemet) worden in de drieërlei geslachten op de volgende wys gebogen:

In

In 't Manlyke.

Eenv.

- | | | |
|------------------------------|------|--------------|
| 1. Ik, | gy, | hy zelf. |
| 2. Myns, <i>of</i> , van my, | uws, | zyns zelfs. |
| 3. My, aen my, | u, | zich zelven. |
| 4. My, | u, | zich zelven. |
| 5. * | * | * |
| 6. Van my, | u, | zich zelven. |

Meerv.

- | | | |
|--------------------------------|-------|----------------|
| 1. Wy, | gy, | zy zelfs. |
| 2. Onzer, <i>of</i> , van ons, | uwer, | hunner zelven. |
| 3. Ons, <i>of</i> , aen ons, | u, | zich zelven. |
| 4. Ons, | u, | zich zelven. |
| 5. * | * | * |
| 6. Van ons, | u, | zich zelven. |

In 't Vrouwlyke.

Eenv.

- | | | |
|------------------------------|------|--------------|
| 1. Ik, | gy, | zy zelf. |
| 2. Myns, <i>of</i> , van my. | uws, | haers zelfs. |
| 3. My, <i>of</i> , aen my, | u, | zich zelve. |
| 4. My, | u, | zich zelve. |
| 5. * | * | * |
| 6. Van my, | u, | zich zelve. |

Meerv.

- | | | |
|--------------------------------|-------|--------------|
| 1. Wy, | gy, | zy zelfs. |
| 2. Onzer, <i>of</i> , van ons, | uwer, | harer zelve. |
| 3. Onzer, <i>of</i> , aen ons, | u, | zich zelve. |
| 4. Ons, | u, | zichzelve. |
| 5. * | * | * |
| 6. Van ons, | u, | zich zelve. |

In 't Onzydige.

Eenv.

1. Hetzelve.

Meerv.

1. Dezelve.

2. Des

- | | |
|--|------------------------------------|
| 2. Deszelven, <i>of</i> , van hetzelfde. | 2. Der, <i>of</i> , van dezelve. |
| 3. Denzelven, <i>of</i> , aen hetzelfde. | 3. Den, <i>of</i> , aen denzelven. |
| 4. Hetzelve. | 4. Dezelven. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van denzelven, <i>of</i> , van hetzelfde. | 6. Van dezelve. |

Myn, zyn, uw, hun, haer Stoel. M.

Eenv.

- | | | | | |
|------------------------|--------|-------|---------|---------------|
| 1. Myn, | zyn, | uw, | hun, | haer stoel. |
| 2. Myns, | zyns, | uws, | huns, | haers stoels, |
| <i>of</i> , van mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoel. |
| 3. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoel, |
| <i>of</i> , aen mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoele. |
| 4. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoel. |
| 5. O myn. | | | | |
| 6. Van mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoele. |

Meerv.

- | | | | | |
|------------------------|--------|-------|---------|----------------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare stoelen. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer stoelen, |
| <i>of</i> , van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare stoelen. |
| 3. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoelen, |
| <i>of</i> , aen mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren stoelen. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare stoelen. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare stoelen. |

Myne, zyne, uwe, hunne, hare Pen. V.

Eenv.

- | | | | | |
|-----------------------|--------|-------|---------|--------------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pen. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer penne, |
| <i>of</i> , van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare penne. |
| 3. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer penne, |
| <i>of</i> , aen myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare penne. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pen. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare penne. |

G

Meerv.

Meerv.

- | | | | | |
|-----------------------|--------|-------|---------|---------------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pennen. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer pennen, |
| <i>of</i> , van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pennen. |
| 3. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer pennen, |
| <i>of</i> , aen myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pennen. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pennen. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare pennen. |

Myn, zyn, uw, hun, haer Kind. O.

Eenv.

- | | | | | |
|----------------------|--------|-------|---------|--------------|
| 1. Myn, | zyn, | uw, | hun, | haer kind. |
| 2. Myns, | zyns, | uws, | huns, | haers kinds, |
| <i>of</i> , van myn, | zyn, | uw, | hun, | haer kind. |
| 3. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren kinde, |
| <i>of</i> , aen myn, | zyn, | uw, | hun, | haer kind. |
| 4. Myn, | zyn, | uw, | hun, | haer kind. |
| 5. O myn. | | | | |
| 6. Van mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren kinde, |
| <i>of</i> , van myn, | zyn, | uw, | hun, | haer kind. |

Meerv.

- | | | | | |
|-----------------------|--------|-------|---------|-----------------|
| 1. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare kinders. |
| 2. Myner, | zyner, | uwer, | hunner, | harer kinderen, |
| <i>of</i> , van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare kinderen. |
| 3. Mynen, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren kinderen, |
| <i>of</i> , aen myne, | zynen, | uwen, | hunnen, | haren kinderen. |
| 4. Myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare kinders. |
| 5. O myne. | | | | |
| 6. Van myne, | zyne, | uwe, | hunne, | hare kinderen. |

Die, dees Man. M.

Eenv.

- | |
|--|
| 1. Die, dees man. |
| 2. Diens, dezes mans, <i>of</i> , van dien, dezen man. |

Meerv.

- | |
|---|
| 1. Die, deze mans, <i>of</i> , mannen. |
| 2. Dier, dezer, <i>of</i> , van die, deze mannen. |
| 3. Dien |

- | | |
|--|---|
| 3. Dien, dezen, <i>of</i> , aen dien, dezen man. | 3. Dien, dezen, <i>of</i> , aen dien, dezen mannen. |
| 4. Dien, dezen man. | 4. Die, deze mans, <i>of</i> , mannen. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dien, dezen manne. | 6. Van die, deze mannen. |

Die, deze Vrouw. V.

Eenv.

Meerv.

- | | |
|---|--|
| 1. Die, deze vrouw. | 1. Die, deze vrouwen. |
| 2. Dier, dezer, <i>of</i> , van die, deze vrouwe. | 2. Dier, dezer, <i>of</i> , van die, deze vrouwen. |
| 3. Dier, dezer, <i>of</i> , aen die, deze vrouwe. | 3. Dier, dezer, <i>of</i> , aen die, deze vrouwen. |
| 4. Die, deze vrouw. | 4. Die, deze vrouwen. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van die, deze vrouwe. | 6. Van die, deze vrouwen. |

Dit, dat Kind. O.

- | | |
|-----------------------------------|---|
| 1. Dat, dit kind. | 1. Die, deze kinders. |
| 2. Van dat, dit kind. | 2. Dier, dezer, <i>of</i> , van die, deze kinderen. |
| 3. Aen dat, <i>of</i> , dit kind. | 3. Dien, dezen, <i>of</i> , aen dien, dezen kinderen. |
| 4. Dat, dit kind. | 4. Die, deze kinders. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dat, dit kind. | 6. Van die, deze kinders. |

Dezelve Man. M.

- | | |
|---|--|
| 1. Dezelve man. | 1. Dezelve mans, <i>of</i> , mannen. |
| 2. Deszelven mans, <i>of</i> , van denzelven man. | 2. Derzelve, <i>of</i> , van dezelve mannen. |
| 3. Denzelven, <i>of</i> , aen denzelven manne. | 3. Den, <i>of</i> , aen denzelven mannen. |
| 4. Denzelven man. | 4. Dezelve mans, <i>of</i> , mannen. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van denzelven manne. | 6. Van dezelve mannen. |

Dezelve Vrouw.

Eenv.

Meerv.

- | | |
|---|--|
| 1. Dezelve vrouw. | 1. Dezelve vrouwen. |
| 2. Der, <i>of</i> , van dezelve vrouwe. | 2. Der, <i>of</i> , van dezelve vrouwen. |
| 3. Der, <i>of</i> , aen dezelve vrouwe. | 3. Der, <i>of</i> , aen dezelve vrouwen. |
| 4. Dezelve vrouw. | 4. Dezelve vrouwen. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van dezelve vrouwe. | 6. Van dezelve vrouwen. |

Het zelve Kind. O.

- | | |
|--|---|
| 1. Het zelve kind. | 1. Dezelve kinders. |
| 2. Deszelven kinds, <i>of</i> , van het zelve kind. | 2. Der, <i>of</i> , van dezelve kinderen. |
| 3. Denzelven kinde, <i>of</i> , aen hetzelve kind. | 3. Den, <i>of</i> , aen denzelven kinderen. |
| 4. Hetzelve kind. | 4. Dezelve kinders. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van hetzelve kind, <i>of</i> , van denzelven kinde. | 6. Van dezelve kinderen. |

De Man zelf. M.

- | | |
|--|--|
| 1. De man zelf. | 1. De mans, <i>of</i> , mannen zelfs. |
| 2. Des mans zelfs, <i>of</i> , van den man zelven. | 2. Der, <i>of</i> , van den mannen zelven. |
| 3. Den, <i>of</i> , aen den manne zelven. | 3. Den, <i>of</i> , aen den mannen zelven. |
| 4. Den man zelven. | 4. De mans, <i>of</i> , mannen zelfs. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van den manne zelven. | 6. Van de mannen zelven. |

De Vrouw zelve. V.

- | | |
|--|---|
| 1. De vrouw zelve. | 1. De vrouwen zelve. |
| 2. Der, <i>of</i> , van de vrouwe zelve. | 2. Der, <i>of</i> , van de vrouwen zelve. |
| 3. Der, <i>of</i> , aen de vrouwe zelve. | 3. Der, <i>of</i> , aen de vrouwen zelve. |

4. De

- | | |
|-------------------------|--------------------------|
| 4. De vrouw zelve. | 4. De vrouwe zelve. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van de vrouwe zelve. | 6. Van de vrouwen zelve. |

• *Het Kind zelf. O.*

Eenv.

Meerv.

- | | |
|--|---|
| 1. Het kind zelf. | 1. De kinders zelfs. |
| 2. Des kinds zelfs, <i>of</i> , van het kind zelf. | 2. Der, <i>of</i> , van de kinderen zelve. |
| 3. Den kinde zelve, <i>of</i> , aen het kind zelf. | 3. Den, <i>of</i> , aen den kinderen zelve. |
| 4. Het kind zelf. | 4. De kinders zelfs. |
| 5. * | 5. * |
| 6. Van den kinde zelve, <i>of</i> , van het kind zelf. | 6. Van de kinderen zelve. |

V Y F T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de Werkwoorden.

Van de buigingen der Zelfftandige en Byvoeglyke Naemwoorden ftappen wy over tot de Werkwoorden, waer van meer dan eene foort is, namelyk *perfoonlyke bedryvende*, *perfoonlyke lydende*, *perfoonlyke onzydige*, en *onperfoonlyke onzydige*.

Onder de perfoonlyke bedryvende telt men *booren*, *beminnen*, *leeren* (*discere*) *zien*, enz.

Onder de perfoonlyke lydende behooren *gehoord worden*, *bemind worden*, *geleerd worden*, *gezien worden*.

Onder de perfoonlyke onzydige vind men *fterven*, *flapen*, *rusten*.

Onder de onperfoonlyke onzydige telt men *vriezen*, *waeien*, *berouwen*, *verdrieten*, *fpjten*, *blyken*, *lusten*, enz.

Perfoonlyke Werkwoorden worden dus genoemt, om dat zy door eenen perfoon kunnen beheerscht worden, want men zegt: *ik hoor*, *bemin*, *leer* en *zie*; *gy hoort*, *leert*, *bemint* en *ziet*. *Bedryvende* hieten zy daerenboven,

met betrekking op de zaak, *die bedreven*, dat is hier, *gehoord*, *bemind*, *geleerd* en *gezien word*; dus kan men zeggen, *ik hoor geluid*, *ik bemin myne vrouw*, *ik leer eene tael*, *ik zie 't licht*.

Perfoonlyke lydende Werkwoorden zyn de zoodanige, die een perfoon voor zich hebben, maer zelfs niet bedryven; en om dat zy het bedryf eens anders, met betrekking op den perfoon wien 't bedryf aengaet, te kennen geven, *lydende* genoemd worden; dus zegt men, by voorbeeld, *ik word van Jan of Pieter gehoord*, *bemind*, *geleerd* en *gezien*; waer uit klaer blykt, dat het *hooren*, *beminnen*, *leeren* en *zien*, wel betrekking heeft op den eersten perfoon *ik*; doch eigentlyk door *Jan* of *Pieter* bedreven word.

Perfoonlyke onzydige zyn de zulke die wel van eenen perfoon beheerscht worden, maer niets wezentlyks bedryven of lyden; als, *ik sterf*, *ik slaep*, *ik rust*; want men kan niet zeggen *ik word gestorven*, *geslapen* of *gerust*.

Onperfoonlyke onzydige zyn Werkwoorden, waer voor geen perfoon, *ik*, of *gy*, of *hy*, of *zy* kunnen geplaatst worden, maer wel het onzydige lidwoordtje *het*, als, *vriezen*, *waeien*, *berouwen*, *verdrieten*, *spytten*, *blyken*, *lusten*; nu kan men geenszins zeggen, *ik vries*, *ik waei*, *ik berouw*, *ik verdriet*, *ik spyt*, *ik blyk*, *ik lust*; maer wel *het vriest*, *het berouwt*, *het verdriet*, *het spyt*, *het blykt*, *het lust*.

Onder de onzydige Werkwoorden zyn 'er echter fommi-ge, die men nu perfoonlyk en dan onperfoonlyk gebruiken kan, als, *behooren*, *schynen*, *walgen* en *jammeren*; want men kan zeggen, *ik behoer*, *gy behoort*, *hy en zy behoort geenszins onder het getal van deze of gene*, en, aen de andere zyde, *het behoort* (dat is *betaemt*) *niet dat men de waerheit spare*. *Ik schyn*, *gy schynt*; *hy*, of, *zyschynt een goed vriend*, of, *eene goede vriendin van deze of gene*; en wederom, *het schynt dat deze of die zaak ten kwade zal uitvallen*; *ik walg*, *gy walgt*, *hy*, of, *zy walgt van deze of die spyze*, en ook, *het walgt my dat ik dit of dat moet aenbooren*; *ik jammer*, *gy jammert*, *hy*, of *zy jammert*, dat is, wanneer men *jammeren* voor *jammerklagen* gebruikt; doch wanneer *jammeren* spytten beteekent, gebruikt men het onperfoonlyk, als, *het jammert my*, *dat ik dit of dat niet gedaen hebbe*.

Z E S T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de buiging der Werkwoorden.

De voorgenoemde Werkwoorden kunnen zonder behulp van eenige hulpwoorden in alle hunne tydvoegingen niet gebogen worden; zy hebben dan noodig de volgende hulpwoorden, als, *zyn, hebben, worden en zullen.*

De Buiging van het hulpwoord *zyn* geschied dus:

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Wees gy.

Zyt, of, weest gylieden.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik ben.

Wy zyn.

Gy zyt.

Gylieden zyt.

Hy, zy, het is.

Zy zyn.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik was.

Wy waren.

Gy waert.

Gylieden waert.

Hy, zy, het was.

Zy waren.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben geweest.

Wy zyn geweest.

Gy zyt geweest.

Gylieden zyt geweest.

Hy, zy, het is geweest.

Zy zyn geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik was geweest.

Wy waren geweest.

Gy waert geweest.

Gylieden waert geweest.

Hy, zy, het was geweest.

Zy waren geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal zyn.

Wy zullen zyn.

Gy

Gy zult zyn. Gylieden zult zyn.
Hy, zy, het zal zyn. Zy zullen zyn.

Aenvoegende, of, wenschende wys.

Tegenwoordige tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zy. Wy zyn.
Gy zyt. Gylieden zyt.
Hy, zy, het zy. Zy zyn.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik ware, of, zoude zyn. Wy waren, of, zouden zyn.
Gy waert, of, zoudt zyn. Gylieden waert, of, zoudt zyn.
Hy, zy, het ware, of, zoude zyn. Zy waren, of, zouden zyn.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy geweest. Wy zyn geweest.
Gy zyt geweest. Gylieden zyt geweest.
Hy, zy, het zy geweest. Zy zyn geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware, of, zoude geweest zyn. Wy waren, of, zouden geweest zyn.
Gy waert, of, zoudt geweest zyn. Gylieden waert, of, zoudt geweest zyn.
Hy, zy, het ware, of, zoude geweest zyn. Zy waren, of, zouden geweest zyn.

Toekomende tyd.

Ik zal zyn geweest, of, geweest zyn. Wy zullen zyn geweest, of, geweest zyn.
Gy zult zyn geweest, of, geweest zyn. Gylieden zult zyn geweest, of, geweest zyn.
Hy, zy, het zal zyn geweest, of, geweest zyn. Zy zullen zyn geweest, of, geweest zyn.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Wezen, of, te wezen. Zyn, of, te zyn.

Voor-

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Geweest te zyn.

Toekomende tyd.

Te zullen zyn.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Zynde.

Verledene tyd. Geweest.

Toekomende tyd. Zullende zyn.

Het Hulpwoord *Hebben* word dus gebogen:

Gebiedende wys.

	Eenv.		Meerv.
Heb gy.		Hebt gy.	

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik heb.	Wy hebben.
Gy hebt.	Gy hebt.
Hy heeft.	Zy hebben.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik had.	Wy hadden.
Gy hadt.	Gy hadt.
Hy had.	Zy hadden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb.	Wy hebben gehad.
Gy hebt.	Gy hebt gehad.
Hy had.	Zy hebben gehad.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gehad.	Wy hadden gehad.
Gy hadt gehad.	Gy hadt gehad.
Hy had gehad.	Zy hadden gehad.

Toekomende tyd.

Ik zal hebben.	Wy zullen hebben.
Gy zult hebben.	Gy zult hebben.
Hy zal hebben.	Zy zullen hebben.

H

Acc-

Aenvoegende, of, wenshende wys.

Tegenwoordige tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat ik hebbe.

Dat wy hebben.

Dat gy hebt.

Dat gy hebt.

Dat hy, zy, het hebbe.

Dat zy hebben.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik hadde, of, zoude hebben.

Wy hadden, of, zouden hebben.

Gy hadt, of, zoudt hebben.

Gy hadt, of, zoudt hebben.

Hy hadde, of, zoude hebben.

Zy hadden, of, zouden hebben.

Volmaekte tyd.

Ik hebbe gehad.

Wy hebben gehad.

Gy hebt gehad.

Gy hebt gehad.

Hy hebbe gehad.

Zy hebben gehad.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde, of, zoude hebben gehad.

Wy hadden, of, zouden hebben gehad.

Gy hadt, of, zoudt hebben gehad.

Gy hadt, of, zoudt hebben gehad.

Hy hadde, of, zoude hebben gehad.

Zy hadden, of, zouden hebben gehad.

Toekomende tyd.

Ik zal hebben gehad.

Wy zullen hebben gehad.

Gy zult hebben gehad.

Gy zult hebben gehad.

Hy zal hebben gehad.

Zy zullen hebben gehad.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Te hebben.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Te zullen hebben.

Deel.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Hebbende.
Verledene tyd. Hebbende gehad.
Toekomende tyd. Zullende hebben.

Het Hulpwoord *Worden* buigen wy dus:

Gebiedende wys.

Eenv. Meerv.

Word gy. Wordt gylieden.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik word. Wy worden.
 Gy wordt. Gylieden wordt.
 Hy, zy, het word. Zy worden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd. Wy werden.
 Gy werdt. Gylieden werdt.
 Hy, zy, het werd. Zy werden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben geworden. Wy zyn geworden.
 Gy zyt geworden. Gylieden zyt geworden.
 Hy, zy, het is geworden. Zy zyn geworden.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik was geworden. Wy waren geworden.
 Gy waert geworden. Gylieden waert geworden.
 Hy, zy, het was geworden. Zy waren geworden.

Toekomende tyd.

Ik zal worden. Wy zullen worden.
 Gy zult worden. Gylieden zult worden.
 Hy, zy, het zal worden. Zy zullen worden.

*Aenvoegende, of, wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.

Meerv.

Ik worde.

Wy worden.

Gy wordt.

Gylieden wordt.

Hy, zy, het worde.

Zy worden.

*Onvolmaekte verleden tyd.*Ik wierde, *of*, zoude worden.Wy wierden, *of*, zouden worden.Gy wierdt, *of*, zoudt worden.Gylieden wierdt, *of*, zoudt worden.Hy, zy, het wierde, *of*, zoude worden.Zy wierden, *of*, zouden worden.*Volmaekte verleden tyd.*

Ik zy geworden.

Wy zyn geworden.

Gy zyt geworden.

Gylieden zyt geworden.

Hy, zy, het zy geworden.

Zy zyn geworden.

*Meer dan volmaekte verleden tyd.*Ik ware geworden, *of*, zoude zyn geworden.Wy waren geworden, *of*, zouden zyn geworden.Gy waert geworden, *of*, zoudt zyn geworden.Gylieden waert geworden, *of*, zoudt zyn geworden.Hy, zy, het ware geworden, *of*, zoude zyn geworden.Zy waren geworden, *of*, zouden zyn geworden.*Toekomende tyd.*

Ik zal zyn geworden.

Wy zullen zyn geworden.

Gy zult zyn geworden.

Gylieden zult zyn geworden.

Hy, zy, het zal zyn geworden.

Zy zullen zyn geworden.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Geworden te zyn.

Toekomende tyd.

Te zullen worden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Wordende.
Verledene tyd. Geworden.
Toekomende tyd. Zullende worden.

De buiging van 't Hulpwoord *Zullen* geschied dus:

Aentoonende wys.

Eenv.

Meerv.

Ik zal.	Wy zullen.
Gy zult.	Gylieden zult.
Hy, zy, het zal.	Zy zullen.

Aenvoegende wys.

Ik zoude.	Wy zouden.
Gy zoudt.	Gylieden zoudt.
Hy, zy, het zoude.	Zy zouden.

Eindigende wys.

Zullen, of, te zullen.

Het deelwoord is.

Zullende.

Z E V E N T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de buiging der Werkwoorden met hunne hulpwoorden.

Nu laten wy volgen eenige voorbeelden van persoonlyke Bedryvende Werkwoorden, zoo als die met hunne hulpwoorden in sommige *tyden* gepaerd gaen.

Van den eersten rang, of, of buiging is, *Beminnen.*

Beminnen.

Het Bedryvend gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Bemin.

Bemint.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.

Meerv.

Ik bemin.

Wy beminnen.

Gy bemint.

Gylieden bemint.

Hy, zy, het bemint.

Zy beminnen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik beminde.

Wy beminden.

Gy beminde.

Gylieden bemindet, *of*, beminden.

Hy, zy, het beminde.

Zy beminden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb bemind.

Wy hebben bemind.

Gy hebt bemind.

Gylieden hebt bemind.

Hy, zy, het heeft bemind.

Zy hebben bemind.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had bemind.

Wy hadden bemind.

Gy hadt bemind.

Gylieden hadt bemind.

Hy, zy, het had bemind.

Zy hadden bemind.

Toekomende tyd.

Ik zal beminnen.

Wy zullen beminnen.

Gy zult beminnen.

Gylieden zult beminnen.

Hy, zy, het zal beminnen.

Zy zullen beminnen.

*Aenwoegende, of, wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik beminne.

Wy beminnen.

Gy bemint.

Gylieden bemint.

Hy, zy, het beminne.

Zy beminnen.

*Onvolmaekte verleden tyd.*Ik beminde, *of*, zoude beminnen.Wy beminden, *of*, zouden beminnen.

Gy

Gy beminde, *of*, zoudt beminnen. Gylieden bemindet, *of*, beminden, *of*, zoudt beminnen.
 Hy, zy, het beminde, *of*, zoude beminnen. Zy beminden, *of*, zouden beminnen.

Volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik hebbe bemind. Wy hebben bemind.
 Gy hebt bemind. Gylieden hebt bemind.
 Hy, zy, het hebbe bemind. Zy hebben bemind.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde bemind, *of*, zoude bemind hebben. Wy hadden bemind, *of*, zouden bemind hebben.
 Gy hadt bemind, *of*, zoudt bemind hebben. Gylieden hadt bemind, *of*, zoudt bemind hebben.
 Hy, zy, het hadde bemind, *of*, zoude bemind hebben. Zy hadden bemind, *of*, zouden bemind hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal bemind hebben. Wy zullen bemind hebben.
 Gy zult bemind hebben. Gylieden zult bemind hebben.
 Hy, zy, het zal bemind hebben. Zy zullen bemind hebben.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Beminnen, *of*, te beminnen.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Bemind te hebben.

Toekomende tyd.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Beminnende.
Verleden tyd. Hebbende bemind.
Toekomende tyd. Zullende beminnen

*Het Lydende gedeelte.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Word gy bemind.

Wordt gylieden bemind.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik word bemind.

Wy worden bemind.

Gy wordt bemind.

Gylieden wordt bemind.

Hy, zy, het word bemind.

Zy worden bemind.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd bemind.

Wy werden bemind.

Gy werdt bemind.

Gylieden werdt bemind.

Hy, zy, het werd bemind.

Zy werden bemind.

*Volmaekte verleden tyd.*Ik ben bemind, *of*, bemind ge-
weest.Wy zyn bemind, *of*, bemind
geweest.Gy zyt bemind, *of*, bemind ge-
weest.Gylieden zyt bemind, *of*, be-
mind geweest.Hy, zy, het is bemind, *of*, be-
mind geweest.Zy zyn bemind, *of*, bemind
geweest.*Meer dan volmaekte verleden tyd.*Ik was bemind, *of*, bemind ge-
weest.Wy waren bemind, *of*, bemind
geweest.Gy waert bemind, *of*, bemind
geweest.Gylieden waert bemind, *of*,
bemind geweest.Hy, zy, het was bemind, *of*,
bemind geweest.Zy waren bemind, *of*, bemind
geweest.*Toekomende tyd.*

Ik zal bemind worden.

Wy zullen bemind worden.

Gy zult bemind worden.

Gylieden zult bemind worden.

Hy, zy, het zal bemind wor-
den.

Zy zullen bemind worden.

Aen-

Aenwoegende, of, Wenschende wys.

Tegenwoordige tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik worde bemind.	Wy worden bemind.
Gy wordt bemind.	Gylieden wordt bemind.
Hy, zy, het worde bemind.	Zy worden bemind.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde bemind, of, zoude bemind worden.	Wy wierden bemind, of, zouden bemind worden.
Gy wierdt bemind, of, zoudt bemind worden.	Gylieden wierdt bemind, of, zoudt bemind worden.
Hy, zy, het wierde, of, zoude bemind worden.	Zy wierden bemind, of, zouden bemind worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy bemind, of, bemind geweest.	Wy zyn bemind, of, bemind geweest.
Gy zyt bemind, of, bemind geweest.	Gylieden zyt bemind, of, bemind geweest.
Hy, zy, het zy bemind, of, bemind geweest.	Zy zyn bemind, of, bemind geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware bemind, of, zoude bemind zyn, of, zyn geweest.	Wy waren bemind, of, zouden bemind zyn, of, zyn geweest.
Gy waert bemind, of, zoudt bemind zyn, of, zyn geweest.	Gylieden waert bemind, of, zoudt bemind zyn, of, zyn geweest.
Hy, zy, het ware bemind, of, zoude bemind zyn, of, zyn geweest.	Zy waren bemind, of, zouden bemind zyn, of, zyn geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal bemind zyn, of, zyn geweest.	Wy zullen bemind zyn, of, zyn geweest.
Gy zult bemind zyn, of, zyn geweest.	Gylieden zult bemind zyn, of, zyn geweest.

I

Hy,

Hy, zy, het zal bemind zyn, Zy zullen bemind zyn, of,
of, zyn geweest. zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Bemind worden, of, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Bemind te zyn, of, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Bemind te zullen worden.

Deekwoorden.

Tegenwoordige tyd. Bemind wordende.

Verleden tyd. Bemind zynde.

Toekomende tyd. Bemind zullende worden.

Wagen.

Bedryvende gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Waeg gy.

Waegt gylieden.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik waeg.

Wy wagen.

Gy waegt.

Gylieden waegt.

Hy, zy, het waegt.

Zy wagen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik waegde.

Wy waegden.

Gy waegde.

Gylieden waegden, of, waegdet.

Hy, zy, het waegde.

Zy waegden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gewaegd.

Wy hebben gewaegd.

Gy hebt gewaegd.

Gylieden hebt gewaegd.

Hy, zy, het heeft gewaegd.

Zy hebben gewaegd.

Meer

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik had gewaegd.	Wy hadden gewaegd.
Gy hadt gewaegd.	Gylieden hadt gewaegd.
Hy, zy, het had gewaegd.	Zy hadden gewaegd.

Toekomende tyd.

Ik zal wagen.	Wy zullen wagen.
Gy zult wagen.	Gylieden zult wagen.
Hy, zy, het zal wagen.	Zy zullen wagen.

*Aenwogende, of, Wenshende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik wage.	Wy wagen.
Gy waegt.	Gylieden waegt.
Hy, zy, het wage.	Zy wagen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik waegde, of, zoude wagen.	Wy waegden, of, zouden wa- gen.
Gy waegde, of, zoudt wagen.	Gylieden waegdet, of, waeg- den, of, zoudt wagen.
Hy, zy, het waegde, of, zoude wagen.	Zy waegden, of, zouden wa- gen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gewaegd.	Wy hebben gewaegd.
Gy hebt gewaegd.	Gylieden hebt gewaegd.
Hy, zy, het hebbe gewaegd.	Zy hebben gewaegd.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde gewaegd, of, zoude gewaegd hebben.	Wy hadden gewaegd, of, zou- den gewaegd hebben.
Gy hadt gewaegd, of, zoudt gewaegd hebben.	Gylieden had gewaegd, of, zoudt gewaegd hebben.
Hy, zy, het hadde, of, zoude gewaegd hebben.	Zy hadden gewaegd, of, zou- den gewaegd hebben.

Toekomende tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal gewaegd hebben.

Wy zullen gewaegd hebben.

Gy zult gewaegd hebben.

Gylieden zult gewaegd hebben.

Hy, zy, het zal gewaegd hebben.

Zy zullen gewaegd hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Wagen, of, te wagen.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gewaegd te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen wagen.

*Deekwoorden.**Tegenwoordige tyd.* Wagende.*Verleden tyd.* Hebbende gewaegd.*Toekomende tyd.* Zullende wagen.*Het Lydende gedeelte.**Gebiedende wys.*

Word gy gewaegd.

Wordt gylieden gewaegd.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik word gewaegd.

Wy worden gewaegd.

Gy wordt gewaegd.

Gylieden wordt gewaegd.

Hy, zy, het word gewaegd.

Zy worden gewaegd.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd gewaegd.

Wy werden gewaegd.

Gy werdt gewaegd.

Gylieden werdt gewaegd.

Hy, zy, het werd gewaegd.

Zy werden gewaegd.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben gewaegd, of, gewaegd geweest.

Wy zyn gewaegd, of, gewaegd geweest.

Gy

Gy zyt gewaegd, *of*, gewaegd Gylieden zyt gewaegd, *of*,
geweest. gewaegd geweest.

Hy, zy, het is gewaegd, *of*, Zy zyn gewaegd, *of*, gewaegd
gewaegd geweest. geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik was gewaegd, *of*, gewaegd Wy waren gewaegd, *of*, ge-
geweest. waegd geweest.

Gy waert gewaegd, *of*, ge- Gylieden waert gewaegd, *of*,
waegd geweest. gewaegd geweest.

Hy, zy, het was gewaegd, *of*, Zy waren gewaegd, *of*, ge-
gewaegd geweest. waegd geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gewaegd worden. Wy zullen gewaegd worden.

Gy zult gewaegd worden. Gylieden zult gewaegd worden.

Hy, zy, het zal gewaegd wor- Zy zullen gewaegd worden.
den.

Aenwoegende, of, Wenschende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik worde gewaegd. Wy worden gewaegd.

Gy wordt gewaegd. Gylieden wordt gewaegd.

Hy, zy, het worde gewaegd. Zy worden gewaegd.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde gewaegd, *of*, zoude Wy wierden gewaegd, *of*, zou-
gewaegd worden. den gewaegd worden.

Gy wierdt gewaegd, *of*, zoudt Gylieden wierdt gewaegd, *of*,
gewaegd worden. zoudt gewaegd worden.

Hy, zy, het wierde gewaegd, Zy wierden gewaegd, *of*, zou-
of, zoude gewaegd worden. den gewaegd worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy gewaegd, *of*, gewaegd Wy zyn gewaegd, *of*, gewaegd
geweest. geweest.

Gy zyt gewaegd, *of*, gewaegd Gylieden zyt gewaegd, *of*, ge-
geweest. waegd geweest.

Hy, zy, het zy gewaegd, *of*, Zy zyn gewaegd, *of*, gewaegd
gewaegd geweest. geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware gewaegd, *of*, zoude Wy waren gewaegd, *of*, zou-
gewaegd zyn, *of*, zyn ge- den gewaegd zyn, *of*, zyn
weest. geweest.

Gy waert gewaegd, *of*, zoudt Gylieden waert gewaegd, *of*,
gewaegd zyn, *of*, zyn ge- zoudt gewaegd zyn, *of*, zyn
weest. geweest.

Hy, zy, het ware gewaegd, *of*, Zy waren gewaegd, *of*, zou-
zoude gewaegd zyn, *of*, zyn den gewaegd zyn, *of*, zyn
geweest. geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gewaegd zyn, *of*, zyn Wy zullen gewaegd zyn, *of*,
geweest. zyn geweest.

Gy zult gewaegd zyn, *of*, zyn Gylieden zult gewaegd zyn,
geweest. *of*, zyn geweest.

Hy, zy, het zal gewaegd zyn, Zy zullen gewaegd zyn, *of*,
of, zyn geweest. zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Gewaegd worden, *of*, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gewaegd te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Gewaegd te zullen worden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Gewaegd wordende.

Verleden tyd. Gewaegd zynde.

Toekomende tyd. Zullende gewaegd worden.

Ten voorbeelde van de Buiging der Werkwoorden van den tweeden rang, verkiezen wy, *vischen, vischte, gevischt. Raken, raekte, geraekt.*

*Visfchen.**'t Bedryvende Gedeelte.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Visch.

Vischt.

Tegenwoordige tyd.

Ik visch.

Wy visfchen.

Gy vischt.

Gylieden vischt.

Hy, zy, het vischt.

Zy visfchen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik vischte.

Wy vischten.

Gy vischte.

Gylieden vischtet, of, vischten.

Hy, zy, het vischte.

Zy vischten.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gevischt.

Wy hebben gevischt.

Gy hebt gevischt.

Gylieden hebt gevischt.

Hy, zy, het heeft gevischt.

Zy hebben gevischt.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gevischt.

Wy hadden gevischt.

Gy hadt gevischt.

Gylieden hadt gevischt.

Hy, zy, het had gevischt.

Zy hadden gevischt.

Toekomende tyd.

Ik zal visfchen.

Wy zullen visfchen.

Gy zult visfchen.

Gylieden zult visfchen.

Hy, zy, het zal visfchen.

Zy zullen visfchen.

*Aenvoegende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik visfche.

Wy visfchen.

Gy vischt.

Gylieden vischt.

Hy, zy, het visfche.

Zy visfchen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik vischte, *of*, zoude visfchen. Wy vischten, *of*, zouden visfchen.
 Gy vischte, *of*, zoudt visfchen. Gylieden vischten, *of*, vischtet, *of*, zoudt visfchen.
 Hy, zy, het vischte, *of*, zoude visfchen. Zy vischten, *of*, zouden visfchen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gevischt. Wy hebben gevischt.
 Gy hebt gevischt. Gylieden hebt gevischt.
 Hy, zy, het hebbe gevischt. Zy hebben gevischt.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde gevischt, *of*, zoude gevischt hebben. Wy hadden gevischt, *of*, zouden gevischt hebben.
 Gy hadt gevischt, *of*, zoudt gevischt hebben. Gylieden hadt gevischt, *of*, zoudt gevischt hebben.
 Hy, zy, het hadde gevischt, *of*, zoude gevischt hebben. Zy hadden gevischt, *of*, zouden gevischt hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal gevischt hebben. Wy zullen gevischt hebben.
 Gy zult gevischt hebben. Gylieden zult gevischt hebben.
 Hy, zy, het zal gevischt hebben. Zy zullen gevischt hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*Visfchen, *of*, te visfchen.*Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.*

Gevischt te hebben.

Toekomende tyd.

Zullende visfchen.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Visfchende.
Verleden tyd. Hebbende gevischt.
Toekomende tyd. Zullende visfchen.

*'t Lydende gedeelte.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Word gy gevischt.

Wordt gylieden gevischt.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik word gevischt.

Wy worden gevischt.

Gy wordt gevischt.

Gylieden wordt gevischt.

Hy, zy, het word gevischt.

Zy worden gevischt.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd gevischt.

Wy werden gevischt.

Gy werdt gevischt.

Gylieden werdt gevischt.

Hy, zy, het werd gevischt.

Zy werden gevischt.

*Volmaekte verleden tyd.*Ik ben gevischt, *of*, gevischt
geweest.Wy zyn gevischt, *of*, gevischt
geweest.Gy zyt gevischt, *of*, gevischt
geweest.Gylieden zyt gevischt, *of*, ge-
vischt geweest.Hy, zy, het is gevischt, *of*,
gevischt geweest.Zy zyn gevischt, *of*, gevischt
geweest.*Meer dan volmaekte verleden tyd.*Ik was gevischt, *of*, gevischt
geweest.Wy waren gevischt, *of*, ge-
vischt geweest.Gy waert gevischt, *of*, gevischt
geweest.Gylieden waert gevischt, *of*,
gevischt geweest.Hy, zy, het was gevischt, *of*,
gevischt geweest.Zy waren gevischt, *of*, ge-
vischt geweest.*Toekomende tyd.*

Ik zal gevischt worden.

Wy zullen gevischt worden.

Gy zult gevischt worden.

Gylieden zult gevischt worden.

Hy, zy, het zal gevischt wor-
den.

Zy zullen gevischt worden.

*Aenwoegende, of, Wenscbende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.

Meerv.

Ik worde gevischt.	Wy worden gevischt.
Gy wordt gevischt.	Gylieden wordt gevischt.
Hy, zy, het worde gevischt.	Zy worden gevischt.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde gevischt, <i>of</i> , zoude gevischt worden.	Wy wierden gevischt, <i>of</i> , zouden gevischt worden.
Gy wierdt gevischt, <i>of</i> , zoudt gevischt worden.	Gylieden wierdt gevischt, <i>of</i> , zoudt gevischt worden.
Hy, zy, het wierde gevischt, <i>of</i> , zoude gevischt worden.	Zy wierden gevischt, <i>of</i> , zouden gevischt worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy gevischt, <i>of</i> , gevischt geweest.	Wy zyn gevischt, <i>of</i> , gevischt geweest.
Gy zyt gevischt, <i>of</i> , gevischt geweest.	Gylieden zyt gevischt, <i>of</i> , gevischt geweest.
Hy, zy, het zy gevischt, <i>of</i> , gevischt geweest.	Zy zyn gevischt, <i>of</i> , gevischt geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware gevischt, <i>of</i> , zoude gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Wy waren gevischt, <i>of</i> , zouden gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Gy waert gevischt, <i>of</i> , zoudt gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Gylieden waert gevischt, <i>of</i> , zoudt gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Hy, zy, het ware gevischt, <i>of</i> , zoude gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Zy waren gevischt, <i>of</i> , zouden gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Wy zullen gevischt zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
---	--

Gy

Gy zult gevischt zyn, *of*, zyn geweest. Gylieden zult gevischt zyn, *of*, zyn geweest.

Hy, zy, het zal gevischt zyn, *of*, zyn geweest. Zy zullen gevischt zyn, *of*, zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Gevischt worden, *of*, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gevischt te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Gevischt te zullen worden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Gevischt wordende.

Verleden tyd. Gevischt zynde.

Toekomende tyd. Gevischt zullende worden.

Raken.

't Bedryvende Gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Raek.

Raekt.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik raek.

Wy raken.

Gy raekt.

Gylieden raekt.

Hy, zy, het raekt.

Zy raken.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik raekte.

Wy raekten.

Gy raekte.

Gylieden raektet, *of*, raekten.

Hy, zy, het raekte.

Zy raekten.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb geraekt.

Wy hebben geraekt.

Toekomende tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal geraekt hebben.

Wy zullen geraekt hebben.

Gy zult geraekt hebben.

Gylieden zult geraekt hebben.

Hy, zy, het zal geraekt hebben.

Zy zullen geraekt hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Raken, of, te raken.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Geraekt te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen raken.

*Deelwoorden.**Tegenwoordige tyd.* Rakende.*Verleden tyd.* Hebbende geraekt.*Toekomende tyd.* Zullende raken.*'t Lydende gedeelte.**Gebiedende wys.*

Word gy geraekt.

Wordt gylieden geraekt.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik word geraekt.

Wy worden geraekt.

Gy wordt geraekt.

Gylieden wordt geraekt.

Hy, zy, het word geraekt.

Zy worden geraekt.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd geraekt.

Wy werden geraekt.

Gy werdt geraekt.

Gylieden werdt geraekt.

Hy, zy, het werd geraekt.

Zy werden geraekt.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben geraekt, of, geraekt geweest.

Wy zyn geraekt, of, geraekt geweest.

K 3

Gy

Gy zyt geraekt, *of*, geraekt Gylieden zyt geraekt, *of*, ge-
geweest. raekt geweest.

Hy, zy, het is geraekt, *of*, Zy zyn geraekt, *of*, geraekt
geraekt geweest. geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik was geraekt, *of*, geraekt Wy waren geraekt, *of*, geraekt
geweest. geweest.

Gy waert geraekt, *of*, geraekt Gylieden waert geraekt, *of*,
geweest. geraekt geweest.

Hy, zy, het was geraekt, *of*, Zy waren geraekt, *of*, geraekt
geraekt geweest. geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal geraekt worden. Wy zullen geraekt worden.
Gy zult geraekt worden. Gylieden zult geraekt worden.
Hy, zy, het zal geraekt wor- Zy zullen geraekt worden.
den.

Aenwoegende, of, Wenschende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik worde geraekt. Wy worden geraekt.
Gy wordt geraekt. Gylieden wordt geraekt.
Hy, zy, het worde geraekt. Zy worden geraekt.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde geraekt, *of*, zoude Wy wierden geraekt, *of*, zou-
geraekt worden. den geraekt worden.

Gy wierdt geraekt, *of*, zoudt Gylieden wierdt geraekt, *of*,
geraekt worden. zoudt geraekt worden.

Hy, zy, het wierde geraekt, Zy wierden geraekt, *of*, zou-
of, zoude geraekt worden. den geraekt worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy geraekt, *of*, geraekt Wy zyn geraekt, *of*, geraekt
geweest. geweest.

Gy zyt geraekt, *of*, geraekt Gylieden zyt geraekt, *of*, ge-
geweest. raekt geweest.

Hy,

Hy, zy, het zy geraekt, *of*, Zy zyn geraekt, *of*, geraekt
geraekt geweest. geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik ware geraekt, *of*, zoude ge- Wy waren geraekt, *of*, zouden
raekt zyn, *of*, zyn geweest. geraekt zyn, *of*, zyn ge-
weest.

Gy waert geraekt, *of*, zoudt Gylieden waert geraekt, *of*,
geraekt zyn, *of*, zyn ge- zoudt geraekt zyn, *of*, zyn
weest. geweest.

Hy, zy, het ware geraekt, *of*, Zy waren geraekt, *of*, zouden
zoude geraekt zyn, *of*, zyn geraekt zyn, *of*, zyn ge-
geweest. weest.

Toekomende tyd.

Ik zal geraekt zyn, *of*, zyn ge- Wy zullen geraekt zyn, *of*,
weest. zyn geweest.

Gy zult geraekt zyn, *of*, zyn Gylieden zult geraekt zyn,
geweest. *of*, zyn geweest.

Hy, zy, het zal geraekt zyn, Zy zullen geraekt zyn, *of*,
of, zyn geweest. zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Geraekt worden, *of*, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Geraekt te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Geraekt te zullen worden.

Deekwoorden.

Tegenwoordige tyd. Geraekt wordende.

Verleden tyd. Geraekt zynde.

Toekomende tyd. Geraekt zullende worden.

Tot een voorbeeld der Buigingen van de Werkwoorden
van

van den derden rang bezigen wy vinden, vond, gevonden, blinken, blonk, geblonken.

Vinden.

Bedryvende gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Vind.

Vindt.

Aentoonende wys.

Ik vind.

Wy vinden.

Gy vindt.

Gylieden vindt.

Hy, zy, het vind.

Zy vinden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik vond.

Wy vonden.

Gy vondt.

Gylieden vondt.

Hy, zy, het vond.

Zy vonden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gevonden.

Wy hebben gevonden.

Gy hebt gevonden.

Gylieden hebt gevonden.

Hy, zy, het heeft gevonden.

Zy hebben gevonden.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gevonden.

Wy hadden gevonden.

Gy hadt gevonden.

Gylieden hadt gevonden.

Hy, zy, het had gevonden.

Zy hadden gevonden.

Toekomende tyd.

Ik zal vinden.

Wy zullen vinden.

Gy zult vinden.

Gylieden zult vinden.

Hy, zy, het zal vinden.

Zy zullen vinden.

Aenvoegende, of, Wenscbende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik vinde.

Wy vinden.

Gy

Gy vindt. Gylieden vindt.
 Hy, zy, het vinde. Zy vinden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Eenv.	Meerv.
Ik vonde, <i>of</i> , zoude vinden.	Wy vonden, <i>of</i> , zouden vinden.
Gy vondt, <i>of</i> , zoudt vinden.	Gylieden vondt, <i>of</i> , zoudt vinden.
Hy, zy, het vonde, <i>of</i> , zoude vinden.	Zy vonden, <i>of</i> , zouden vinden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gevonden.	Wy hebben gevonden.
Gy hebt gevonden.	Gylieden hebt gevonden.
Hy, zy, het hebbe gevonden.	Zy hebben gevonden.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde gevonden, <i>of</i> , zoude gevonden hebben.	Wy hadden gevonden, <i>of</i> , zouden gevonden hebben.
Gy hadt gevonden, <i>of</i> , zoudt gevonden hebben.	Gylieden hadt gevonden, <i>of</i> , zoudt gevonden hebben.
Hy, zy, het hadde gevonden, <i>of</i> , zoude hebben gevonden.	Zy hadden gevonden, <i>of</i> , zouden gevonden hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal gevonden hebben.	Wy zullen gevonden hebben.
Gy zult gevonden hebben.	Gylieden zult gevonden hebben.
Hy, zy, het zal gevonden hebben.	Zy zullen gevonden hebben.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Vinden, *of*, te vinden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gevonden te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen vinden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Vindende.
Verleden tyd. Hebbende gevonden.
Toekomende tyd. Zullende vinden.

't Lydende gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Word gy gevonden.

Wordt gylieden gevonden.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik word gevonden. Wy worden gevonden.
 Gy wordt gevonden. Gylieden wordt gevonden.
 Hy, zy, het word gevonden. Zy worden gevonden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd gevonden. Wy werden gevonden.
 Gy werdt gevonden. Gylieden werdt gevonden.
 Hy, zy, het werd gevonden. Zy werden gevonden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben gevonden, *of*, gevonden geweest. Wy zyn gevonden, *of*, gevonden geweest.
 Gy zyt gevonden, *of*, gevonden geweest. Gylieden zyt gevonden, *of*, gevonden geweest.
 Hy, zy, het is gevonden, *of*, gevonden geweest. Zy zyn gevonden, *of*, gevonden geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik was gevonden, *of*, gevonden geweest. Wy waren gevonden, *of*, gevonden geweest.
 Gy waert gevonden, *of*, gevonden geweest. Gylieden waert gevonden, *of*, gevonden geweest.
 Hy, zy, het was gevonden, *of*, gevonden geweest. Zy waren gevonden, *of*, gevonden geweest.

Toe-

Toekomende tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal gevonden worden.	Wy zullen gevonden worden.
Gy zult gevonden worden.	Gylieden zult gevonden worden.
Hy, zy, het zal gevonden worden.	Zy zullen gevonden worden.

*Aenwiegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik worde gevonden.	Wy worden gevonden.
Gy wordt gevonden.	Gylieden wordt gevonden.
Hy, zy, het worde gevonden.	Zy worden gevonden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde gevonden, <i>of</i> , zoude gevonden worden.	Wy wierden gevonden, <i>of</i> , zouden gevonden worden.
Gy wierdt gevonden, <i>of</i> , zoudt gevonden worden.	Gylieden wierdt gevonden, <i>of</i> , zoudt gevonden worden.
Hy, zy, het wierde, <i>of</i> , zoude gevonden worden.	Zy wierden gevonden, <i>of</i> , zouden gevonden worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy gevonden, <i>of</i> , gevonden geweest.	Wy zyn gevonden, <i>of</i> , gevonden geweest.
Gy zyt gevonden, <i>of</i> , gevonden geweest.	Gylieden zyt gevonden, <i>of</i> , gevonden geweest.
Hy, zy, het zy gevonden, <i>of</i> , gevonden geweest.	Zy zyn gevonden, <i>of</i> , gevonden geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware gevonden, <i>of</i> , zoude gevonden zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Wy waren gevonden, <i>of</i> , zouden gevonden zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Gy waert gevonden, <i>of</i> , zoudt gevonden zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Gylieden waert gevonden, <i>of</i> , zoudt gevonden zyn, <i>of</i> , zyn geweest.

L 2

Hy,

Hy, zy, het ware gevonden, Zy waren gevonden, *of*, zou-
of, zoude gevonden zyn, *of*, den gevonden zyn, *of*, zyn
 zyn geweest. geweest.

Toekomende tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal gevonden zyn, *of*, zyn Wy zullen gevonden zyn, *of*,
 geweest. zyn geweest.

Gy zult gevonden zyn, *of*, zyn Gylieden zult gevonden zyn,
 geweest. *of*, zyn geweest.

Hy, zy, het zal gevonden zyn, Zy zullen gevonden zyn, *of*,
of, zyn geweest. zyn geweest.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Gevonden worden, *of*, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gevonden te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Gevonden te zullen worden.

Deekwoorden.

Tegenwoordige tyd. Gevonden wordende.

Verleden tyd. Gevonden zynde.

Toekomende tyd. Zullende gevonden worden.

*Blinken.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Blink.

Blinkt.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik blink.

Wy blinken.

Gy blinkt.

Gylieden blinkt.

Hy, zy, het blinkt.

Zy blinken.

Onvolmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik blonk.
Gy blonkt.
Hy, zy, het blonk.

Wy blonken.
Gylieden blonkt.
Zy blonken.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb geblonken. Wy hebben geblonken.
Gy hebt geblonken. Gylieden hebt geblonken.
Hy, zy, het heeft geblonken. Zy hebben geblonken.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had geblonken. Wy hadden geblonken.
Gy hadt geblonken. Gylieden hadt geblonken.
Hy, zy, het had geblonken. Zy hadden geblonken.

Toekomende tyd.

Ik zal blinken. Wy zullen blinken.
Gy zult blinken. Gylieden zult blinken.
Hy, zy, het zal blinken. Zy zullen blinken.

*Aenvoegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik blinke. Wy blinken.
Gy blinkt. Gylieden blinkt.
Hy, zy, het blinke. Zy blinken.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik blonke, *of*, zoude blinken. Wy blinken, *of*, zouden blinken.
Gy blonkt, *of*, zoudt blinken. Gylieden blonkt, *of*, zoudt blinken.
Hy, zy, het blonke, *of*, zoude blinken. Zy blonken, *of*, zouden blinken.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe geblonken. Wy hebben geblonken.
Gy hebt geblonken. Gylieden hebt geblonken.
L 3 Hy,

Hy, zy, het hebbe geblonken. Zy hebben geblonken.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik hadde geblonken, *of*, zoude geblonken hebben. Wy hadden geblonken, *of*, zouden geblonken hebben.

Gy hadt geblonken, *of*, zoudt geblonken hebben. Gylieden hadt geblonken, *of*, zoudt geblonken hebben.

Hy, zy, het hadde geblonken, *of*, zoude geblonken hebben. Zy hadden geblonken, *of*, zouden geblonken hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal geblonken hebben. Wy zullen geblonken hebben.

Gy zult geblonken hebben. Gylieden zult geblonken hebben.

Hy, zy, het zal geblonken hebben. Zy zullen geblonken hebben.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Blinken, *of*, te blinken,

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Geblonken te hebben.

Toekomende tyd.

Zullende blinken.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Blinkende.

Verleden tyd. Hebbende geblonken.

Toekomende tyd. Zullende blinken.

Ten voorbeelde der buiging van den vierden rang verkiezen wy *byten, beet, gebeten, myden, meed, gemeden.*

't Bedryvende Gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Byt.

Byt,

Aen.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.

Meerv.

Ik byt.	Wy byten.
Gy byt.	Gylieden byt.
Hy, zy, het byt.	Zy byten.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik beet.	Wy beten.
Gy beet.	Gylieden beet.
Hy, zy, het beet.	Zy beten.

Volmaekte verleden tyd.

Wy hebben gebeten.	Ik heb gebeten.
Gylieden hebt gebeten.	Gy hebt gebeten.
Zy hebben gebeten.	Hy, zy, het heeft gebeten.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gebeten.	Wy hadden gebeten.
Gy hadt gebeten.	Gylieden hadt gebeten.
Hy, zy, het had gebeten.	Zy hadden gebeten.

Toekomende tyd.

Ik zal byten.	Wy zullen byten.
Gy zult byten.	Gylieden zult byten.
Hy, zy, het zal byten.	Zy zullen byten.

*Aenwoegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik byte.	Wy byten.
Gy byt.	Gylieden byt.
Hy, zy, het byte.	Zy byten.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik bete, <i>of</i> , zoude byten.	Wy beten, <i>of</i> , zouden byten.
Gy beet, <i>of</i> , zoudt byten.	Gylieden beet, <i>of</i> , zoudt by-
Hy, zy, het bete, <i>of</i> , zoude	ten.
byten.	Zy beten, <i>of</i> , zouden byten.

Vol.

Volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik hebbe gebeten.

Wy hebben gebeten.

Gy hebt gebeten.

Gylieden hebt gebeten.

Hy, zy, het hebbe gebeten.

Zy hebben gebeten.

*Meer dan volmaekte verleden tyd.*Ik hadde gebeten, of, zoude
gebeten hebben.Wy hadden gebeten, of, zou-
den gebeten hebben.Gy hadt gebeten, of, zoudt ge-
beten hebben.Gylieden hadt gebeten, of,
zoudt gebeten hebben.Hy, zy, het hadde gebeten,
of, zoude hebben gebeten.Zy hadden gebeten, of, zou-
den gebeten hebben.*Toekomende tyd.*

Ik zal gebeten hebben.

Wy zullen gebeten hebben.

Gy zult gebeten hebben.

Gylieden zult gebeten hebben.

Hy, zy, het zal gebeten heb-
ben.

Zy zullen gebeten hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Byten, of, te byten.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gebeten te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen byten.

*Deelwoorden.**Tegenwoordige tyd.*

Bytende.

Verleden tyd.

Hebbende gebeten.

Toekomende tyd.

Zullende byten.

*'t Lydende gedeelte.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Wordt gy gebeten.

Wordt gylieden gebeten.

Aerw

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.

Meerv.

Ik word gebeten.	Wy worden gebeten.
Gy wordt gebeten.	Gylieden wordt gebeten.
Hy, zy, het word gebeten.	Zy worden gebeten.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd gebeten.	Wy werden gebeten.
Gy werdt gebeten.	Gylieden werdt gebeten.
Hy, zy, het werd gebeten.	Zy werden gebeten.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Wy zyn gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.
Gy zyt gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Gylieden zyt gebeten, <i>of</i> , ge- beten geweest.
Hy, zy, het is gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Zy zyn gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik was gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Wy waren gebeten, <i>of</i> , gebe- ten geweest.
Gy waert gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Gylieden waert gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.
Hy, zy, het was gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Zy waren gebeten, <i>of</i> , gebe- ten geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gebeten worden.	Wy zullen gebeten worden.
Gy zult gebeten worden.	Gylieden zult gebeten worden.
Hy, zy, het zal gebeten wor- den.	Zy zullen gebeten worden.

*Aenvoegende, of, Wenshende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik worde gebeten.	Wy worden gebeten.
	M Gy

Gy wordt gebeten. Gylieden wordt gebeten.
Hy, zy, het worde gebeten. Zy worden gebeten.

Onvolmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik wierde gebeten, <i>of</i> , zoude gebeten worden.	Wy wierden gebeten, <i>of</i> , zou- den gebeten worden.
Gy wierdt gebeten, <i>of</i> , zoudt gebeten worden.	Gylieden wierdt gebeten, <i>of</i> , zoudt gebeten worden.
Hy, zy, het wierde gebeten, <i>of</i> , zoude gebeten worden.	Zy wierden gebeten, <i>of</i> , zou- den gebeten worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy gebeten, <i>of</i> , gebeten ge- weest.	Wy zyn gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.
Gy zyt gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Gylieden zyt gebeten, <i>of</i> , ge- beten geweest.
Hy, zy, het zy gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.	Zy zyn gebeten, <i>of</i> , gebeten geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware gebeten, <i>of</i> , zoude gebeten zyn, <i>of</i> , zyn ge- weest.	Wy waren gebeten, <i>of</i> , zou- den gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Gy waert gebeten, <i>of</i> , zoudt gebeten zyn, <i>of</i> , zyn ge- weest.	Gylieden waert gebeten, <i>of</i> , zoudt gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Hy, zy, het ware gebeten, <i>of</i> , zoude gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Zy waren gebeten, <i>of</i> , zouden gebeten zyn, <i>of</i> , zyn ge- weest.

Toekomende tyd.

Ik zal gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Wy zullen gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Gy zult gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Gylieden zult gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.
Hy, zy, het zal gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.	Zy zullen gebeten zyn, <i>of</i> , zyn geweest.

Ein-

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Gebeten worden, of, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gebeten te zyn, of, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Gebeten te zullen worden.

*Deekwoorden.**Tegenwoordige tyd.* Gebeten wordende.*Verleden tyd.* Gebeten zynde.*Toekomende tyd.* Zullende gebeten worden.*Myden.**Bedryvende Gedeelte.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Myd.

Mydt.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik myd.

Wy myden.

Gy mydt.

Gylieden mydt.

Hy, zy, het myd.

Zy myden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik meed.

Wy meden.

Gy meedt.

Gylieden meedt.

Hy, zy, het meed.

Zy meden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gemeden.

Wy hebben gemeden.

Gy hebt gemeden.

Gylieden hebt gemeden.

Hy, zy, het heeft gemeden.

Zy hebben gemeden.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gemeden.

Wy hadden gemeden.

M 2

Gy

Gy hadt gemeden. Gylieden hadt gemeden.
Hy, zy, het had gemeden. Zy hadden gemeden.

Toekomende tyd.

Eenv. Meerv.

Ik zal myden. Wy zullen myden.
Gy zult myden. Gylieden zult myden.
Hy, zy, het zal myden. Zy zullen myden.

*Aenwoegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik myde. Wy myden.
Gy mydt. Gylieden mydt.
Hy, zy, het myde. Zy myden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik mede, of, zoude myden. Wy meden, of, zouden myden.
Gy meedt, of, zoudt myden. Gylieden meedt, of, zoudt myden.
Hy, zy, het mede, of, zoude myden. Zy meden, of, zouden myden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gemeden. Wy hebben gemeden.
Gy hebt gemeden. Gylieden hebt gemeden.
Hy, zy, het hebbe gemeden. Zy hebben gemeden.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde gemeden, of, zoude gemeden hebben. Wy hadden gemeden, of, zouden gemeden hebben.
Gy hadt gemeden, of, zoudt gemeden hebben. Gylieden hadt gemeden, of, zoudt gemeden hebben.
Hy, zy, het hadde gemeden, of, zoude gemeden hebben. Zy hadden gemeden, of, zouden gemeden hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal gemeden hebben. Wy zullen gemeden hebben.
Gy

Gy zult gemeden hebben. Gylieden zult gemeden hebben.

Hy, zy, het zal gemeden hebben. Zy zullen gemeden hebben.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Myden, of, te myden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gemeden te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen myden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Mydende.

Verleden tyd. Hebbende gemeden.

Toekomende tyd. Zullende myden.

't Lydende gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Word gy gemeden.

Wordt gylieden gemeden.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik word gemeden.

Wy worden gemeden.

Gy wordt gemeden.

Gylieden wordt gemeden.

Hy, zy, het word gemeden.

Zy worden gemeden.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd gemeden.

Wy werden gemeden.

Gy werdt gemeden.

Gylieden werdt gemeden.

Hy, zy, het werd gemeden.

Zy werden gemeden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben gemeden, of, gemeden geweest.

Wy zyn gemeden, of, gemeden geweest.

M 3

Gy

Gy zyt gemen, *of*, gemen Gyliden zyt gemen, *of*, gemen geweest.

Hy, zy, het is gemen, *of*, Zyn gemen, *of*, gemen gemen geweest. den geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik was gemen, *of*, gemen Wy waren gemen, *of*, gemen geweest. den geweest.

Gy waert gemen, *of*, gemen Gyliden waert gemen, *of*, gemen geweest. gemen geweest.

Hy, zy, het was gemen, *of*, Zy waren gemen, *of*, gemen gemen geweest. den geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gemen worden. Wy zullen gemen worden.

Gy zult gemen worden. Gyliden zult gemen worden.

Hy, zy, het zal gemen worden. Zy zullen gemen worden.

Aenwoegende, of, Wenschende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik worde gemen. Wy worden gemen.

Gy wordt gemen. Gyliden wordt gemen.

Hy, zy, het worde gemen. Zy worden gemen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde gemen, *of*, zoude Wy wierden gemen, *of*, gemen worden. zouden gemen worden.

Gy wierdt gemen, *of*, zoudt Gyliden wierdt gemen, *of*, gemen worden. zoudt gemen worden.

Hy, zy, het wierde gemen, Zy wierden gemen, *of*, zoude gemen worden. den gemen worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy gemen, *of*, gemen Wy zyn gemen, *of*, gemen geweest. den geweest.

Gy

Gy zyt gemenen, *of*, gemenen Gylieden zyt gemenen, *of*, gemenen geweest.

Hy, zy, het zy gemenen, *of*, Zy zyn gemenen, *of*, gemenen geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik ware gemenen, *of*, zouden Wy waren gemenen, *of*, zouden gemenen zyn, *of*, zyn geweest.

Gy waert gemenen, *of*, zoudt Gylieden waert gemenen, *of*, zoudt gemenen zyn, *of*, zyn geweest.

Hy, zy, het ware, *of*, zoude Zy waren gemenen, *of*, zouden gemenen zyn, *of*, zyn geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gemenen zyn, *of*, zyn Wy zullen gemenen zyn, *of*, zyn geweest.

Gy zult gemenen zyn, *of*, zyn Gylieden zult gemenen zyn, *of*, zyn geweest.

Hy, zy, het zal gemenen zyn, *of*, zyn Zy zullen gemenen zyn, *of*, zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Gemenen worden, *of*, te worden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gemenen te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Gemenen te zullen worden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Gemenen wordende.

Verleden tyd. Gemenen zynde.

Toekomende tyd. Zullende gemenen worden.

Ten voorbeelde van de Buigingen der Werkwoorden van den vyfden rang bezigen wy de eenlettergripige, als, *zien*, *zag*, *gezien*; *doen*, *deed*, *gedaen*; *staen*, *stond*, *gestaen*; *gaen*, *ging* of *gong*, *gegaen*.

Zien.

Bedryvende gedeelte.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Zie.

Ziet.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik zie.

Wy zien.

Gy ziet.

Gylieden ziet.

Hy, zy, het ziet.

Zy zien.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik zag.

Wy zagen.

Gy zaegt.

Gylieden zaegt.

Hy, zy, het zag.

Zy zagen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gezien.

Wy hebben gezien.

Gy hebt gezien.

Gylieden hebt gezien.

Hy, zy, het heeft gezien.

Zy hebben gezien.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gezien.

Wy hadden gezien.

Gy hadt gezien.

Gylieden hadt gezien.

Hy, zy, het had gezien.

Zy hadden gezien.

Toekomende tyd.

Ik zal zien.

Wy zullen zien.

Gy zult zien.

Gylieden zult zien.

Hy, zy, het zal zien.

Zy zullen zien.

Aen-

*Aenwoegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.	Meerv.
Ik zie.	Wy zien.
Gy ziet.	Gylieden ziet.
Hy, zy, het zie.	Zy zien.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik zage, <i>of</i> , zoude zien.	Wy zagen, <i>of</i> , zouden zien.
Gy zaegt, <i>of</i> , zoudt zien.	Gylieden zaegt, <i>of</i> , zoudt zien.
Hy, zy, het zage, <i>of</i> , zoude zien.	Zy zagen, <i>of</i> , zouden zien.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gezien.	Wy hebben gezien.
Gy hebt gezien.	Gylieden hebt gezien.
Hy, zy, het hebbe gezien.	Zy hebben gezien.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde gezien, <i>of</i> , zoude gezien hebben.	Wy hadden gezien, <i>of</i> , zouden gezien hebben.
Gy hadt gezien, <i>of</i> , zoudt gezien hebben.	Gylieden hadt gezien, <i>of</i> , zoudt gezien hebben.
Hy, zy, het hadde gezien, <i>of</i> , zoude gezien hebben.	Zy hadden gezien, <i>of</i> , zouden gezien hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal gezien hebben.	Wy zullen gezien hebben.
Gy zult gezien hebben.	Gylieden zult gezien hebben.
Hy, zy, het zal gezien hebben.	Zy zullen gezien hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*Zien, *of*, te zien.*Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.*

Gezien te hebben.

Toekomende tyd.

Zullende zien.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Ziende.
Verleden tyd. Hebbende gezien.
Toekomende tyd. Zullende zien.

't *Lydende gedeelte.*

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Word gy gezien. Wordt gylieden gezien.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Ik word gezien. Wy worden gezien.
 Gy wordt gezien. Gylieden wordt gezien.
 Hy, zy, het word gezien. Zy worden gezien.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik werd gezien. Wy werden gezien.
 Gy werdt gezien. Gylieden werdt gezien.
 Hy, zy, het werd gezien. Zy werden gezien.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben gezien, *of*, gezien geweest. Wy zyn gezien, *of*, gezien geweest.
 Gy zyt gezien, *of*, gezien geweest. Gylieden zyt gezien, *of*, gezien geweest.
 Hy, zy, het is gezien, *of*, gezien geweest. Zy zyn gezien, *of*, gezien geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik was gezien, *of*, gezien geweest. Wy waren gezien, *of*, gezien geweest.
 Gy waert gezien, *of*, gezien geweest. Gylieden waert gezien, *of*, gezien geweest.
 Hy, zy, het was gezien, *of*, gezien geweest. Zy waren gezien, *of*, gezien geweest.

Toe-

Toekomende tyd.

Ik zal gezien worden.	Wy zullen gezien worden.
Gy zult gezien worden.	Gylieden zult gezien worden.
Hy, zy, het zal gezien worden.	Zy zullen gezien worden.

*Aenvoegende, of, Wenscbende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik worde gezien.	Wy worden gezien.
Gy wordt gezien.	Gylieden wordt gezien.
Hy, zy, het worde gezien.	Zy worden gezien.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik wierde gezien, of, zoude gezien worden.	Wy wierden gezien, of, zouden gezien worden.
Gy wierdt gezien, of, zoudt gezien worden.	Gylieden wierdt gezien, of, zoudt gezien worden.
Hy, zy, het wierde gezien, of, zoude gezien worden.	Zy wierden gezien, of, zouden gezien worden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik zy gezien, of, gezien geweest.	Wy zyn gezien, of, gezien geweest.
Gy zyt gezien, of, gezien geweest.	Gylieden zyt gezien, of, gezien geweest.
Hy, zy, het zy gezien, of, gezien geweest.	Zy zyn gezien, of, gezien geweest.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware gezien, of, zoude gezien zyn, of, zyn geweest.	Wy waren gezien, of, zouden gezien zyn, of, zyn geweest.
Gy waert gezien, of, zoudt gezien zyn, of, zyn geweest.	Gylieden waert gezien, of, zoudt gezien zyn, of, zyn geweest.
Hy, zy, het ware gezien, of, zoude gezien zyn, of, zyn geweest.	Zy waren gezien, of, zouden gezien zyn, of, zyn geweest.

Toekomende tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal gezien zyn, <i>of</i> , gezien zyn geweest.	Wy zullen gezien zyn, <i>of</i> , gezien zyn geweest.
Gy zult gezien zyn, <i>of</i> , gezien zyn geweest.	Gylieden zult gezien zyn, <i>of</i> , gezien zyn geweest.
Hy, zy, het zal zyn gezien zyn, <i>of</i> , gezien zyn geweest.	Zy zullen gezien zyn, <i>of</i> , gezien zyn geweest.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*Gezien worden, *of*, te worden.*Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.*Gezien te zyn, *of*, te zyn geweest.*Toekomende tyd.*

Gezien te zullen worden.

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige tyd.</i>	Gezien wordende.
<i>Verleden tyd.</i>	Gezien zynde.
<i>Toekomende tyd.</i>	Zullende gezien worden.

*Doen.**Bedryvend gedeelte.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Doe.

Doet.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik doe.	Wy doen.
Gy doet.	Gylieden doet.
Hy, zy, het doet.	Zy doen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik deed.	Wy deden.
Gy deedt.	Gylieden deedt.
Hy, zy, het deed.	Zy deden.

Volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik heb gedaen.	Wy hebben gedaen.
Gy hebt gedaen.	Gylieden hebt gedaen.
Hy, zy, het heeft gedaen.	Zy hebben gedaen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gedaen.	Wy hadden gedaen.
Gy hadt gedaen.	Gylieden hadt gedaen.
Hy, zy, het had gedaen.	Zy hadden gedaen.

Toekomende tyd.

Ik zal doen.	Wy zullen doen.
Gy zult doen.	Gylieden zult doen.
Hy, zy, het zal doen.	Zy zullen doen.

*Aenwoegende, of, Wenscbende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik doe.	Wy doen.
Gy doet.	Gylieden doet.
Hy, zy, het doe.	Zy doen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik dede, of, zoude doen.	Wy deden, of, zouden doen.
Gy deedt, of, zoudt doen.	Gylieden deedt, of, zoudt doen.
Hy, zy, het dede, of, zoude doen.	Zy deden, of, zouden doen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gedaen.	Wy hebben gedaen.
Gy hebt gedaen.	Gylieden hebt gedaen.
Hy, zy, het hebbe gedaen.	Zy hebben gedaen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde gedaen, of, zoude gedaen hebben.	Wy hadden gedaen, of, zouden gedaen hebben.
---	---

Gy hadt gedaen, *of*, zoudt ge- Gylieden hadt gedaen, *of*,
daen hebben. zoudt gedaen hebben.
Hy, zy, het hadde gedaen, *of*, Zy hadden gedaen, *of*, zouden
zoude gedaen hebben. gedaen hebben.

Toekomende tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal gedaen hebben. Wy zullen gedaen hebben.
Gy zult gedaen hebben. Gylieden zult gedaen hebben.
Hy, zy, het zal gedaen hebben. Zy zullen gedaen hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*Doen, *of*, te doen.*Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.*

Gedaen te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen doen.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Doende.
Verleden tyd. Hebbende gedaen.
Toekomende tyd. Zullende doen.

In het Lydende gedeelte.

Het wordt gedaen. Het werd gedaen, enz.

*Staan.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Sta.

Staet.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik sta. Wy staen.
Gy staet. Gylieden staet.
Hy, zy, het staet. Zy staen.

On-

Onvolmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik stond.

Wy stonden.

Gy stondt.

Gylieden stondt.

Hy, zy, het stond.

Zy stonden.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gestaen.

Wy hebben gestaen.

Gy hebt gestaen.

Gylieden hebt gestaen.

Hy, zy, het heeft gestaen.

Zy hebben gestaen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gestaen.

Wy hadden gestaen.

Gy hadt gestaen.

Gylieden hadt gestaen.

Hy, zy, het had gestaen.

Zy hadden gestaen.

Toekomende tyd.

Ik zal staen.

Wy zullen staen.

Gy zult staen.

Gylieden zult staen.

Hy, zy, het zal staen.

Zy zullen staen.

*Aenwoegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik sta.

Wy staen.

Gy staet.

Gylieden staet.

Hy, zy, het sta.

Zy staen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik stonde, of, zoude staen.

Wy stonden, of, zouden staen.

Gy stondt, of, zoudt staen.

Gylieden stondt, of, zoudt

Hy, zy, het stonde, of, zoude

staen.

staen.

Zy stonden, of, zouden staen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gestaen.

Wy hebben gestaen.

Gy hebt gestaen.

Gylieden hebt gestaen.

Hy, zy, het hebbe gestaen.

Zy hebben gestaen.

Meer

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik hadde gestaen, <i>of</i> , zoude gestaen hebben.	Wy hadden gestaen, <i>of</i> , zouden gestaen hebben.
Gy hadt gestaen, <i>of</i> , zoudt gestaen hebben.	Gylieden hadt gestaen, <i>of</i> , zoudt gestaen hebben.
Hy, zy, het hadde, <i>of</i> , zoude gestaen hebben.	Zy hadden gestaen, <i>of</i> , zouden gestaen hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal gestaen hebben.	Wy zullen gestaen hebben.
Gy zult gestaen hebben.	Gylieden zult gestaen hebben.
Hy, zy, het zal gestaen hebben.	Zy zullen gestaen hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*Staen, *of*, te staen.*Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.*

Gestaen te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen staen.

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige tyd.</i>	Staende.
<i>Verleden tyd.</i>	Hebbende gestaen.
<i>Toekomende tyd.</i>	Zullende staen.

*Gaen.**Gebiedende wys.*

Eenv.

Meerv.

Ga.

Gaet.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik ga.	Wy gaen.
Gy gaet.	Gylieden gaet.
Hy, zy, het gaet.	Zy gaen.

On-

Onvolmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik gong, <i>of</i> , ging.	Wy gongen, <i>of</i> , gingen.
Gy gongt, <i>of</i> , gingt.	Gylieden gongt, <i>of</i> , gingt.
Hy, zy, het gong, <i>of</i> , ging.	Zy gongen, <i>of</i> , gingen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb gegaen.	Wy hebben gegaen.
Gy hebt gegaen.	Gylieden hebt gegaen.
Hy, zy, het heeft gegaen.	Zy hebben gegaen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had gegaen.	Wy hadden gegaen.
Gy hadt gegaen.	Gylieden hadt gegaen.
Hy, zy, het had gegaen.	Zy hadden gegaen.

Toekomende tyd.

Ik zal gaen.	Wy zullen gaen.
Gy zult gaen.	Gylieden zult gaen.
Hy, zy, het zal gaen.	Zy zullen gaen.

*Aenwoegende, of, Wenscbende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik ga.	Wy gaen.
Gy gaet.	Gylieden gaet.
Hy, zy, het gaet.	Zy gaen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik ginge, gonge, <i>of</i> , zoude gaen.	Wy gingen, gongen, <i>of</i> , zouden gaen.
Gy gingt, gongt, <i>of</i> , zoudt gaen.	Gylieden gingt, gongt, <i>of</i> , zoudt gaen.
Hy, zy, het ginge, gonge, <i>of</i> , zoude gaen.	Zy gingen, gongen, <i>of</i> , zouden gaen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe gegaen.	Wy hebben gegaen.
------------------	-------------------

O

Gy

Gy hebt gegaen. Gylieden hebt gegaen.
 Hy, zy, het hebbe gegaen. Zy hebben gegaen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik hadde gegaen, *of*, zoude gegaen hebben. Wy hadden gegaen, *of*, zouden gegaen hebben.
 Gy hadt gegaen, *of*, zoudt gegaen hebben. Gylieden hadt gegaen, *of*, zoudt gegaen hebben.
 Hy, zy, het hadde gegaen, *of*, zoude gegaen hebben. Zy hadden gegaen, *of*, zouden gegaen hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal gegaen hebben. Wy zullen gegaen hebben.
 Gy zult gegaen hebben. Gylieden zult gegaen hebben.
 Hy, zy, het zal gegaen hebben. Zy zullen gegaen hebben.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Gaen, *of*, te gaen.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gegaen te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen gaen.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Gaende.

Verleden tyd. Hebbende gegaen.

Toekomende tyd. Zullende gaen.

Onder de Perfoonlyke onzydige Werkwoorden behooren *sterven, storf, stierf, gestorven; slapen, sliep, gestapen.*

Onder de Onperfoonlyke onzydige bedryvende behooren *waeien, woei, gewaeit; geschieden, geschiedde, geschiedt.*

Sterven.

Gebiedende wys.

Eenv.

Meerv.

Sterf.

Sterft.

Aen-

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Eenv.

Meerv.

Ik sterf.

Wy sterven.

Gy sterft.

Gylieden sterft.

Hy, zy, het sterft.

Zy sterven.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik storf, of, stierf.

Wy storven, of, stierven.

Gy storft, of, stierft.

Gylieden storft, of, stierft.

Hy, zy, het storf, of, stierf. Zy storven, of, stierven.

Volmaekte verleden tyd.

Ik ben gestorven.

Wy zyn gestorven.

Gy zyt gestorven.

Gylieden zyt gestorven.

Hy, zy, het is gestorven.

Zy zyn gestorven.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik was gestorven.

Wy waren gestorven.

Gy waert gestorven.

Gylieden waert gestorven.

Hy, zy, het was gestorven.

Zy waren gestorven.

Toekomende tyd.

Ik zal sterven.

Wy zullen sterven.

Gy zult sterven.

Gylieden zult sterven.

Hy, zy, het zal sterven.

Zy zullen sterven.

*Aenvoegende, of, Wenshende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik sterve.

Wy sterven.

Gy sterft.

Gylieden sterft.

Hy, zy, het sterve.

Zy sterven.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik storve, stierve, of, zoude sterven. Wy storven, stierven, of, zouden sterven.

Gy storft, stierft, of, zoude sterven. Gylieden storft, stierft, of, zoude sterven.

O 2

Hy,

Hy, zy, het storve, stierve, *of*, Zy storven, stierven, *of*, zou-
zoude sterven. den sterven.

Volmaekte verleden tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zy gestorven.

Wy zyn gestorven.

Gy zyt gestorven.

Gylieden zyt gestorven.

Hy, zy, het zy gestorven.

Zy zyn gestorven.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik ware gestorven, *of*, zoude
gestorven zyn, *of*, zyn ge-
weest.

Wy waren gestorven, *of*, zou-
den gestorven zyn, *of*, zyn
geweest.

Gy waert gestorven, *of*, zoudt
gestorven zyn, *of*, zyn ge-
weest.

Gylieden waert gestorven, *of*,
zoudt gestorven zyn, *of*,
zyn geweest.

Hy, zy, het ware gestorven,
of, zoude gestorven zyn, *of*,
zyn geweest.

Zy waren gestorven, *of*, zou-
den gestorven zyn, *of*, zyn
geweest.

Toekomende tyd.

Ik zal gestorven zyn, *of*, zyn
geweest.

Wy zullen gestorven zyn, *of*,
zyn geweest.

Gy zult gestorven zyn, *of*, zyn
geweest.

Gylieden zult gestorven zyn,
of, zyn geweest.

Hy, zy, het zal gestorven zyn,
of, zyn geweest.

Zy zullen gestorven zyn, *of*,
zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Sterven, *of*, te sterven.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gestorven te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Te zullen sterven.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Stervende.
Verleden tyd. Zynde gestorven.
Toekomende tyd. Zullende sterven.

*Slapen.**Gebiedende wys.*

Eenv.	Meerv.
Slap.	Slaept.

*Aentoonende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik slaep.	Wy slapen.
Gy slaept.	Gylieden slaept.
Hy, zy, het slaept.	Zy slapen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik fliep.	Wy fliepen.
Gy fliept.	Gylieden fliept.
Hy, zy, het fliept.	Zy fliepen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik heb geslapen.	Wy hebben geslapen.
Gy hebt geslapen.	Gylieden hebt geslapen.
Hy, zy, het heeft geslapen.	Zy hebben geslapen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik had geslapen.	Wy hadden geslapen.
Gy hadt geslapen.	Gylieden hadt geslapen.
Hy, zy, het had geslapen.	Zy hadden geslapen.

Toekomende tyd.

Ik zal slapen.	Wy zullen slapen.
Gy zult slapen.	Gylieden zult slapen.
Hy, zy, het zal slapen.	Zy zullen slapen.

*Aenwoegende, of, Wenschende wys.**Tegenwoordige tyd.*

Ik slape.	Wy slapen.
-----------	------------

Gy slaept.

Gylieden slaept.

Hy, zy, het flape.

Zy flapen.

Onvolmaekte verleden tyd.

Ik fliepe, of, zoude flapen.

Wy fliepen, of, zouden flapen.

Gy fliept, of, zoudt flapen.

Gylieden fliept, of, zoudt flapen.

Hy, zy, het fliepe, of, zoude flapen.

Zy fliepen, of, zouden flapen.

Volmaekte verleden tyd.

Ik hebbe geflapen.

Wy hebben geflapen.

Gy hebt geflapen.

Gylieden hebt geflapen.

Hy, zy, het hebbe geflapen.

Zy hebben geflapen.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Ik hadde geflapen, of, zoude geflapen hebben.

Wy hadden geflapen, of, zouden geflapen hebben.

Gy hadt geflapen, of, zoudt geflapen hebben.

Gylieden hadt geflapen, of, zoudt geflapen hebben.

Het, zy, het hadde geflapen, of, zoude geflapen hebben.

Zy hadden geflapen, of, zouden geflapen hebben.

Toekomende tyd.

Ik zal geflapen hebben.

Wy zullen geflapen hebben.

Gy zult geflapen hebben.

Gylieden zult geflapen hebben.

Hy, zy, het zal geflapen hebben.

Zy zullen geflapen hebben.

*Eindigende wys.**Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.*

Slapen, of, te flapen.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Geflapen te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen flapen.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Slapende.
Verleden tyd. Hebbende geflapen.
Toekomende tyd. Zullende slapen.

Waeien.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Het waeit.

Onvolmaekte verleden tyd.

Het woei.

Volmaekte verleden tyd.

Het heeft gewaeit.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Het had gewaeit.

Toekomende tyd.

Het zal waeien,

Aenwoegende, of, Wenschende wys.

Tegenwoordige tyd.

Het waeie

Onvolmaekte verleden tyd.

Het woeie, of, zoude waeien.

Volmaekte verleden tyd.

Het hebbe gewaeit.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Het hadde gewaeit, of, zoude gewaeit hebben.

Toekomende tyd.

Het zal gewaeit hebben.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Waeien, of, te waeien.

Vol-

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gwaeit te hebben.

Toekomende tyd.

Te zullen waeien.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Waeiende

Verleden tyd. Hebbende gwaeit.

Toekomende tyd. Zullende waeien.

Gefchieden.

Aentoonende wys.

Tegenwoordige tyd.

Het geschied.

Onvolmaekte verleden tyd.

Het geschiedde.

Volmaekte verleden tyd.

Het is geschied.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Het was geschied.

Toekomende tyd.

Het zal geschieden.

Aenwoegende, of, Wenscbende wys.

Tegenwoordige tyd.

Het geschiede.

Onvolmaekte verleden tyd.

Het geschiedde, of, zoude geschieden.

Volmaekte verleden tyd.

Het zy geschied.

Meer dan volmaekte verleden tyd.

Het ware geschied, of, zoude geschied zyn, of, zyn geweest.

Toe-

Toekomende tyd.

Het zal gefchied zyn, *of*, zyn geweest.

Eindigende wys.

Tegenwoordige en onvolmaekte verleden tyd.

Gefchieden, *of*, te gefchieden.

Volmaekte en meer dan volmaekte verleden tyd.

Gefchied te zyn, *of*, te zyn geweest.

Toekomende tyd.

Te zullen gefchieden.

Deelwoorden.

Tegenwoordige tyd. Gefchiedende.

Verleden tyd. Zynde gefchied.

Toekomende tyd. Zullende gefchieden.

A C H T T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de Spellinge sommiger Werkwoorden.

Eer wy tot eenige nog overig zynde byzonderheden, aengaende de buiging van sommige Werkwoorden, overgaen, achten wy niet gansch onnoodig, hier te melden, dat wy het met sommige Schryveren omtrent de spelling der Werkwoorden *dansfen*, *verstensfen*, *persfen*, en diergelyke, aldus met twee *s* gefchreven, gansch niet eens zyn; vermits *dans*, *verstens* en *pers* wezenlyk de wortelwoorden van de voornoemde Werkwoorden zyn, alzoowel als *dank*, *spring* en *blink* wortelwoorden zyn van de Werkwoorden *danken*, *springen* en *blinken*. Menen zelf fchryft in zyne Spraakkunfte, 1706, bladz. 189, in den onvolmaekten verleden tyd der aentoonende wyze *danste* en niet *dansste*. Indien men nu in de voornoemde Werkwoorden *dansfen*, *verstensfen* en *persfen* de twee *s* behielt, zoude men, myns oordeels, ook gehouden zyn in de Werkwoorden *danken* en *springen* de *k* en de *g* te verdubbelen,

len, en te schryven *dankken*, *springgen*; eindigende die Werkwoorden, zoo wel als de voornoemde, in hunne wortelbuigingen met twee medeklinkeren.

Wat verders aenbelangt den Werkwoorden *lachen*, *prachen*, enz., aldus met eene enkele *ch* te spellen, smaekt ons gansch niet; dewyl, wanneer men tuschen de *ch* en den laetsten lettergreep *en* geen koppelteeken zet, gelyk ook nergens gebruikelijk is, ieder, die onze tael niet door en door kundig is, de *ch* altoos by den laetsten lettergreep *en* voegen, en die woorden derhalven uit zal spreken als of 'er stond *la-chen*, *pra-chen*; vermits de aert onzer spellinge doorgaens medebrengt, dat men geen lettergreep, met eenen klinker beginnende, zal laten verfteken blyven van eenen medeklinker, indien 'er die slechts by of omtrent, ik laet staen de naeste geboor van is: dit staet *Monen*, in dezelve Spraek-kunste blad. 194, in de woorden *leggen*, *heben* ook volmondig toe: waarom hy zegt, dat men de *g* en *b* verdubbelen moet, en schryven *leggen* en *hebben*. Het is wel waer dat 'er weinige Nederduitsehe woorden met eenen *ch* in hunnen eersten of tweeden lettergreep begonnen worden, doch daer zyn 'er echter, als *Cherubyn*, *bachlyk*; derhalven achten wy ook, om dezelve reden, hier even te voren door *Monen* genoemt, volstrektlyk noodig, in de woorden *lachchen*, en *prachchen* de *ch* te verdubbelen; nochtans meenen wy dat *bachlyk*, zonder de *e* daer in te voegen, bestaen kan.

N E G E N T I E N D E H O O F D S T U K .

Van de Buiging der gekoppelde Werkwoorden.

Nu lust het ons kortlyk nog in overweginge te nemen de Buiging der Werkwoorden, die door scheidbare en onscheidbare voorzetsels gekoppeld of gedubbeld worden.

Onder die, welke scheidbare voorzetsels aennemen, tellen wy *aenspreken*, *voorgaen*, *uitschryven*, *insteken*, *omdragen*, *naloopen*, *doorstryken*, enz.

De voorzetsels, die de voorgenoemde Werkwoorden aennemen,

men, noemen wy scheidbare, om dat ze in de Buiging der Werkwoorden den zelve niet altoos by blyven, maar somtyds zoo wel achter als voor hen geplaetst worden; dit zien wy klaer in den tegenwoordigen en verleden tyd der aentoonende wyze, want men zegt, ik *spreek* en *sprak aen*; *ga* en *ging voor*; *sta* en *stond op*; *schryf* en *schreef uit*; *steek* en *stak in*; *loop* en *liep na*; *draeg* en *droeg om*; *stryk* en *streek door*; zoo zegt men in de gebiedende wyze, *spreek aen*, *ga voor*, *sta op*, *schryf uit*, enz; doch in de aenvoegende en eindigende wyze worden die voorzetsels weder voor de werkwoorden geplaetst; dus zegt men, op dat ik *aenspreke*, *voorga*, *opsta*, *uitschryve*, *insteke*, *naloop*, *omdrage*, *doorstryke*; en *aenspreken*, *voorgaen*, *opstaen*, *uitschryven*, *insteken*, *naloopen*, *omdragen* en *doorstryken*.

Eenige Werkwoorden echter dienen hier uitgezonderd, als *aenschouwen*, *voorzien*, *omvangen*, *doorstooten*, enz.; want men zegt, ik *aenschouw* en *aenschouwde*; ik *voorzie* en *voorzag*; *omvang* en *omving*; *doorstoot* en *doorstootte*; en *aenschouwen*, *voorzien*, *omvangen* en *doorstooten*.

Nochtans dient men in acht te nemen, dat, wanneer de bywoorden *zoo*, *indien*, *als* en *wanneer*, of ook de betreklyke voornaemwoorden *die* en *dat*, voor de werkwoorden in eene rede geplaetst worden, de eerstgenoemde voorzetsels *aen*, *voor*, *op*, *uit*, *in*, *na*, *om* en *door*, altoos voor aen de werkwoorden gekoppeld blyven; want men zegt: *zoo ik hem aenspreke*, *indien gy voorgaet*, *by opstaet*, *als wy dit of dat uitschryven*, *wanneer gy dit of dat insteekt*, *wanneer zy naloopen*, *ik omdraeg* en *doorstryke*, *het kind dat straks opstond*, enz. Dit grypt ook plaets in zoodanige Werkwoorden die gekoppeld worden door de voorzetsels *af*, *toe*, *benen*, *mede*, *weg*, *weder*, enz. want men zegt in de aentoonende wyze: *wyk af*, *schiet toe*, *loop mede*, *ga benen*, *ryd weg*, *keer weder*; en, *ik wyk af*, *schiet toe*, *by loopt mede*, *ik ga benen*, *ryd weg* en *keer weder*: maer wanneer de voorzetsels *als*, *zoo*, *indien*, *wanneer*, *opdat* daer voorgaen, moet men zeggen, *als ik afwyk*, *toeschiet*, *medeloop*, *indien gy benegaet*, *zoo zy wegryden*, *wanneer zy wederkeeren*, *opdat zy afwyken*, enz.; en in de eindigende wyze, *afwyken*, *toeschie-*

ten, medeloopen, benen gaen, weg ryden, en wederkeeren.

Onscheidbare noemen wy zoodanige voorzetsels, die, met Werkwoorden gekoppeld, denzelven in alle wyzen en tyden byblyven; als *berbouwen, misduiden, omtuinen, ontkennen, verbalen*, enz. want men zegt, *ik herbouw, herboude, herbouwen en herboud; ik misduid, misduidde, misduiden en misduid; ik omtuin, omtuinde, omtuinen en omtuind; ik ontken, ontkende, ontkennen en ontkend; ik verbael, verbaelde, verbalen en verbaeld.*

T W I N T I G S T E H O O F D S T U K .

Van de Deelwoorden.

Wat nu betreft den Deelwoorden der bedryvende Werkwoorden, als *beminnende, boorende*, enz., wy achten volstrekt noodig, dat men die aenmerke als byvoeglyke woorden, en buige naer de zelfstandige woorden, 't zy dat die manlyk, vrouwlyk, of onzydig zyn, en derhalven schryve in den eersten naemvalle: *de beminnende of boorende man of vrouw*, in den tweeden, *des beminnenden of boorenden mans*, en zoo verders ten opzichte van het manlyke; blyvende het Deelwoord van het vrouwlyke altoos *beminnende of boorende*, doch in 't onzydige kan men zoo wel zeggen, *het beminnende en boorende*, als *het groote*, of, *kleine beest*, en ook zoo wel *een beminnend en boorend*, als *een goed*, of, *kwaed kind*, volgende de verdere buigingen der Deelwoorden die der byvoeglyke woorden.

Schoon wy in de buigingen der Deelwoorden van de bedryvende werkwoorden met den Heere *Monen* eens zyn, zoo verschillen wy echter met hem vry veel in de buiginge der Deelwoorden van de lydende werkwoorden, dewyl wy bevinden dat hy in die buigingen gansch onregelmatig te werk gaet. Voor zoo veel dat geene betreft, 't welk door hem te boek gesteld is omtrent het lydende Deelwoord, wanneer het met de zelfstandige woorden, *zyn* of *worden* gepaerd gaet, zyn wy het met hem eens, en schryven ook,

Ik

Ik ben, of, *word gesproken*; *het boek is*, of, *word gelezen*; *zy zyn*, of, *worden verwonnen*, of, *gedwongen*: maer met *Monen* te schryven, *een gebuwt man*, *eene gebuwde vrouw*, *een gebuwt kind*, oordeelen wy, schoon wy voor dezen van andere gedachten waren, thans onregelmatig te zyn; want, zoo de eerste buiging *gebuilt* is, moet de tweede buiging *gebuiltte* zyn; doch zoo de tweede buiging *gebuiltte* zyn moet, gelyk daer aen niet te twyfelen is, zoo moet de eerste buiging ook *gebuilt* wezen; want zoodanige Deelwoorden kunnen niet anders dan als byvoeglyke woorden aangemerkt worden.

Even onregelmatig oordeelen wy, met den zelfden te schryven, *de gevangen veldbeer*, 't *gevangen wildt*, en *de gevangene maegd*; vermits men geene byvoeglyke woorden, noch Deelwoorden, die de plaets van byvoeglyke bekleeden, korter kan maken dan zy in hunne eerste buiging zyn.

Goed, *deftig*, *wakker*, en diergelyke, zyn byvoeglyke naemwoorden, die, dus in hunne eerste buiging gesteld, geenszins verkort, maar wel verlengt kunnen worden. 't Is waer, dat het byvoeglyke woord *blyde* somtyds in 't manlyke en onzydige geslacht verkort word, wanneer men *bly* schryft, als in *een bly mensch*, *een bly dier*; gelyk zulks omtrent het bedryvend Deelwoord van veele werkwoorden ook plaets heeft; doch zulks geschied geenszins om der regelmatigheit, maer alleen om der welluidendheid wil; derhalven zyn wy van gevoelen, dat men de lydende Deelwoorden *gevangen*, *gelegen*, *gebogen*, die, dus geschreven, in hunne eerste en natuurlyke buigingen gesteld zyn, geenszins kan verkorten: maer wy meenen, dat deze en diergelyke Deelwoorden, als byvoeglyke aangemerkt, veel regelmatigiger zouden kunnen verlengt worden; van welke meeninge verscheiden Taelkundigen zyn; schryvende in den eersten naemvalle in 't manlyke geslacht, *de gevangen veldbeer*; in 't vrouwlyke, *de gevangene jongvrouw*; in 't onzydige, *het gevangen wildt*; voorts in den vierden naemvalle van het mannelyke geslacht, *een gevangen man*; in 't vrouwelyke, *de gevangene jongvrouw*; en in 't onzydige, 't *gevangen wildt*. Doch wat ons betreft, wy vinden in 't buigen en verlengen dier Deel-

woorden eene zekere hardigheid en lamheit, en zouden des alle zoodanige Deelwoorden in hunne eerste buiging, dat is, onverkort en onverlengt behouden, en wel zoo veel liever, als de welluidenheid daer tegen minder schynt te stryden.

Wy kunnen niet nalaten, den zulken die 't echter in 't voorschreven met den Heere *Monen* zouden eens zyn, en hem daer in wilden volgen, aentetoonen, hoe onregelmatig hy te werk gaet in 't buigen der werkwoorden, wanneer zy, in de eindigende wyze gesteld, door het voorzetten van het woordeken *te*, zoo veel als het lydende Deelwoord in den toekomenden tyd beteekenen, als, by voorbeeld, blykt in de woorden *uitte spreken, af te lezen, te bevechten*, welke, genomen voor iet dat *uitgesproken, afgelezen, of, bevochten* zal of moet worden, dus in hunne eerste buiging gesteld zyn, en, volgens den gemelden regel van den Heer *Monen*, indien men ze wilde buigen, dus zouden moeten gebogen worden, *eene uitte spreke lettergreep, het af te lezen plakkaet, de te bevechte vyanden*: want hy schryft, *de gevange maegd, het gevangen wildt*; en zoude, indien hy hier in 't manlyke geslacht het meervoudige voor het eenvoudige had willen gebruiken, ook de *gevange veldbeeren* geschreven hebben, vermits hy deze en diergelyke woorden, door 't buigen, verkort en geenszins verlengt. Doch 't is 'er wel ver van daen, dat hy dien zelve voet in de buiging der voornoemde lydende Deelwoorden van den toekomenden tyd, als in *uit te spreken, af te lezen en te bevechten*, zoude houden; ja zoo verre dat hy hier rechtsdraeds tegen zyne vorige stelling aengaet, en die woorden, in plaetse van hen te verkorten, zelfs verlengt; want hy schryft, *de klank der uit te spreken lettergrepe, het hoofd des af te lezenen plakkaets, de te bevechte vyanden*, waer voor wy de allerminste reden niet kunnen opmaken. Ligt zal men zeggen: in zyne eerste stelling stelt hy de woorden in den eersten, in zyne tweede in den tweeden naemval: dan zulks verdient geene verschooning, vermits men geene byvoeglyke naem- of Deelwoorden, die in de plaetse van byvoeglyke naemwoorden gebruikt worden, in buiging van elkander doet verschillen, wanneer men die in 't vrouwelyke geslacht, 't zy in den eersten, 't zy in den

den tweeden naemval van 't eenvoudige of meêrvoudige getal gebruikt; en ook in den eersten of tweeden naemval van het manlyke geslacht in 't meêrvoudige, want men schryft zoo wel in 't eenvoudige als in 't meêrvoudige *de groote en boorende*, als *der groote en boorende vrouwe en vrouwen*; zoo ook in 't meêrvoudige van het manlyk geslacht, in den eersten en tweeden naemval, *de en der groote en boorende mannen*.

Wat nu belangt den tweeden naemval van 't onzydige geslacht, die word altoos in byvoeglyke naemwoorden van den eersten onderscheiden door 't byvoegen der letter *n*, als blykt in *des goeden of kwaden kinds*; en dus moet het woord *af te lezen*, wanneer men onderstelt, dat de eerste buiging *af te lezen* is, zekerlyk in den tweeden naemval tot *af te lezenen* uitgerekt worden.

EENENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Onveranderlyke Woorden.

De veranderlyke Woorden nu afgehandelt zynde, zullen wy de Onveranderlyke laten volgen.

Deze bestaen in vier soorten, als, *bywoorden*, *voegwoorden*, *voorzetsels*, en *tuschenwerpingen*.

Een Bywoord is een Onveranderlyk Woord, dat, schoon in eene rede gevoegt, echter voor zich zelve geen werk, bedryf, lyden, naem of persoon beteekent, maer zich eigentlyk schikt, om de toevallige omstandigheden en hoedanigheden der dingen uit te drukken; en hierom draegt het ook den naem van Bywoord, vermits het by eene rede gevoegt word, om hare byzondere omstandigheid te betekenen en hare beteekenis te volmaken en te ontvouwen.

Onveranderlyk is het altoos, behalven in de trappen der vergelykinge, gelyk wy hier na zien zullen.

De beteekenis der Bywoorden is zeer verschillende; sommige beteekenen eenige *hoedanigheid*, andere *eene hoegrootheit*, *plaets*, *tyd*, *orde* en *getal*.

De Bywoorden van *hoedanigheid* zyn *wel*, *kvalyk*, *euvel*,
slim,

slim, heuschlyk, wyslyk, pryslyk, ligtyk, bezwaerlyk, gevaerlyk, redenlyk, tamelyk, ryklyk, armlyk, soberlyk, zorgelyk, langzaam, snellyk, baestlyk, ras, traeg, fluksch, fiksche, geschiktyk, plat, stip, ronduit, manlyk, dapperlyk, spots-, steeks-, steels- en vraegswyze.

De Bywoorden van *hoegrootheid* of *bestek* zyn, *weinig, luttel, veel, meer, min, hoeveel, altezeer, zeer veel, genoeg, schaersche, overvloediglyk, bykans, schier, byna, allengs, naeuwlyks, enz.*

De Bywoorden die betrekking hebben op eene *plaets*, en zoo veel te kennen geven als *waer* of *waer in* iet geschied, zyn, *waer, hier, daer, gints, ginder, ergens, nergens, elders, naby, ver, binnen, buiten, boven, beneden, voor, achter, alom, over al, t'huys, te water, te lande, te velde, ten hove (in curia), te hove (in horto).*

Die betrekking hebben tot eene *plaets*, zyn, *werwaert, derwaert, herwaert, voorwaert, achterwaert, opwaert, nederwaert, hemelwaert, veldwaert, waer naer toe, hier naer toe, daer naer toe, gints naer toe, elders naer toe, naer binnen, naer boven, naer beneden, dit bene, dat bene, daer bene, waer bene, gints bene, recht toe, recht aen.*

Met betrekkinge van eene *plaets*, van *waer*, van *hier*, van *daer*, van *gints*, van *boven*, van *onder*, van *beneden*, van *voren*, van *achter*, van *elders*, van *ver*, van *naby*, van *over al*, enz. Met betrekkinge door eene *plaets*, of, *zaak*, *waerdoor, hierdoor, daerdoor.*

Sommige hebben ook betrekking tot *persoonen*, als, *mywaert, uwaert, onswaert, hemwaert, haerwaert.*

De Bywoorden met betrekkinge op den tegenwoordigen tyd zyn, *nu, beden, thans*; met betrekkinge op den verleden tyd, *gisteren, eergisteren, onlangs, voorheen, weleer, zoo even, voormaels, voortyds, eertyds, te voren, oudtyds, nooit, al over lang*, of *liever, voorlang, voor dezen*; met betrekking op den toekomstigen tyd, *overmorgen, flus, terstond, daedlyk, nimmermeer, eerstdaegs*; met betrekking op den onbepaalden tyd, *somtyds, altyd, bywylen, somwylen, ondertuschen, toen (zoo dra als, dus zegt men, toen by de zaak ontvouwde begreep ik haer); toen (op dien tyd; dus zegt men,*
ik

ik kwam dezen morgen by dien man, maer toen had by juist belet), *midlerwyl, onderwyl, vast, daeglyks, vroeg, spade, bytyds, laet, als, wanneer, steeds, staeg, gestadig, doorgaens, dan* (*derhalven, dus zegt men, ik verzoek u deze zaak, voer dezelve dan toch uit*) *dan* (*maer of doch, dus zegt men, ik verzocht u by my te komen, dan gy werd verbindert;*) *dan* (*op dien tyd, by voorbeeld: de dood verstanten zynde, dan zal 't woord geschieden.*) Onder deze bywoorden stelt de Heer *Monen* ook *'s morgens, 's ochtends, 's middaegs, 's avonds, 's daegs, 's nachts, des zomers, des winters, by avond, by dag, by nacht*. Doch deze woorden komen ons voor als wezenlyke zelfstandige woorden, waer van de acht eerste in den tweeden naemval gestelt zyn, en omtrent welke eene uitlating schynt plaets te grypen, welke men zoude kunnen vullen met het woord *verschyning, of during* daer in te voegen; dus meenen wy ook dat in *by avond, by nacht*, eene uitlating van het bepalend geslachtwoord *den* duidlyk te bespeuren is.

De Bywoorden van *orde* zyn, *daer na, hier na, te voren, voortaan, voorts, wyders, namaels, naderhand, eindelyk, ten eersten, ten tweeden, ten derden, enz., ten laetsten, ten langen laetsten, daerenboven*.

De Bywoorden van *getal* zyn *eens, eenmael, tweemaal, driemaal, enz., ook zegt men driewerf, honderdwerf, dikwyls, vaak, veelmael, meermael, meenigmael, zelden, wederom, enz.*

De Bywoorden der *bevestiginge* of *nader verklaringe* van iets *iet* of *iets* (dus te onderscheiden: *ik weet iet goeds, ik heb iets hooren verhalen,*) zyn *ja, waerlyk, zeker, voorwaer, inderdaed, immers, trouwens, voornaemlyk, inzonderheit, ronduit, t'eenemaal, (of liever ten eenemaal) ganschlyk*.

De Bywoorden der *loocheninge* of *ontkenninge* zyn, *neen, niet, noch, (nec) geenszins, (wy verkiezen dit woord dus te spellen, volgens den Heer Monen, vermits het zoo veel zegen wil als geenes zins of in geenen zin,) gansch niet, ganschlyk niet, in geenen deele, nog niet, (nondum.)*

De Bywoorden van *aanzyzinge* of *aentooninge* zyn, *zie, zie daer, zie hier, kyk, namelyk, te weten*.

De Bywoorden van *aenporringe* of *aenmaninge* zyn, *wel aen, lustig, wakker, voort*, enz.

De Bywoorden van *verzamelinge* zyn, *te gelyk, teffens* of *tevens, gezamentlyk, te gader, te samen*.

De Bywoorden van *afzonderinge* of *uitsluitinge* zyn, *byzonderlyk, byzonder, inzonderheit, alleen, alleenlyk, slechts, maer, (modo)* enz.

De Bywoorden van *gelykenisse* zyn, *als, alsof, gelyk of, gelykerwys, insgelyks, desgelyks, bynaer, bykans, vraegswyze, schimpswyze*, enz.

De Bywoorden van *verkiezinge* zyn, *eer, veel eer, veel liever, meer, veel meer*, enz., op welke men doorgaens laet volgen *dan*, in 't Latyn *quam*; mogende in dezen zin het bywoord *als*, in de bywoorden van gelykenisse alleen te pas komende, geenszins gebruikt worden. Dus mag men in den eersten trap der vergelykinge wel schryven: *zoo groot als*, doch in den tweeden moet men *dan* schryven.

De Bywoorden van *vergrootinge* zyn, *zeer, gansch, ganschlyk, gansch en gaer, geheel en al, geheellyk, grootlyk, geweldig, alleszins, ten eenemaal, veelszins*, enz.

De Bywoorden van *ondervraging*, *vraging* of *uitbooring* zyn, *of, hoe, wanneer, (quando) waerom, op wat wyze, hoe groot, hoe klein*, enz.

De Bywoorden van *toegevinge* of *onderstellinge* zyn, *genomen, gestelt, het zy zoo, het ware zoo, by aldien*, enz.

De Bywoorden van *vermindering* zyn, *naeuwlyk, schier, bezwaerlyk, ter naeuwer nood*, enz.

Onder de voorgaende bywoorden zyn 'er, die als byvoeglyke naemwoorden, waer van zy afgeleidt worden, door de trappen der vergelykinge eene vergrooting of vermindering onderworpen zyn, als:

wel,	beter,	best.
veel,	meer,	meest.
min,	minder,	minst.
armlyk,	armlyker,	armlykst.
na,	nader,	naest.

in welk laetste de *d* welluidendheitshalve in de tweede trap van vergelykinge word bygevoegt; dit grypt ook plaets in *ver* of *verre*, *verder*, *verst*.

TWEEËNTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Voegwoorden.

Nu zullen wy overgaen tot de *samenvoegfels* of *voegwoorden*, (conjunctiones) aldus genoemt om dat zy, in zich zelven onbuigbaer, alleen gebruikt worden om eene rede te samen te voegen en aen een te schakelen. Zy zyn verschillende van foorten; daer zyn *samenbindende* of *verknochtende*, *verbalende*, *onderscheidende*, *toegevende*, *wederstrevende*, *sluitende* of *onderstellende*, *redenkavelende*, *voorwaerdelyke*, *aensporende* of *verzoekende*, *zinvervullende* of *volkomen makende*, *uitzonderende*, *overtreffende* en *vergelykende*.

De *samenbindende* of *verknochtende* zyn, *en*, *ook*, *mede*, *als mede*, *mitsgaders*, *insgelyks*, *daer en boven*, *beneffens* of *benevens*, *nevens*, enz.

De *verbalende* zyn, *dat*, *hoe*.

De *schiftende* of *onderscheidende* zyn, *of*, *hoe*, *ofte*, *noch*.

De *toegevende* zyn, *al*, *wel*, *hoewel*, *schoon*, *het zy*, *het zy dan*.

De *wederstrevende* zyn, *maer*, *doch*, *dan*, *nochtans*, *niettemin*, *echter*, *evenwel*.

De *besluitende* of *onderstellende* zyn, *want*, *dewyl*, *om dat*, *mits*, *vermits*, *naerdien*, *nademacl*, *aengezien*, *op dat*, *ten einde dat*.

De *redenkavelende* zyn, *dan*, (igitur) *daerom*, *waerom*, *wesbalve*, *derbalve*.

De *voorwaerdelyke* zyn, *indien*, *zoo*, *byaldien*, *voor zoo ver*, *zoo maer*, *is 't dat*, *ten zy*, *ten ware*.

De *aensporende* of *verzoekende* zyn, *toch*, (ei schryf toch) *vry*.

De *zin vervullende* zyn, *vast*, *juist*, *toch*, (het is toch te laet.)

De *uitzonderende* zyn, *behalve*, *uitgenomen*, *uitgezonderd*, *niet tegenstaende*.

Het *overtreffende* is, *dan*.

Het *vergelykende* is, *als*.

Omtrent de voornoemde Voegwoorden moet men evenwel in acht nemen, dat sommige, ten opzichte der werkwoorden, de aentoonende en andere de aenvoegende wys beheerschen: by voorbeeld, *AL WORD de deugd van God bemind, zy word dikwyls van de menschen gebaet: AL ONTVINGE de deugd hier geen kroon, het zoude haer echter hier boven aen geenen laureen ontbreken: INDIEN, OF, VOOR ZOO VER gelyk wy weten ons sterfuur Gode BEKENT IS; INDIEN, of, VOOR ZOO VER onze levenstyd nog eenige jaren UITLEVERE.*

DRIEENTWINTIGTE HOOFDSTUK.

Van de Voorzetselen.

Hier op laten wy volgen de *Voorzetsels*, (præpositiones) dus genoemt, om dat zy, in zich zelve onbuigbaer, voor andere woorden gezet worden, om eene *plaets*, *oorzaak*, *ontbering* of *uitsluiting* te beteekenen.

Die betrekking hebben *op*, *in*, en *tot eene plaets* of *zaken* en *personen*, *zyn*, *in*, *aen*, *op*, *dicht by*, *uit*, *by*, *voor*, *boven*, *beneden*, *binnen*, *buiten*, *omtrent*, *onder*, *over*, *tegen*, *tot*, *rondom*, *door*, *tusfchen*, *echter*, *voorby*, enz.

Die eene *oorzaak* te kennen geven *zyn*, *om*, *volgens*, *wegens*, *maer*, *uit*, enz.

Die eene *ontbering* of *uitsluiting* beteekenen *zyn*, *behalve*, *zonder*.

Die den *tyd* aenwyzen *zyn*, *sedert*, *sints*, *omtrent*, *voor*, *naer*, *tusfchen*.

Voorts is 'er alleen het samenvoegende Voorzetsel *met over*.

VIERENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Tusfchenwerpingen.

Wy gaen dan over tot de *Tusfchenwerpingen*, (interjectiones,) die, ook onbuigbaer in zich zelven, eigentlyk dienen om eene rede te hulp te komen, en dus genoemt worden, om dat zy, tusfchen en in eene rede geworpen, tot uitdrukking der hartstochten van den fpreker of fchryver veel toebrenge.

Daer zyn 'er verfcheiden.

Die van *verwonderinge* zyn, *o jemy, jemini, hoe is 't mooglyk.*

Van *fmeeking*, *ei, eilieve.*

Van *wenfching*, *ach, ach dat, ach of.*

Van *redenkaveling*, *toch.*

Van *bedreiginge*, *wee.*

Van *droefenisfe*, *och, belaes, eilaes, eilaci, och arm, ei my.*

Van *blydfchapp'*, *heifa.*

Van *befpotting*, *jou.*

Van *gelach*, *ha, ha, ha.*

Van *goedkeuringe*, *braef.*

Van *verfmadinge* of *afkeuringe*, *fy, foei, o fchande, va.*

Van *geroep*, *hem.*

Van *gehuil en beklag*, *och, o my.*

Van *gebod om ftill te zwygen*, *ftill, fus.*

EINDE van het EERSTE DEEL.

N E D E R D U I T S C H E
S P R A E K K U N S T,
T W E E D E D E E L.

E E R S T E H O O F D S T U K.

Van de Woordvoeging in het algemeen.

Nu staet ons nog te overwegen het tweede deel der Spraek-kunfte, by de Latynen *Syntaxis*, by ons *Woordvoeging* genoemd.

De *Woordvoeging* dient eigenlyk om woorden geschiktyk samen te stellen en by elkanderen te voegen, om eene rede uit te maken.

Eerstlyk dienen wy acht te geven op de twee geslachtwoorden, zoo wel het bepalende *de* en *het* als het niet bepalende *een*, *eene*, *een*, vermits deze woordekens altoos met hunne achtervolgende naemwoorden zoo in getal', geslacht' als in naemvall' moeten overeenstemmen; dus zegt men, in den eersten naemvall', *de man*, *de vrouw*, *het kind*; en *een man*, *eene vrouw*, *een kind*, enz., grypente de buiging dier geslachtwoorden, met betrekkinge op de daer by staende naemwoorden, zoo wel plaets in 't meer- als in 't eenvoudig getal.

Indien twee zelfstandige naemwoorden, waer van 't laetste *eene boedanigheid*, *amptsbediening* of *eernaem* te kennen geeft, by elkander komen, word het geslachtwoord maer eens, en dat wel voor 't eerste zelfstandige naemwoord, gebruikt en geplacetst: dus zegt of schryft men, *de Heer Burgemeester*, *de Vrouw Schoutin*, *de Heeren Schepenen*, *de Broeders Predikanten*, en geenszins, *de Heer de Burgemeester*, *de Vrouw de Schoutin*, *de Heeren de Schepenen*, *de Broeders de Predikanten*;

ten; noch ook, *Heer de Burgemeester, Vrouw de Schoutin, Heeren de Schepenen, Broeders de Predikanten*: alhoewel ik meen, dat men vryheit heeft om te zeggen: *Mevrouw de Schoutin*; en wanneer 't niet aensprekener wyze geschied, waer omtrent de vyfde naemval alleen plaets kan grypen, zoude ik, tegen iemand sprekende of iets verhalende, ook wel durven zeggen of schryven: *myn Heer* of *myn Oom de Burgemeester woont hier of daer, myn Broeder de Predikant zal straks by my komen*, gevende het *myn Heer*, in 't eerste voorbeeld, een teeken van eerbied, en de woorden *myn Oom* of *Broeder*, in 't tweede voorbeeld, eene onderscheiding van persoon te kennen.

Indien etlyke zelfstandige naemwoorden op elkander volgen, worden de geslachtwoorden echter zelden vermeenigvuldigt of herhaelt: dus zegt men, *de honger, zorg, bekommring en droefnis waren groot*; verftrekkende het samenbindende voegwoordetjen *en* hier voor eene herhaling' of verdubbeling' van 't geslachtwoord *de*; wanneer het echter gebeurde, dat sommige onder verscheiden op elkander volgende zelfstandige naemwoorden in 't geslacht van elkanderen verschilden, zoo moeten de geslachtwoorden ook verschillen, herhaelt, en voor de naemwoorden, waer op zy slaen, gesteld worden, en dan schryft men: *de Kerk en het Raedhuis, de gemeente en 't volk treuren; de tol, de munt, en het balsrecht zyn merkteekenen eener onbepaalde oppermagt*.

Nogthans zouden wy om aen eene zaak' of persoon, in eene rede, eenigen nadruk by te zetten, zeer goedkeuren, dat men de geslachtwoordekens voor elke zaak' of persoon' herhaelde, en dus schreive: *zoude ik het ampt, het goed, het hoofd, om luttel belang, in de waegschael zetten? een wenk, een lonk, een lachjen myner liefste kan my werkwikken; de voorzichtigheit, de oplettendheit, de waekzaamheit sporen elk als om stryd my aen om op myne boede te zyn*.

In tegendeel worden de geslachtwoorden dikwyls verzwegen, wanneer van vele samengevoegde zelfstandige naemwoorden in eene rede een en dezelfde zaak getuigd word, als by voorbeeld: *huis, broeders, zusters, vader en moeder, vrouwen, kinders om Gods wil te verlaten, is het werk van een' Christen*. De

De geflachtwoorden *het* en *een*, voor werkwoorden in hunne eindigende wyze gefelt, moet men die werkwoorden als zelfftandige naemwoorden van 't onzydige geflacht aenmerken: dus fchryft men, *het zeggen vordert niet, maer op het doen komt het aen; de vyand het te kwaedt krygende, zette het op een loopen; dus zegt men ook, het bulderen van den wind; het fteken der zonne.*

Indien 't gebeurt, dat de geflachtwoorden van 't vrouwlyke en onzydige geflacht *de* en *eene*, *het* en *een*, wier eerfte en vierde naemval in zyne buiging niet te onderscheiden is, in eene en dezelve rede met hunne zelfftandige naemwoorden dicht by elkander kwamen en op elkander volgden, als in, *gisteren floeg de vrouw de dienstmaegd, fcholt het wyf het kind, greep een dier eene vrouw; zoude zulks veel duifterheit aen den zin geven en het moeilyk zyn te begrypen, wien het bedryf van de zaak, die men verhaelt, moet toegefchreven worden; om dit voortekomen is het best dat men de werkwoorin zoodanigen gevalle in 't lydende gedeelte ftelt, en dus fchryve: *gisteren werd de dienstmaegd door de vrouwe geflagen, het kind door het wyf gefcholden, en eene vrouw door het dier gegrepen; door welke wyze van uitdrukken alle duifterheit omtrent den zin word weggenomen.**

Niemand echter moet denken, dat deze voorgaende en door ons ter nedergeftelde regels, wegens het uitlaten en invoegen der geflachtwoorden, op zoo onwrikbare gronden ftenuen, dat men nimmer van dezelve zoude mogen afwyken; geenszins; want alle de wyzen, waer op de voornoemde geflachtwoorden ons kunnen voorkomen, optenoemen en aentehalen, is byna ondoenlyk; immers hier door zouden wy 't beftek, in 't verklaren der regelen die onze tael betreffen, gansch te buiten gaen. Wie derhalve belust is om zich onze tael magtig te maken, word van ons in dezen op 't krachtigfte aengefpoord tot het lezen van onze beste Schryveren, als *Hooft, Vondel, Vollenbove, Brandt*, en andere, die hun brein en penen gefpitst hebben, om eenen cierlyken en zuiveren Nederduitschen ftyl te fchryven. Wie die Schryvers flechts met aendacht doorloopt zal ontelbare plaetsen genoeg vinden, die (is men van eenen goeden fmaek en zuiver oordeel niet gansch ont-

ontbloot) op het klaerste zullen aenwyzen, waer het invoegen of uitlaten der geslachtwoorden min, meer, of meest betaemlyk is.

Wegens de overeenkomst der zelfstandige naemwoorden met elkanderen staet aen te merken, dat een eigen naem en een zelfstandig woord, of twee zelfstandige woorden, by elkanderen komende, dezelve in een en zelven naemval moeten gesteld worden, als, *God de Vader, de Heer Jezus, de Engel Gabriël, de Stad Rotterdam*, enz.; ook zonder geslachtwoorden, als *Koning David, Prins Willem, Schipper Roemer, Meester Jakob*, of, wanneer de zelfstandige naemwoorden met hunne geslachtwoorden, achter de eigen namen gezet worden, als *Jan de Brouwer, Klaes de Vischer, Hein de Molenaar*. Beter achten wy dat men schryve, *de Stad Rotterdam, het Koninkryk Polen, het Graeffschap Holland*; dan, *de Stad van Rotterdam, het Koninkryk van Polen, het Graeffschap van Holland*.

Wanneer verscheiden zelfstandige naemwoorden met hunne geslacht- of byvoeglyke woorden, in eene rede of zin by malkander komende, de laetste betrekking hebben op de eerste, moeten dezelve wel in naemvallen, doch geenszins in geslachte of getale, met malkander overeenkomen: dus zegt men, *de zeegewassen, myn tydverdrijf, vermaken my dikwyls; vele achting heb ik voor de boeken, myne uitspanninge*.

T W E E D E H O O F D S T U K.

Van de samenvoeging der zelfstandige en byvoeglyke Naemwoorden.

Een zelfstandig en byvoeglyk Naemwoord by elkanderen komende, moeten zy in geslachte, getale en naemvalle altoos overeenkomen, als, *een wys man; eene goede vrouw; een goed woord vind eenen goeden ingang*.

Uit deze voorbeelden blykt, dat het zelfstandige naemwoord, als een grondwoord aengemerkt, achter het byvoeglyke natuurlyker wyze op 't einde van den zin gesteld, en tot de laetste uitspraek, als tot het slot des verstands, gespaerd word; 't zoude belachlyk zyn te schryven: *een man wys, eene vrouw jonge, en een woord goed vind eenen ingang goeden*.

Hoewel doorgaens het byvoeglyk naemwoord in de overeenkomste met het zelfstandige het geslachtwoord van 't zelfstandige afscheid, gelyk uit de vorige voorbeelden, *een wys man*, enz., blykt, echter zonderen wy de byvoeglyke Naemwoorden *zulk*, *zoodanig*, *boedanig* en *al* uit, welke het geslachtwoord voor zich nooit ontvangen; want men zegt, *zulk een man*, *zulk eene vrouw*, *zoodanig een geweld*, *boedanig een vryaetje*, *al de weereld*, *al het goed*, *alle de inwoners*. Dit verkiezen wy, en achten 't beter dan dat men met den Heere *Monen* schreef, *zulk eene vrouw*, *boedanig eene vryaetje*; om dat wy meenen dat de woorden *zulk*, *zoodanig* of *boedanig*; wanneer ze door 't geslachtwoord *een* van 't zelfstandig woord gescheiden worden, eer voor bywoorden dan byvoeglyke behoorden aangemerkt te worden: men schryft immers, *de vrouw is goed*, en niet *goede*.

Doch wanneer het geslachtwoord *een* uitgelaten word, zouden wy de woorden *zulke*, *zoodanige*, *boedanige*, enz., integendeel, als recht byvoeglyke woorden aenmerken, en dan ook schryven, *ik zag zulken man*, *zoodanige vrouw*, of, *boedanige vryaetje*; niettemin zouden wy liefst verkiezen het geslachtwoord *een* intevoegen, en te schryven, *zulk eenen man*, enz. Dit zelve grypt ook plaets wanneer de byvoeglyke naemwoorden de bywoorden *hoe*, *zoo*, *te* en *alte* voor zich ontvangen; als in, *hoe langzaam een vuur*, *zoo groot eene liefde*, *te schandelyk een bedryf*, *alte stout eene taal*.

Nogthans word het byvoeglyke achter het zelfstandige Naemwoord met zyn geslachtwoord gesteld, wanneer het byvoeglyke nog een ander of meer byvoeglyke woorden tot zyn gezelschap heeft: dus zegt men, *ik zag een held*, *kloek en onversaegt*; *eene jonge vrouw*, *schoon en kuisch*; *een kind*, *vrolyk en speelsiek*; doch in dezen gevalle zyn de byvoeglyke Naemwoorden met de zelfstandige niet overeenkomende in geslacht of in getale, dewyl men zegt, *de dochters stil en gehoorzaam*, *de burgers ryk en prachtig*, *de steden ruim en volkryk*.

Twce of meer byvoeglyke Naemwoorden, door een voegwoord vereent, of, by uitlating van 't voegwoord, gescheiden, waer voor het geslachtwoord henen gaet of uitgelaten word, komen met het zelfstandig Naemwoord altoos in geslacht,

flacht, getale en naemvalle overeen; dus zegt men, *de manhaftige en rustige Hollanders; met donkere en norsche winkbraeuwen; met dapperen en onverschrokken moede; zulke wel gebouwde en nieuw aengelegde landen; eene beilige en Gode welbebaeglyke offerande; de weledele, hooggeachte, gestrenghe Heer; een eerwaerdig, Godvruchtig, hooggeleerd Leeraer.* Vermits de Deelwoorden, zoo der bedryvende als der onzydige werkwoorden van den tegenwoordigen, gelyk ook de lydende Deelwoorden van den verleden tyd, tot de byvoeglyke kunnen gebragt worden, heeft de overeenkomst, die 'er is tusfchen een zelfstandig en byvoeglyk Naemwoord, ook plaets in een Deelwoord; als, *de lachbende boer; de ryzende zon; een zuigend kind; de gewyde beiligdommen; gesterkte vestingen; met gestaefden eede.*

Somtyds word het Deelwoord ook achter het zelfstandig woord geplacet; als in, *men vond den huisman zweetend; het boomgewas groeiend en bloeiend; de akkers wel gebouwd;* zoo ook met tusfchenvoeging van een werkwoord; als in, *de menschen zeggen al lachbende de waerheit; de zon brak ryzende door; de starren gaen flaeuwende onder.*

DERDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der zelfstandige Voornaemwoorden.

De zelfstandige Voornaemwoorden *ik, gy, hy, zy, wy, gylieden*, worden doorgaens geplacet voor de eigen namen of zelfstandige naemwoorden, en moeten met dezelve in geslachte, getale en naemvallen overeenkomen; als in, *ik Arnoud lees, gy Nikolaes hoort, hy Pieter leest, zy Jobanna breid, wy Pieter en Jan lezen, gylieden Jakob en Henrik leest, zy Paulus en Leendert lezen;* dit grypt ook plaets in de byvoeglyke Voornaemwoorden; als, *myn vader, uw moeder, zyn zoon, onze kinders, uwe nakoomelingen, hun bedryf, haer ongeluk;* dus is 't ongeoorloofd te zeggen of te schryven, *vader onze, naem uw, Arnoud ik, Jobannes gy, enz.*

Van den voorschreven regel worden uitgezonderd de Voornaemwoorden, die eene betreklykheit in zich besluiten; als,

die, de, dat, wanneer zy met hun voorstaende zelfstandig naemwoord wel overeenkomen in geslachte en getale, maer niet in den naemvalle, wanneer het daerop volgende werkwoord eenen anderen naemval vereischt; dus zegt men wel: *de man, die gisteren nog leefde, is heden gestorven*, (in dezen zin koomt het betreklyk Voornaemwoord (relativum antecedens) *die* in denzelven naemvalle, het zelve geslacht en getal met het voorstaende zelfstandig woord *man* over een) doch anderszins zegt men, *de man, dien wy gisteren zagen, leeft nog*.

Dus komen de betreklyke Voornaemwoorden met hunne zelfstandige alleen overeen in geslachte en getale, wanneer men zegt, *de man, wiens dood ik beklaeg, was een dichter; de vrouw, welke ik bemin, is deugdzaam; een vorst, wien de welvaart des vaderlands ter harte gaet, word bemind; de starren, welker glans grootst is, zyn verwonderlyk*; enz. dus word ook uitgezonderd het vragend Voornaemwoord *wat*, dat, schoon onzydig van geslacht en eenvouwig in getale, nogthans voor zelfstandige naemwoorden van verschillenden geslachte en van 't meervouwig getal geplaetst word; als in, *van wat man spreekt gy? wat vrouw heeft dat verricht? wat bewyzen hebt gy voor die zaken?*

VIERDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der andere Voornaemwoorden.

De bezittende en byvoeglyke Voornaemwoorden, *myn, uw, zyn, haer, hun*, en ook de aenwyzende Voornaemwoorden van 't onzydige geslacht, *dit en dat*, worden dikwyls geplaetst voor werkwoorden; als in, *myn bidden helpt niet; uw smeken vordert niet; zyn woelen is gedurig; haer praten heeft geen einde; hun tegenspreken is ydel; beschouw dit schryven; hoor dat lezen*; in welken gevalle de werkwoorden, in hunne eindigende of onbepaalde wyze, als tot zelfstandige naemwoorden gemaekt worden.

V Y F D E H O O F D S T U K.

Van het schikken der Naem- en Werkwoorden.

Omtrent de betrekking en overeenkomst, die 'er is tus-
schen de Naem- en Werkwoorden, staet aen te merken, dat
alle persoonlyke en bepaelde Werkwoorden voor zich hebben
een' werkenden persoon of zaek, welke in getale met elkan-
der moeten overeenkomen, het zy het merkteeken des werk-
woords, dat een of meer personen of zaken verbeeld, als *ik*,
gy, *hy*, *zy*, *het*, *wy*, *gylieden*, *zy*; of de voorledkens
men of *het*, daer voor staen; als in, *ik bemin*, *gy zingt*, *hy*
leest, *zy naeit*, *het vee graest*, *wy hooren*, *gylieden drinkt*,
zy eeten, *men verbaelt*, *het vriest*.

Dit grypt ook plaets, wanneer zelfstandige woorden, met
hunne lid- en byvoeglyke woorden, voor een Werkwoord gaen;
als, *God help ons*, *de man zingt*, *een goed Raedsbeer zegt*,
geleerde dichters verhalen.

Indien de woordvoeging natuurlyk zal zyn, moet de wer-
kende persoon of zaek (de eerste naemval) nimmer achter 't
Werkwoord gesteld worden. Eene onnatuurlyke schikking be-
speurt men derhalve in de woordvoeginge, wanneer men zegt,
Gebeiligt worde uw Naem; *kome uw koningryk*, voor *uw naem*
worde gebeiligt; *uw koningryk kome*.

Somtyds gebruikt men de Werkwoorden als zelfstandige
Naemwoorden, wanneer zy de plaets van den eersten naem-
val bekleeden; als in, *borgen maekt zorgen*; in plaets van,
de borging maekt zorg; *zingen maekt vrolykheit*, in plaets van,
de zang.

De voorschreven regels echter lyden de volgende uitzonde-
ring, wanneer namelyk eene rede vraegswyze word voorge-
stelt, in welken gevalle de eerste naemval achter 't werkwoord
gesteld word; als, *help God ons wel? oorlogen de Koningen al-*
toos met reden? kwynen de Landeryen niet? kan de liefde niet
misleiden? enz.

Dit grypt ook plaets achter de bywoorden, *hoe*, *waer*,
wanneer, *waerom*, *of*, *toen*, *alzo*, en meer andere; als,

hoe kan iemand veinzen? waer leid de gang? wanneer bedenks men alles te gelyk? waerom schryven wy niet? of hebben wy geen tyd? toen begon hy zich te bedenken; alzoo kwamen wy i' huis; nu verkwik ik my; eerst zal ik rusten; daer word ik geroepen; overal vind men menschen; dikwyls ontmoet ik gekken; naeuwlyks kan ik my dan bedwingen.

Somtyds gebeurt het, dat het Werkwoord tusfchen twee zelfftandige woorden staet, en den eerften naemval zoo wel achter als voor zich heeft; als, *ik beet Frans; Jan is de Koning; Cicero word Burgemeester; ik blyf uw Dienaer.* Dan hier omtrent staet aentemerkten, dat *is* of *zyn* en *word* geen bedryvende Werkwoorden maer hulpwoorden, en *blyven* een onzydig Werkwoord is, welke altoos den eerften en nimmer den vierden naemval beheerschen. Wat het Werkwoord *beeten* aenbelangt, dat koomt hier als een lydend Werkwoord voor; want *ik beet Frans* is zoo veel te zeggen als, *ik word Frans gebeten*; anderszins kan men dit Werkwoord als een bedryvend aenmerken, en in goed duitsch zeggen, *ik beet dien dag een aengenaem voortbrenger van blydschap.*

Het gebeurt ook dat een Werkwoord gesteld word tusfchen een zelfftandig en byvoeglyk naemwoord, in welken gevalle het byvoeglyk met het zelfftandige in den naemval moeten overeenkomen; dus zegt men, *niemand danst nuchter*, en geenszins *nuchteren*, gelyk de Heer *Monen* opgeeft (ten ware het een drukfout zy,) *de bruidegom ligt blyde te bedde; de voorlezer begint bevende te zingen*, enz.

Men vind nogthans vele byvoeglyke naemwoorden, die in dezen gevalle met hunne zelfftandige in getale niet overeenkomen, en maer de plaets van bywoorden schynen te bekleeden; als, *gierigaerts zyn ongelukkig*, en niet *ongelukkige*; *de landeryen liggen ledig*; *de boven schynen geplonderd.*

Om de woordvoeging doorgaens zoo natuurlyk en welvloeiend als mooglyk is te houden, moet men schryven, *toen de Prins Stadhouder en aenzienlyk was; als ik gezond zal blyven*; en niet, *toen de Prins was Stadhouder en aenzienlyk*, of, *als ik zal blyven gezond*: neen, in zoodanigen gevalle moeten de zelfftandige en byvoeglyke naemwoorden in hunnen eersten naemval voor 't Werkwoord gaen.

Z E S D E H O O F D S T U K.

Van de plaetsinge der Bywoorden.

Van de schikking' en plaetsing' der zelfstandige en byvoeglyke naemwoorden, omtrent de werkwoorden staende, gesproken hebbende, stappen wy over tot het beschouwen der schikkinge en plaetsinge van de By- en Voegwoorden; waeromtrent aentemerken staet, dat de Bywoorden, die de werkwoorden in een enkel zin slot vergezelschappen, doorgaens achter de werkwoorden gesteld worden; als, *ik ga langzaam; gy loopt ras; zy hooren naeuwlyks; de starren schynen helder; enz.*

Doch wanneer het vragende of verwonderende Bywoord *wat* de natuurlyke overeenkomst der naem- en werkwoorden heeft omgekeerd, worden de Bywoorden achter de naemwoorden geplacetst; als in, *wat schynen de starren helder! wat buldert de wind vreeslyk!*

Wanneer een zin begint met een der Voegwoorden, *hoewel, schoon, naerdien, dewyl, indien, zoo*, gaet het Bywoord dikwyls voor 't werkwoord; als in, *hoewel ik langzaam ga; schoon gy ras loopt; naerdien hy vreeslyk vloekt; enz.*: dit kan ook plaets grypen omtrent de Bywoorden *als, toen, wanneer, na dat, zoo lang, terwijl, daer, enz.* als in, *als ik gevaerlyk krank lag; toen gy my trouwlyk bystondt; wanneer zy dikwyls vroegen; na dat zy spade aenkwamen; enz.*

Wanneer eene rede vraegswyze door *hoe* word voorgesteld, gaen de Bywoorden de naem- en werkwoorden ook voor; als in, *hoe vinnig steekt de zon; hoe lieflyk zingt de nachtegael; dit grypt ook plaets, wanneer men onderstellender wyze spreekt; als in, die eeuwighlyk leeft; die nergens vry is; die te woren regeerde; die deerlyk stierf; enz.*

Somtyds komt het Bywoord ook in de plaets van een byvoeglyk; als in, *wel leven, eerlyk bandelen, kwalyk hooren, hoog vliegen, laeg dalen, enz.* Op andere tyden worden de Bywoorden ook voor de zelfstandige geplacetst, en somtyds voor de byvoeglyke en deelwoorden; als in, *eene gansch oude vrouw;*

vrouw; eene schier onnavolgbare styl; eene net versneden pen; de onlangs gevallen en haestlyk gesmolten sneeuw; versch ontloken bloem.

Het Bywoord *genoeg* word doorgaens achter byvoeglyke en zelfstandige naemwoorden gesteld; als in, *eene stiefmoeder die boos genoeg is; ik ben niet wys genoeg; daer is winds genoeg*; blykende uit dit laetste geval, dat het Bywoord *genoeg*, op een zelfstandig woord volgende, den tweeden naemval beheerscht.

Z E V E N D E H O O F D S T U K .

Van het plaetsen der Voegwoorden.

Van de Bywoorden stappen wy over tot de Voegwoorden, die van het *voegen* hunnen naem ontleenen, hechtende in de overeenkomste allerlei woorden met huns gelyken aen een, voegende en vereenigende alle de deelen eener rede te samen.

Daer zyn samenbindende, als *en* en *noch*, en onderscheidende en redeschiftende, als *of*, *maer* en *doch*.

Het eenvoudigste gebruik derzelve bespeurt men in, *bier en daer, hier noch elders, beet noch koud, beden of morgen, man of vrouw, een oud maer gezond man, eene fraeie doch wulpsche jongkvrout. Voorts staet aentemerken, dat deze Voegwoorden de zelfstandige naemwoorden met hunne byvoeglyke in eene rede of zin te samen binden; en dat men daerom de woorden, zoo zelfstandige als byvoeglyke, welke achter hen volgen, moet stellen in denzelven naemval, waer in de woorden, die hen voorgaen, geplaetst zyn; dus zegt men, ik zag den Koning en zynen Staetsdienaer; ik vroeg naer den vader of zynen zoon; ik vond den heer noch zynen knecht; ik hoorde eenen welsprekenden, maer (of, doch) zeer verwaenden redenaer.*

Somtyds gebeurt het dat twee zelfstandige naemwoorden, verschillende in geslachte, by elkander staen, en voor 't eerste of laetste een byvoeglyk woord geplaetst is: in dezen gevalle moet men het byvoeglyke buigen naer het zelfstandige,

ge,

ge, dat daer het dichtst by staet; dus zegt men, *het raekt den boogen name en eere des Allerhoogsten; ik prys de wysheit en moed van den veldbeer; wy zaten by eene spelonke en priël*, enz. Deze aenmerking kan ook te stade komen wanneer de betreklyke Voornaemwoorden *welke* en *die* volgen achter twee zelfstandige Naemwoorden van verschillend' geslacht; als, *de man en vrouw welke ik het boek gaf; de vader en dochter welke het geoorlooft is*. Wy verkiezen in zulken gevalle het meervouwige welluidendheitshalve, schoon wy de vryheit laten aen anderen, die het waardigste geslacht altoos den voorrang geven.

Somtyds binden de voegwoorden de zelfstandige en byvoeglyke Naemwoorden wel aen een met overeenkomst van hunne naemvallen, doch niet altoos van getal; dus zegt men, *ik zag een' man en twee vrouwen; men vond eene arme vrouw en twee ryke mannen*. Somtyds grypt dit ook plaets omtrent byvoeglyke woorden alleen; als, *eene groote en vele kleene (vrouwen) werden 'er gevonden; daer waren ryke en arme*. Gelyk de voegwoorden nu de zelfstandige en byvoeglyke woorden aen een hechten, zoo binden zy de werkwoorden in hunne tyden en wyzen te samen; dus zegt men, *de overwinnaer kwam en zag en won; de mans ombelzen en stree-len bunne vrouwen*, enz.

Doch wanneer de werkwoorden door hulpwoorden geferkt, en door de voegwoorden aen een gehecht worden, word het hulpwoord in het begin of einde van den zin somtyds uitgelaten; als in, *zy vreesden gevloekt en gebaet te zullen worden*; en, aen de andere zyde, *daer werd gezongen en gesprongen*, enz.

Deze woordvoeging word ook gebruikt in redenen, beginnende met de vraeg en gelykbeteekenende bywoorden; als, *hoe, waer, waerom, wanneer, of, alzoo, zoo, aldus, dus, hierom, derhalve, daarom, want*; als in, *hoe word ik gescholden en gelasterd; waer is zyn geluk gebleven en verbor-gen; waerom worden wy beschimpt en bekladt; wanneer zyn de vyanden bevochten of overwonnen; of werden zy niet in tyds achterhaeld en geslagen? alzoo werd de wrede getroffen en gesloten; zoo werd het oorlog gestild en ten einde gebragt*, enz.

Deze woordvoeging word fomtyds omgekeert en het hulpwoord der gekoppelde werkwoorden by het eerste uitgelaten, en achter het tweede gevoegt, indien de rede met een betreklyk voornaemwoord begint, of met de by- en voegwoorden, *gelyk, gelykerwys, hoewel, schoon, dat, hoe* (verklarend wyze genomen) *indien, zoo, dewyl, omdat, naardien, als, wanneer, toen*, (welke drie laetste het Latynsche *quum* vertalen); als in, *die om hare schoonheid geëerd en geroemd word; welke kunst gevierd en geoëffend word; gelyk dit van meer kunsten vereischt en begeert word; gelykerwys wy zulks van harten wenschen en begeeren zouden; hoewel deze eeuw verergerd en verslimmerd is, om dat de menschen door geldzucht aangedreven en betooverd zyn, dat de tyden niet ligtlyk verbeterd, maer eer verdorven zullen worden, enz.*

Sommige der voorschreven Voegwoorden eischen in hunne overeenkomst met hunne werkwoorden de aentoonende, sommige de aenvoegende wys.

De aentoonende wys eischen de volgende: *want, omdat, dewyl, vermits, nademael, naerdien, aengezien, alzo, nog, daerenboven, maer, doch, waerom, weshalve, schoon, hoewel, of, indien, zoover, niettemin, nogthans, echter, evenwel, hierom, daerom, des, ook, het zy*. Echter moet men hier wel in acht nemen, dat sommige der voornoemde Voegwoorden ook eene aenvoegende wys vereischen kunnen, wanneer men voor het werkwoord *zoude* of *mogte* zoude kunnen plaetzen, zonder den zin te veranderen; dus zegt men, *durft by het stuk ontkennen, schoon ik zeker weet dat het door hem begaen is*; in welken zin *schoon* de aentoonende wys beheerscht. Nu kan men ook zeggen, *hy durft het stuk ontkennen, schoon men van meer dan een mensch geboort hebbe* (dat is zoo veel als, *mogte geboort hebben*) *dat het door hem begaen is*; dus zegt men, *schoon, of, hoewel hy om vergiffenis bade*, (dat is zoo veel als, *mogte bidden*) *zoude zyne schuld by my niet uitgewischt worden, indien hy met de daed zelfs geen beterschap betoonde*.

De aenvoegende wys word beheerscht door de Voegwoorden *opdat, zoodat, zulks dat, al*, (voor genomen *dat*) *toen, ten einde, ten zy, och dat*; en hier moet men het bovenstaende woord *dat* wel in acht nemen, alzo 'er omtrent dat woord

in

in onze tale zoo veel verschil is als omtrent het *ut* en *quod* der Latynen.

De verschillendheit, die 'er tusfchen de voornoemde woorden is, doet zich op by de Voegwoorden *als* en *toen*, welke de aenvoegende wys beheerschen, wanneer zy zoo veel beekenen *als*, *zoo dra als*, in 't Latyn *cum* of *quum*: dus zegt men, *als* of *toen* (dat is zoo veel als, *zoo dra als*) *ik gekomen ware en geboordwierde, kwam 'er dit of dat in den weg*: maer, in tegendeel, wanneer *toen* eene juiste aentooning van tyd beteekent en zoo veel zeggen wil als *op dien tyd*, beheerscht het woord *toen* eene aentoonende wys; by voorbeeld, *toen* (dat is, *toen ter tyd*) *werd het kind gebooren*; in welken laetsten zin het hulpwoord *werd* doorgaens voor het werkwoord geplaatst word.

A C H T S T E H O O F D S T U K.

Van de beheersching der zelfstandige Naemwoorden.

Na de onderlinge overeenkomst der woorden te hebben aengetoont, lust het ons te beschouwen derzelve beheersching, door welke het eene woord het andere noodzaekt om in dezen of geen en naemvalle gebogen te worden.

Deze beheersching is drievouwig: namelyk van een zelfstandig woord, van een bedryvend werkwoord, en van een voorzetzal.

Een zelfstandig woord belangende, dat beheerscht, met zyn lid- of geslachtwoord gepaert, den teler, volgens *Monen*, by ons den eigenaer, van een ander zelfstandig woord, en deszelfs lid- of geslachtwoord, daer op volgende; als in, *de schoonheit der deugd; het orakel der waerheit; het beginsel des winterters*.

Somtyds worden voor het lid- of geslachtwoord des beheerschten Naemwoords, de bezittende voornaemwoorden *myn, zyn, uw, ons, hun, haer*, als mede de aenwyzende *die, dees, dezelve*, dikwyls gebruikt; als in, *de welvaert myner kudde; de dag myner geboorte; de schoonheit zyner vrouwe*;

we; de band onzer vriendschappe; de laegheit bunner afkomste; de broosheit barer nature; de dwaesheit dier menschen; het vlakke dezer tafel; de nuttigheit derzelver werken.

De eigen Naemwoorden, door een zelfstandig naemwoord beheerscht, nemen geen lid- of geslachtwoord by zich; als in, *Platoos schriften, Davids Psalmen, Samsons sterkte*, enz. waer voor men ook zetten kan, *de schriften van Plato, de Psalmen van David, de sterkte van Samson*. Zoo luid het ook gevoeglyker dat men schryft, *het Hof van Holland, het stadhuis van Amsterdam*; dan *Hollands Hof, Amsterdams stadhuis*. Echter meenen wy, dat, wanneer tusfchen de voorschreven zelfstandige Naemwoorden en namen van steden een byvoeglyk woord geplacet word, men echter zoude mogen schryven: *Hollands ontzaglyk Hof*, en *Amsterdams befaemt stadhuis*. Voorts schryft men best, *Gods huis, Gods woord, Zions dochter*, en geenszins, *het huis Gods, het woord Gods, het volk Gods, de dochter Zions*: naer het schynt maekt *de man Gods* eene uitzondering, waer voor men niet ongevoeglyk *de Godlyke man* zoude kunnen stellen. Hier schiet ons in 't geheugen eene walglyke gewoonte van sommige openbare leeraren of redenaren, die, schoon in de duitsche tael sprekende, zich echter niet ontzien een wezentlyken genitivus, of tweeden naemval in 't Latyn, te gebruiken, zeggende, (by het aenhalen van een text): *de zendbrief Pauli, twee Petri twee*, enz., in de plaets van *Paulus zendbrief*, of, *de zendbrief van Paulus; Petrus tweede zendbrief*, of, *de tweede zendbrief van Petrus in 't tweede hoofdstuk*.

Sommige oordeel- of smakeloozen, hunne uitdrukkingen op eene andere wyze willende bekorten, praten van *een Korinthen, twee Thesalonicensen*, enz., waer uit een onkundige zoude kunnen nemen, dat de Schryver der aengehaelde plaetsen *Korinthen* of *Thesalonicensen* genaemt ware geweest, waer van het echter ver af is, vermits hunne meening is, *de eerste brief van Paulus*, of, *van den schryver aen den Korintheren*, en *de tweede brief deszelven Apostels aen den Thesalonicensen*, of, *dien van Thesalonika*.

De tweede naemval in 't meervouwig getal kan ook dus beheerscht en gebruikt worden, *veelerhande arbeid, geener menschen*

ſchen gebeugenis, aller menſchen zwakheit, zulker dingen oorsprong, welker ſpreuken geloofwaerdigheit.

Wanneer twee woorden, in den tweeden naemval geſteld, elkander volgen, doet men beſt het eerſte lid- of geſlachtwoord *des* of *der* te verpoozen door *van den*, of *van de*; als in, *een overblyffel van de afgoderye des heidendoms, het overtreden van 't gebod des Allerhoogſten*; luidende dit, naer de gedachten van den Heer *Monen* en ons, beter dan *een overblyffel der afgoderye des heidendoms, of van het heidendom, het overtreden des gebods, des, of, van den Allerhoogſten.*

Op dezen regel ſchynt echter ter uitzonderinge te dienen, *het boek der geboorte van Jezus Christus, het begin des briefs van Paulus, de Openbaringe van Joannes, de invloed der genade van den H. Geest, de bitte der driften van het vleesch*, en verders alle eigen namen, welke in den tweeden naemval bezwaerlyk of ongaerne eene *s* aennemen: men zegt echter, *keizer Karels wetten, vrouw Jakobaes kruik*; ook, *zyn wyfs zuster, myn vaders moei, dat diers aert.*

Verzamelende naemwoorden, of naemwoorden van *plaets* en *tyd*, vereiſchen ook den tweeden naemval van de byeenſtaende zelfſtandige Naemwoorden, doch met uitlatinge van de lid- of geſlachtwoorden; als in, *een ſtoet jongkbeeren en jofferen, twaelf legioenen Engelen, eene bende ruiteren, een ſtuk weegs, een vat wyns, twee of drie dagen uitſtels*, enz. Zoo is 't ook gelegen met de byvoeglyke naemwoorden van hoeveelheit; als, *weinig, luttel, min, veel*, en de twee voornaemwoorden *iet* en *wat*, en het tegenſtelde *niet*; als, in *weinig wyns, luttel biers, min gewaers, veel lands, meer zwaarigheits, iets fraeis of zeldzaems, wat nieuws, wat treflyks, niet ſchaedlyks*. Het woord *genoeg* beheerſcht ook den tweeden naemval, doch word altoos achter de beheerſchte naemwoorden geſteld; als in, *moeds genoeg, gelds genoeg, kinderen genoeg*, enz. Men zegt ook, *van Adams wege, van vaders of moeders zyde, om der vaderen wil*, enz., in de plaetſe van: *van wegen van Adam, van de zyde van vader of moeder, om den wil der vaderen*: echter zouden wy het met den Drosfaert eens zyn in 't ſchryven, *van wegen des Konings van Spanjen, der Engeliſche Koninginne barer geboorte en op-*

voedinge; om dat de overvloed van zo vele naemwoorden by elkanderen, in een enkel zinslot gesteld geene andere woordvoeging gevoeglyk toelaet.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van de beheersching der Werk- en Deelwoorden.

Op de beheersching der zelfstandige naemwoorden, laten wy volgen de beheersching der bedryvende Werk- en Deelwoorden; waeromtrent de volgende regels in aenmerkinge komen.

Vooreerst, beheerscht ieder bedryvend Werkwoord, het zy bepaeld of onbepaald, den vierden naemval van een zelfstandig woord, als, *ik bemin mynen zoon, gy schryft den brief, hy eert zynen meester, den stryd bevorderen, den vyand verslaen.* Dit zelve grypt ook plaets omtrent de wederkeering by sommige zoogenaemde onzijdige Werkwoorden; als in, *de vrouw schaemt zich, hy verontwaerdigt zich,* enz.

De woordvoeging belangende staet hier aentemerken, dat het beheerschend Werkwoord zynen beheerschten aenklager voorgaet in den tegenwoordigen en onvolmaekten verleden tyd, zoo der aentoonende, aenvoegende, wenschende als toelatende wyze, doch zonder eenig by- of voegwoord voor zich te hebben; als, *ik haet eenen luiaert, gy beschryft den bandel der wyzen, hoorden en zagen wy den Koning,* enz. Doch in den volmaekten verleden, en in den toekomenden tyd der aentoonende wyze, word de beheerschte aenklager, achter de hulpwoorden, en voor het beheerschend werkwoord geplaatst; als in, *ik heb den man gezien, wy hebben den stryd geëindigt, wy zullen den verrader straffen;* en ook vragswyze, *zal ik mynen zoon wederzien? zal de vyand myne landen bezetten?* zoo kan men ook, met byvoeginge der hulpwoorden *mogen, moeten en zullen,* in den tegenwoordigen en onvolmaekten verleden tyd der wenschende of aenvoegende wyze spreken, *och mag ik mynen zoon zien! mogt ik den dichter*

boo-

booren! zoo moet de vrouw baren man beminnen; wy zouden den vyand vervolgen.

Nogthans word de beheerschte vierde naemval in den tegenwoordigen onvolmaekten verleden tyd, zoo der aentoonende als der aenvoegende wyze, voor 't beheerschende Werkwoord gesteld, wanneer de rede met eenige bywoorden van *tyd, gelykenisse, plaetse, twyfelinge*, als de voorwaardige en besluitende voegwoorden *terwyl, wanneer, toen* (quum), *eer, eerdan, gelyk, zooras, daer*, of, liever *waer* (ubi), *mischien*, of, *zoo, indien, het zy, dewyl, vermits, ten zy*, en dergelyke begint; of ook met een betreklyk voornaemwoord; of wanneer de beheerschte vierde naemval een betreklyk voornaemwoord by zich heeft; of eindelyk zulk een voornaemwoord zelf is; als in, *terwyl, of, wanneer ik uwe voetstappen naspoor, of, naspoorde; toen gy de boog in stukken braekt; eer dan de vyand de lucht kryge; gelyk, zoo lang, zoo ras gy uwen welstand bemint; wger de runders den grond scheren, enz.*

Wat aengaet het besluitend voegwoordje *want*, door den Heer *Monen* onder dergelyke voorbeelden ook aengehaeld; als in, *want men Duinryks bloed zocht te vernielen*; wy zouden hetzelfde uitmonsteren, alzo de woordvoeging ons veel geschikter en vloeiender toeschynt, indien men zegt, *want men zocht Duinryks bloed te vernielen.*

Dezelve woordvoeging word gevolgt, wanneer in eene rede een werkwoord voorkomt, dat in den tegenwoordigen en onvolmaekten verleden tyd, een der wenshende bywoorden of tusschenwerpselen, of ook met *dat* en *hoe*, en een betreklyk voornaemwoord by zich heeft; als in, *dat het scherpe ys uwe voeten niet kwetse; ach of gy den tyd eens beleefde! zie eens hoe kommerlyk ik deze vaerzen schryve; ik twyfel of de hemel dit wel bestelle; ik weet niet voor wien by die appels spare.*

Dus word ook de vierde naemval gesteld voor 't beheerschend Werkwoord, en zyn hulpwoord, in den onvolmaekten en meer dan volmaekten verleden tyd der aenvoegende wyze, wanneer de rede aenvangt met *dat, opdat, als, zoo, indien, zoodra, zoodra als, zoo lang* en dergelyke voegen bywoorden; als in, *dat ik uwen lof zoude verkondigen; op*

dat

dat by den tegenspoed beter verduren zoude, enz. In de eindigende wyze gaet de beheerschte vierde naemval voor 't beheerschte vierde werkwoord in eene enkele rede; als in, *zyne ouders eeren; den twist baten; zyne kinders tuchtigen, enz.*

Belangende zekere woordvoeging, door den Heer *Monen* te boek gesteld, en hier op uitkomende, *zoo beval Kanidia met of door toovervuur te verbranden wilde vygeboomen, uit den kerkbove gerukt, en doodscbe kypresen, en eiers van een' beslymden vorsch, enz.* in welke rede het beheerschtend werkwoord *verbranden* zynen beheerschten naemval *wilde vygeboomen* voorgaet; wy vinden geene genoegzame reden om deze woordvoeging voor eenen vasten zetregel aentenemen, vermits men onzes oordeels ook zeggen kan, *zoo beval Kanidia wilde vygeboomen, uit den kerkbove gerukt, en doodscbe kypresen, en eiers van een' beslymden vorsch, met of door toovervuur te verbranden.*

Deelwoorden van eene bedryvende beteekenisf' beheerschen ook den vierden naemval; als, *de man kennende den aert van zynen zoon; God kennende de bedorvenheit der menschen.* Echter zoude men, onzes bedunkens, deze woordvoeging ook kunnen omzetten en zeggen, *de man den aert van zynen zoon kennende; God de bedorvenheit der menschen kennende.* Zoo dunkt ons kan men ook zeggen, *de vyand den burg hebbende ingenomen; zoo wel als, de vyand hebbende den burg ingenomen, of, de vyand den burg ingenomen hebbende.*

Sommige Werkwoorden, als van *genegenheit, begeerte, voorneemen, overleg, besluit, uitvoering, begin, voortgang, nalating, gebod, verbod;* als ook van de *zinnen, gemoedsdriften* en *bartstogten*, en diergelyke, beheerschen dikwyls andere Werkwoorden, het zy bedryvende, lydende of onzydige, in de eindigende wyze, met aenneming' of voorzetting' van 't wordeken *te;* als, *ik wenschte te slapen, ik begeer te drinken, ik neem voor te lezen, ik besluit te zingen, enz.*

Dezelfde beheersching grypt ook plaets omtrent Werkwoorden, die, ten deele als bedryvende, ten deele als onzydige, en dikwyls als bastaerd-hulpwoorden gebruikt worden; als, *kunnen, mogen, willen, moeten, durven, laten, helpen, doen;* neffens eenige andere die eene gestaltenis of bedryf te kennen

nen geven; als, *blyven, gaen, komen, loopen, staen, beten, booren, leeren, vinden, zien*; dus zegt men, *ik kan, mag, wil, moet, en durf my verkwikken; ik laet, help, en doe hem lezen; ik blyf, ga, en koom zitten; laet by loopen en staen builen; ik heet hem te schryven; ik hoor en leer zingen; ik vond en zag hem liggen.*

Sommige onperfoonlyke werkwoorden lyden tweeërlei Woordvoeging; als, *het lust my met den boge te schieten; het geliefde den zanger den toon dus instellen*, enz.: waar voor sommigen zouden schryven, *het lust my dat ik met den boge schiete; het geliefde den zanger, dat by den toon dus instelde.* Wy echter houden het met de eerste Woordvoeging.

T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de Deelwoorden van eene bedryvende beteekenisfe.

De Deelwoorden van eene bedryvende beteekenisfe, het zy in den tegenwoordigen, het zy in den toekomenden tyd, beheerschen ook dikwyls een eindigend werkwoord, zoo wel met als zonder den vierden naemval; als, *ziende en zullende zien dansen; zoekende lof te verkrygen en gerust te sterven; kunnende naeuwlyks voortgaen; verkiezende, of, zullende verkiezen liever te lyden dan een ander te benadeelen.* Zie pag. 151.

E L F D E H O O F D S T U K.

Van de beheersching der Voorzetselen.

Nu stappen wy over tot de beheersching der Voorzetselen, welke geene buiging onderhevig zyn.

De vierde naemval word beheerscht van, *achter, behalve, beneden, benessens, binnen, boven, buiten, by, door, langs, na, naer, neffens, of, nevens, omtrent, onder, op, over, rondom, sedert, sints, tegen, tot, tuschen, volgens, voor-*
T
by;

by; als in, *achter, behakvé, beneden, beneffens den stoel; binnen, boven, buiten, by den burg; door, langs den weg; na den slag; naer den styl; neffens, of, nevens mynen broeder; om eenen goeden naem; omtrent den morgen; onder den oven; op den grond; over den stroom; rondom den boom; sedert, of, sints dien tyd; tegen den avond; tusfchen den voo- en namiddag; volgens den styl; voorby den looper.* Onder deze voorgenoemde vinden wy, by den Heer *Monen* en *Sewel*, ook het Voorzetsel *aen*; doch, onzes bedunkens, t'onrecht, vermits het, wanneer 't geene zekere verte van plaets', dat is, zoo veel als, *tot aen*, wil beteekenen; als in, *wy waren gekomen, of, genadert aen*, dat is zoo veel als, *tot aen de stad, poort*, enz.; maer in tegendeel eene toeëigening, of toebehooring, in onze en alle andere talen, den derden naemval beheerscht.

De zesde of onbepaalde naemval word beheerscht door *met, uit, zonder*; als, *met kloeken moede, uit den stamme, zonder kinderen.* Van kan hier fomtyds ook eene plaets beflaen, namelyk, wanneer het eene ontneming, afzondering, of afwyking wil te kennen geven; als, *ik heb dat boek, door my dien manne geschonken, van dien manne weder weggenomen; hy is van my en mynen rade geweken*, enz.; doch wanneer het een eigendom te kennen geeft; als in, *de schoonheit van die vrouwe; het boek van het geslacht onzes Heeren*, enz., beheerscht het den tweeden naemval.

De Voorzetsels *in* en *voor* beheerschen nu den vierden, dan den zesden naemval. *In* beheerscht den vierden naemval, wanneer het eene komst, of beweging tot eene plaets of zaek beteekent; dus zegt men, *hy komt of begeeft zich in de vergadering; men valt in bekoring; hy loopt in den stroom; hy stort in den poel*, enz.: aen de andere zyde beheerscht *in* den zesden naemval, wanneer het eene rust in eene plaetse te kennen geeft; by voorbeeld, *hy zit in de vergaderinge; hy is in bekoringe; het hart krimpt ons in den lyve.*

Het Voorzetsel *voor* vereischt den vierden naemval, wanneer men daer mede eene eerderheit van tyd, of voorgang, of bovenstelling wil te kennen geven; als, *ik ging voor den middag naer de beurs, en was 'er voor mynen vriend; ik stel*
de

de wysheit voor den rykdom. Anderszins beheerscht het den zesden naemval, wanneer men daer mede wil te kennen geven, dat men iet voor iemand, of ten gevalle van iemand doet; by voorbeeld, *een vader zorgt voor zynen zone; ik waek voor mynen goeden name,* enz. Denzelven naemval beheerscht dat Voorzetsel ook, wanneer het eene tegenwoordigheid wil te kennen geven (coram, by de Latynen); als, *voor den rechterstoel van Christus.*

Somtyds gebeurt het, dat in eene rede het Voorzetsel *tot*, dikwyls voor, en 't nazetsel *toe*, achter een werkwoord in de eindigende wyze geplaetst word, in welken gevalle het werkwoord, het zy bedryvende, het zy onzydig, als een zelfstandig woord word aengemerkt, en in den tweeden naemvalle gesteld; dus zegt men, *tot berstens toe; tot razens toe; tot stervens toe; tot biddens toe.* Doch 't is zeker dat de oorzaak dezer beheerschinge geenszins aen 't Voorzetsel *tot*, maer aen de uitlatinge van een zelfstandig naemwoord, dat zoo veel als *maet* of *nood* te kennen geeft, moet toegeschreven worden; dus is, *zyne droefheit ging tot schreien toe; het verschil ging tot vechtens toe; en by is ziek tot stervens toe,* zoo veel te zeggen als, *zyne droefheit ging tot de maet van schreien, of, tot schreien maet; het verschil ging tot vechtens maet, of, tot de maet van vechten; by was ziek tot stervens nood, of, tot den nood van sterven.*

Indien eenige Voorzetsels, als, *door, in, langs, over, tegen, uit, voorby, aen,* in eene rede achter zelfstandige namen geplaetst worden, blyven zy altoos de kracht hunner beheersching behouden, het zy den vierden, het zy den zesden, of ook den derden naemval beheerschende; dus zegt men, *by voer den stroom door; by trad de poort in; het schip loopt den mond van de haven langs; zy zwemmen den stroom over; als de Hemel den zondaer tegen is; by treed den tuine uit; Gode aenroepen, aenbidden,* enz.

Achter *berwaert, derwaert, stéwaert, strandewaert,* en diergelyke, zoo veel willende zeggen als, *bier naer toe, daer naer toe, naer de stad toe, naer 't strand toe,* word het Voorzetsel *aen* dikwyls geplaetst; als, *wat dryft u berwaerts aen? elk liep derwaert aen; zy gaen stéwaert aen; de wind*

jaegt de baren van de zee strandewaert aen; by kwam achter aen, van den beginne aen; zynde in dit laetste af onnoedig.

Het woordeke of achterzetsel *balven*, 't welk zoo veel beteekent als *om*, of, *ter oorzake*, beheerscht den tweeden naemval, doch alleen in het eenvoudige getal; als, *ouderdomshalve*, *lofsbalve*, *amptshalve*, *geloofs-*, *vredes-*, *vriendschaps-* en *mitsbalve*.

Dit woordeke koppelt zich ook met eenige perfoonlyke voornaemwoorden, mits eene *t* voor zich nemende; als, *my-*, *uwent-*, *zynent-*, *barent-*, *bunntent-*, *onzentbalve*; ook vind men het achter sommige lidwoorden, waer door het als in een voegwoord verandert; als, *deshalve*, *derhalve*, *weshalve*.

Het woordeke *bene*, zelden gebruikbaer dan in 't famenzetten der werkwoorden, *bene gaen*, voor *weg gaen*, en *bene brengen*, voor *weg brengen*, volgt ook sommige Voorzetsels met hunne beheerschte naemvallen van achter; dus zegt men, *zy gingen midden door den vyand bene*; *zy daelden over 't dak van 't huis bene*; *men bragt hem over de rivier bene*.

Wanneer twee Voorzetsels van verschillende beheerschingen voor een zelfstandig woord geplaatst worden, moet het zelfstandig woord gesteld worden in dien naemval, welke beheerscht word door 't Voorzetsel, 't geen 't naest by 't zelfstandig woord geplaatst is; by voorbeeld, *boven in de lucht*, *onder in den helme*, *onder uit den grave*, *binnen in de kapelle*, *voor aen de poorte*, enz.

In de plaetse der Voorzetselen, *aen*, *by*, *naer*, *op*, *tot*, waarvan het eerste den derden, en de volgende den vierden naemval beheerschen, worden in 't manlyke en onzydige geslacht in beide getallen *ten*, gelyk in 't vrouwelyke *ter*, met zelfstandige naemwoorden achter hen gesteld; dus zegt men, in 't mannelyke en onzydige, *ten avond*, *ten dage*, *ten dienste*, *ten bedde*, *ten nadeele*, enz., en, in 't vrouwelyke, *ter aerde*, *ter hand*, *ter bede*, *ter vrouwe*, enz.

T W A E L F D E H O O F D S T U K.

Van de beheersching van eenige Byvoeglyke Naem- en Werkwoorden, enz.

Somtyds gebruikt men ook het wordeke *te*, in de plaetse van *ten* en *ter*; als in, *te roer*’, *te werk*’, *te baet*’, *te berg*’, *te barste*, enz.; ook zegt men, *te gemoet*’, *te huis*’, *te pryk*’, *te keer*’, *te voet*’, *te water*’, enz.

Sommige letterkundigen willen, dat eenige byvoeglyke Naemwoorden van den boventrap (superlativus) den tweeden naemval van een zelfstandig woord zouden beheerschen; als in, *de wyste der koningen*; *de zachtmoedigste aller menschen*; dan dit kan tot geenen grondslag dienen; vermits zulks van uitheemschen, als den Latynen en anderen, ontleend is, en in zoodanige spreekwyzen eene zekere uitlating bespeurt word, welke kan vervuld worden door het invoegen van een beheerschend zelfstandig naemwoord, zynde *de wyste der Koningen*, zoo veel te zeggen als, *de wyste Koning der Koningen*; en *de zachtmoedigste aller menschen*, zoo veel als, *de zachtmoedigste mensch aller menschen*.

Dus is het ook gelegen met het vragende Voornaemwoord *wie*, en met de byvoeglyke en verdeelende naemwoorden, *een*, *geen*, *iemand*, *niemand*, *de eerste*, *vierde*, *vyfde*, enz; dus zegt men, *wie der dochteren heeft ooit gehoord?* *geen der krygsknechten heeft dit bedreven*; *een der wyzen*; *iemand der ouden heeft dit of dat gezegd*; *niemand der menschen heeft dit gehoord*; *de eerste*, *vierde*, of, *vyfde der Fransche Koningen werd geboren*, enz.

Wat nu belangt den Bywoorden van *overvloed*, *gebrek*, *gedachtenise*, *vergetendheit*, *beschuldiging*’ en *ontschuldiging*’, by eenige letterminnaers den tweeden naemval beheerschende; de Heer *Monen* meent, dat zy zulks van andere volken hebben overgenomen; want, zegt hy, in de spreekwyze, *ryk van goederen*, vinden wy geenen tweeden, maer eenen zesden naemval, dewyl men zegt, *arm van geeste*, en niet, *arm des geestes*. Wy stemmen dit toe, doch waer blyven wy

met onze spreekwyze, *des levens zat*, en *geens dings behoef-*
tig? dit is immers zeer klaer de tweede naemval.

Vermits wy deze verschildendheit omtrent het gebruik der Byvoeglyke woorden in onze tale bespeuren, oordeelen wy best, dat wy het gebruik, by den Heer *Ten Kate* zoo dierbaer, toetsen en opvolgen; hierom zouden wy stellen, dat de Byvoeglyke woorden, *ryk*, *magtig*, *bewust*, *beroofd*, den zesden; *zat* en *behoefstig*, den tweeden; *gedachtig*, *schuldig*, *onschuldig*, *waerdig* en *onwaerdig*, den derden naemval beheerschen; alzoo men zoo wel kan zeggen, *ryk in goederen*, als, *ryk van goederen*; *zyn verstand magtig*, als, *zynen verstande magtig*; *dezer zake bewust*, als, *van deze zake bewust*; *van zyn verstand beroofd*, als, *van zynen verstande beroofd*, alle in den zesden naemvalle: *des levens zat*, en, *geens dings behoefstig*, in den tweeden naemval; terwyl men aen de andere zyde den derden naemval vind in, *gedachtig aen den dood*; *aen dit of dat kwaed schuldig of onschuldig*; *een goede naem is den verstandigen*, of, *aen den verstandigen waerdig*; *de begeerlykheit is den vromen*, of, *aen den vromen onwaerdig*.

Wat het woord *vergeten* aengaet, dat is, onzes bedunkens, geen byvoeglyk, maer een Deelwoord van 't werkwoord *vergeten*.

Wy kunnen ook geene genoegzame reden vinden, waerom de Heer *Monen* onnoodig acht, 't geen door anderen onderfeld word, namelyk dat Byvoeglyke naemwoorden van *gelegenheit*, *nuttigheit*, *eigendom*, *gelykheit*, *voor- of nadeel* den derden naemval beheerschen; wy meenen wezendlyk, dat men zeggen en schryven moet, *het kooimt dien manne gelegen of ongelegen*; *het is mynen zone nuttig of onnuttig*; *het is den zondaren eigen*; *de deugd is den palmboom gelyk*; *het is den kinderen dienstig of ondienstig*. Dus is het ook gelegen met de navolgende Bywoorden, *aengenaem*, *moeilyk*, *verdrietig*, *mogelyk*, *onmooglyk*, *bekend*, *onbekend*, enz.; men zegt wel, *myns-*, *uws-*, *zyns-*, *haers-*, *huns gelyk*, doch dit *gelyk* wil in zynen wezendlyken aert niets byvoeglyks, maer iet zelfstandigs te kennen geven, of liever een' perfoon uitbeelden, waer voor de Latynen *instar* gebruiken; dus is *myns gelyk* zoo veel

veel te zeggen als, *de weergade van my; wijs gelyk*, als, *de weergade van u*; en *zyns-, haers- en huns gelyk*, zoo veel als, *de weergade van hen, haer, of, hun*.

Verders word de derde naemval met betrekking' op den persoon, en de vierde met betrekking' op de zaak, in een en dezelve rede, onzes oordeels, beheerscht door de Werkwoorden van *geven, ontvangen, verhalen, bevelen, beloven, benyden, verschaffen, verstreken, bescheren, beschikken, mede-, of, tegengaen, betrouwen, bewyzen, bieden, gunnen, leven, offeren, spellen, of, voorspellen, zenden, toedragen, verleenen, voorschryven, enz.*; by voorbeeld, *ik geef of onneem de kinderen hun speelgoed; ik verbael mynen zoone een geschiedenis; den knechten getrouwheit bevelen; der dapperheit vergelding beloven; den vyanden heil benyden; zynen evennaesten hulp verschaffen; en eenen (zoo veel als, tot eenen) raedsman verstreken; den godloozen is straf beschoren; enz.*

De Werkwoorden *dienen en geboorzamen* beheerschen alleen den derden naemval, met betrekking' op den persoon wien men dient of gehoorzaemt, zonder eenen vierden naemval, met betrekking' op eene zaak, by zich te hebben.

Onperfoonlyke Werkwoorden, of de zoodanige die in sommige spreekwyzen onzer tale, als onperfoonlyke gebruikt worden; als, *lusten, berouwen, verdrieten, spyten, betamen, boeven, passen, beugen, denken, schynen, gebeuren, wederwaren, ontbreken, mangelen, mischen, enz.*; vereischen doorgaens den derden naemval; by voorbeeld, *het lust den dichteren te zingen; het berouwde den Heere; het spyt den manne; het betaemt allen menschen God te vreezen; liefde past en woegt den Christenen; enz.* Dus is 't ook gelegen met de spreekwyzen *te beurt' vallen; ten deele vallen; ter cere; ten dienste; te gemoet' loopen; ten gevalle; ter harte gaen; te last' leggen; ter oore kómen; te stade kómen; enz.*, alle den derden naemval beheerschende, met betrekking' op den persoon of zaak, tot wiens na- of voordeel zy strekken.

Van de regelmatige woordvoeging', of geschikte samenstelling' eener rede, dus ver gesproken hebbende, staet ons nu nog iets te melden wegens de onregelmatige, waeromtrent doorgaens eenige uitlatingen plaets grypen.

DER-

D E R T I E N D E H O O F D S T U K .

Van de onregelmatige Woordvoeging.

Wanneer een zelfstandig woord, tot volkomenheit van den zin, twee verscheide byvoeglyke naemwoorden, by of omtrent zich vereischt, word het zelfstandig naemwoord, in 't begin van den zin geplaetst, niet in 't vervolg telkens herhaeld, maer veel eer uitgelaten; als in, *een moedig paerd word door den toom bestuurd, een vadzig is naeuwlyks door sporen op den draf te krygen; de goede geesten zyn Gods throonwachters, de kwade zyne scherprechters; den matigen versterkt de wyn, den onmatigen verzwakt by.*

Wanneer twee of meer zelfstandige naemwoorden, het zy eigen, het zy gemeene, schoon van 't eenvoudige getal, doch door het voegwoordje *en* gekoppeld, een perfoonlyk werkwoord by zich hebben, moet het werkwoord in het meervouwige gesteld worden; by voorbeeld, *Koridon en Melibeüs zingen te samen; Orfeus en Linus zouden my met hun zingen verleiden; gestadige arbeid, nood, en nypende armoede reddden zich overal door.* Echter zoude ik durven schryven, *de zee, de winden, ja het woeste winterweer bestryd my, gelyk Ovidius eertyds zong,*

Me mare, me venti, me fera jactat hiems.

Men moet ook aenmerken, dat, als de zelfstandige voor-naemwoorden, *ik, gy, by, of, zy,* in een en denzelven zinn' elkander ontmoeten, en betrekking hebben op een en 't zelve werkwoord, het werkwoord moet gesteld worden in het meervouwig getal, met betrekking' op den waerdigsten perfoon. *Ik* nu de eerste perfoon is waerdiger dan *gy* de tweede, en deze waerdiger dan de derde, *by, of, zy;* des moet men schryven: *gy meester op de fluit, ik in 't zingen, voegen wel by elkander; gy en by zult niet ligt bedrogen worden; gy en zy moet vertrekken, en zult uw tyd noodig hebben.*

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Uitlatingen.

Omtrent de Werkwoorden kan somtyds eene uitlating zoo wel plaets grypen als omtrent de zelfstandige Naemwoorden; by voorbeeld: *de korenaer bebaegt Ceres, de wynstok Bacchus; het gewas verlangt naer regen; het vee naer gras; gelyk de wilgeboom voor den blonden olyf, zoo moet Fillis voor Rozemond wyken.*

Onder de onregelmatige woordvoeging behooren ook zodanige spreekwyzen, waarin eene wezentlyke uitlating bespeurd word, het zy van geslachtwoorden, het zy van zelfstandige naemwoorden, voornaemwoorden, of eenige andere woorden in onze sprake gebruikbaer. Dus word het niet bepalend geslachtwoord uitgelaten in, *wy zagen het paerd met losfen roome loopen; hy heeft de zaek uit iever verricht; zarken uit rotssteen gebouwen; dat is zoo veel als, wy zagen het paerd loopen met een losfen toom; hy heeft de zaek uit eenen iever verricht; zarken uit eenen rotssteen gebouwen.*

Zoo word men ook de uitlating der bepalende geslachtwoorden *de* en *het* gewaer in de spreekwyzen, *het huis stond in brand; 't is vermaeklyk in zonneshyn te wandelen aen zee; naer huis gaen; dat is zoo veel als, het huis stond in den brand; 't is vermaeklyk in den zonneshyn te wandelen aen de zee; naer het huis gaen.*

Somtyds word by de uitlating der beide geslachtwoorden, in sommige zinnen of reden, het eenvoudige in plaetf' van 't meervouwig getal gebruikt; als in, *den hof met palm' en wyngaerd' beplanten; voor winterbui noch storm' bevreest zyn; 't welk zoo veel is als, den hof met palmen en wyngaerden beplanten; voor winterbuien noch stormwinden bevreest zyn.*

Doch hoe onregelmatig de woordvoeging in onze sprake nu of dan ook vallen moge, wy kunnen niet goedvinden, met den Heer *Monen*, ons van de volgende uitlating' te bedienen, en te schryven, *naer staet, en, van kinde, in de plaetf'* van:

van: *naer een'*, of *den*, of *zyn' staet*, en, *van eenen kinde*. Zoo klinkt ons ook veel te gewrongen in de ooren, *naer stad toe*, *voor naer de stad toe*, het geen by den voorn. Heer gangbare munt is: echter stoot hy, dat ons verwondert, zich zeer aen den korten styl van den Drosfaert P. C. Hooft, schryvenden, *Johan van Bourbon, Prins van den bloede*; dit antwoord *smakende naer Hollandsche rondigheid*; waer voor de Heer Monen liever wilde gesteld hebben, *Johan van Bourbon, een Prins van den bloede*; en, dit antwoord *smakende na de rondigheid van Holland*. Wy houden het met den smaek van den Drosfaerd, en zouden ook zeer gerust schryven, *dat 'er niet zoo onbestendig is dan geleende mogendheit*; *hoe zekere waterleiding gebecht was aen de vesting*; *als aen de historie nooit ander voordeel vast geweest ware*; *al is zy verkregen door langdurige oeffening*, waer voor de bovengenoemde Spraekkunstschryver liever zoude stellen, *dan eene geleende mogendheit*; *eene zekere waterleiding*; *nooit een ander voordeel*; *door eene, of, de langdurige oeffening*.

De uitlating der zelfstandige naemwoorden geschied in fommige spreekwyzen dus; *onder 't groen*; *in 't breede*; *op een nieuw*; *in 't eerste*; *in 't uiterste*; *voor, onder 't groene loof*; *in 't breede verhael*; *op een nieuw voorval*; *in 't eerste geval*; *in 't uiterste oogenblik*.

De spreekwyzen, *dat het klinke*, *dat het daverre*, *dat het mische*, *krake*, *schuime*, enz., waer in mede een uitlating bespeurd word, moeten gevuld worden door zelfstandige naemwoorden of werkwoorden, zelfstandiger wyze genomen, wien in 't voorgaende lid der rede zoodanig eene werking word toegeschreven; als, *ik zal het yzer of koper slaen dat het klinke*; *ik zal den grond stampen dat het daverre*; enz.

Wat der uitlatinge betreft, door den Heer Monen aengehaeld, *by is naer Dianaes gegaen*; *zy zyn tot Damons wel ontbaelt*; *op Sint Peters*; *op Sint Paulus*; *by woont by der Broeren*; in de plaetse van, *naer Dianaes tempel*; *tot Damons huis*; *op Sint Peters dag*; *op Sint Paulus dag*; *by de Broeren kerk*; wy zouden ons niet gaerne van zulke spreekwyzen bedienen, alzo wy dezelve veel te gewrongen en onverstaenbaer oordeelen; het gebruik echter schynt sterk te pleiten

ten voor, op *Allerbeiligen*; *de schuren zyn tot berstens toe overladen*; tot *stervens toe krank*; *zy gingen huns weegs*; in de plaetse van, op *Allerbeiligen Vierdag*; tot *berstens maet*; tot *stervens nood*; *huns wegs pad*; nochtans vleit ons zoo wel niet, *wy zyn des Heeren*; *hy is des raeds*; in de plaetse van, *wy zyn des Heeren eigendom*; *hy is des raeds lid*.

Somtyds kunnen ook zelfstandige naemwoorden, door voorzetsels beheerscht, uitgelaten worden; als in, *wy zullen binnen raken*; *het barnas aenschieten*; *uitloopen*; *het hoofd onderbalen*; *onderkrygen*; *den degen uitrukken*; *innemen*; in de plaetse van, *binnen de stad raken*; *het barnas aen 't lyf schieten*; *uit de haven loopen*; *het hoofd onder de baren balen*; *onder zyne magt krygen*; *den degen uit de schede rukken*; *in de boot of in 't schip nemen*.

Van denzelfden aert zyn de spreekwyzen, *door en door zien*; *iet over en weder brengen*; in de plaetse van, *door en door het lichaam zien*; *over en weder over den weg brengen*.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de Uitlatingen.

Somtyds worden ook Deelwoorden uitgelaten, die in een' vollen zinn' de hulpwoorden zyn en hebben by zich hebben; als in, *het jaer is om*; *het donkere weder is over*; *het vuur is uit*; *het oorlog zal eerlang uit hebben*; enz.; in de plaetse van, *het jaer is omgeloopen*; *het donkere weder is overgedreven*; *het vuur is uitgegaen*; *het oorlog zal eerlang uitgediend hebben*.

De uitlating der Voornaemwoorden kan ook gevoeglyk geschieden in eene dubbele rede, wanneer het voornaemwoord, dat in het laetste gedeelte verzwegen word, in het eerste gedeelte geplacet is; als, *ik ben te vreden en zing*; *ik benyd u dit niet, maer verwonder my*; *gy zult uw belofte houden en de zaek naer komen*; *hy liegt en bedriegt my*; *wy verlaten onze stad en vertrekken naer eene andere*; *zy arbeiden en zweeten*; *laet het zeggen wie slechts wil*; *laet kiezen wien het lust*. Doch wy kunnen niet goedvinden met den Heer *Monen* te schryven, hebbe *UE*
 V 2 brief

brief ontvangen; in de plaetse van, *ik heb UE brief ontvangen*; *wanneer nader tyding zult bekomen hebben*; voor, *wanneer gy nader*, enz.

In *van zelf* (waer voor de Latynen *sponte* gebruiken) word ook eene uitlating bespeurd, van de Voornaemwoorden *my*, *u*, *zich*, en *ons*; vermits, *ik doe*, *gy doet*, *hy doet*, en, *wy doen deze zaak van zelf*, zoo veel zeggen wil als, *uit of van my zelven*, *u zelven*, *zich en ons zelve*.

In korte en krachtige spreekwyzen word ook eene uitlating van Werkwoorden bespeurd; als in, *te gelyk aen de riemen*; *weg met dit werk*; *op, op, mannen*; *een ieder in 't gelid*; in de plaetse van, *valt gelyk aen de riemen*; *pak u weg met dit werk*; *ryst op mannen*; *een ieder zette zich in 't gelid*; zoo zegt men ook, *velen toen aen 't schreien*; *allen aen 't mompelen*; in de plaetse van, *velen geraekten*, of, *vielen toen aen 't schreien*, en, *allen aen 't mompelen*: zoo zegt men ook, *zy kunnen 'er niet over*; *zy kosten niet voort*, voor, *zy kunnen 'er niet over komen*; *zy kosten niet voort raken*.

Het Hulpwoord *zoude* word ook somtyds in schieleke spreekwyzen verzwegen; als in, *ik dit of dat doen?* voor, *zoude ik dit of dat doen?*

Het Voegwoord *en* word dikwyls ook uitgelaten in sommige zinnen; als in, *spant uwe stieren voor de ploeg*, *uwe paerden voor den wagen*; *deze pynboomen*, *deze boomgaerden*, *deze bronnen roepen om Titer*.

Men laet het Voorzetsel *aen* ook somtyds uit; als in, *naest Febus*; *naest onze kusten*; voor, *naest aen Febus*; *naest aen onze kusten*.

Zoo is 't ook gelegen met *door* en *den*; als in, *ik heb winter en zomer versche melk*; zoo ook met *op*; *rust den vyfden dag*; zoo ook met *over*; *ontferm u des vaders*; voor, *over den vader*; ten ware men deze spreekwys afgenomen hebbe van een' regel uit de Latynsche Spraakkunst', willende, dat het werkwoord *ontfermen* den tweeden naemval beheerscht.

Wat van de Spreekwyzen zy, *myns oordeels*, *onzes bedunkens*, *gezondslyfs*, *beelsbuids*, *ruimschoots*, *eensgangs*, *eensloefs*, *eensklaps*, *goedsmoeds*, luttel valt hier van meer te zeggen, dan dat de beste Schryvers in onze tale die voor gang-
ba-

bare munte uitgegeven en van ons ontvangen worden; het zy dat 'er eene uitlating plaets in hebbe, het zy dat dezelve spreekwyzen van den losfen en onbepaelden tweeden naemval (*genetivus absolutus*) der Grieken ontleend zyn.

Belangende *binnen's boords*, *binnen's scheuts*, *binnen's monds*, *binnen's huis*, *buiten's huis*, *buiten's weegs*, *buiten's lands*, *bezyden's wegs*, wy meenen dat omtrent die spreekwyzen de uitlating van het woord *omtrek* of diergelyken plaets heeft.

Voor's hands, *by tyds*, *van ouds*, *van jongs op*, *van nieuws*, enz., schynen ons toe Bywoorden te zyn.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van den onbepaelden zesden Naemval.

Eenige Minnaers onzer tale meenen, dat de losse of onbepaalde zesde naemval (*ablativus absolutus*), by de Latynen gebruikelijk, onzer tale ook eigen is; dan wy meenen het tegendeel, om dat men wel zegt, *ik of by t' huis komende*, *gebeurde dit of dat*, of, *werd dit of dat vereischt*; maer geenszins, op het spoor der Latynen, *my of hem t' huis komende*, *gebeurde dit of dat*.

EINDE des TWEEDEN DEELS.

AENMERKINGEN

over de rechte Beteekenis van verscheiden
 Woorden en Spreekwyzen in onze tale,
 die niet zelden verkeerdelyk ge-
 bruikt worden.

Aemachtig beteekent *te einde aem* of *adem*, en is dus heel iet anders dan *Aemborstig*, zekere bekende *kwael*, doorgaens genaemd *eene benauwde borst*, die iemant kan afmatten, schoon hy stil zit, daer een *aemachtige* alleen door loopen of werken van enkele vermoeidheit *ten einde adem* is.

Kortademig is al weer iet anders, en word genoemd zoodanig een, die, stil zittende, van geen ongemak weet, doch door een korte beweging zelfs vermoeid word en te hygen staet.

Amachtig, beteekend, by de Ouden, *Onmachtig*, en heeft met *Aemachtig* niets gemeen. Zie *Kiliaen*, *Merjer*, *Twinman*, enz.

Balddadig is *boosdadig*; *balddadig*, *stoutmoedig*; want *bal* beteekende by de Ouden *boos*; en *bald stout*. Zie *Kiliaen*.

Wittigheid verscheelt van *witheit*, het eerste is het geen een' *zweem* naer *witheit* heeft, het laetste *de witheit* zelve.

Aerts koppelt zich wel aen een zelfstandig, maer niet aen een byvoeglyk woord; dus kan men wel zeggen, *Aertsvader*, *Aertsengel*, maer niet *Aertsbemels*, gelyk *Vondel* in zynen *Ovidius* zeer te onrecht gedaen heeft. Voor *Aerts* schreven de Ouden *erts*, beteekenende zoo veel als *eerst* of *eerste*.

Tuin beteekent niet altoos den *hof*, maer ook zeer dikwyls de *beining*.

Een zee van water is zoo fraei gezegt als *een boom van hout*.

Overgeven voor *overgegeven*, *overbleven* voor *overgebleven* te schryven, is niet goed.

Dan 't gebruik schynt te pleiten voor *overwegen*. Zie *G. Brandt*, in 't leven van *de Ruiters*, VIIIste Boek, Bladz. 419.

Den boog spannen is veel beter gezegd dan *den boog opgespannen*, schoon dit laetste by *Vondel* gevonden word.

Ont-

Ontweien is een spreekwoord eigen aen de Jacht, en beteekent eigentlyk *het ingewand uit de dieren balen*; men kan het derhalven niet betreklyk tot een mensch overbrengen.

Werven, beteekenende *aennemen*, mag voor geen *verwerken* of *verkrygen* gebruikt worden.

Schreien beteekent zoo wel *schreeuwen* als *weenen*.

Goelyk beteekent zoo veel als *gdelyk*, dat is, *welvoeglyk*, *aengenaem*, *aentreklyk*.

Uitbolen, *uitbolde*, *uitgeboold*, is beter dan *uitbollen*, *uitbolde*, *uitgebold*; eerstelyk, om dat de Ouden, ja *Vondel*, *Poot*, en anderen, het dus gebruikt hebben; ten tweeden, om het te onderscheiden van *uitbollen* en *uitgebold*, 't geen men van een wild paerd of lichtvaerdig mensch zou zeggen.

In 't wezen moet men wel onderscheiden van *in wezen*; het eerste beteekent eigentlyk *in 't gelaet*, het tweede *in gedaente*, *wezenlykheit* of *bestaen*; dus zou men van een jongeling, die kloek van gestalte, doch wiens gelaet teeder en fraei besneden was, kunnen zeggen, *hy is een Jongeling in wezen*, *maer eene Juffer uit het wezen*.

Loeren beteekent niet altyd *scherp op iets zien*; maer *op iets zien met groote drift en begeren, om het zelve met lust of geweld magtig te worden*: zie *Kiliaen*, *Vondel*, *Antonides*, en den *Nederduitschen Bybel*: doch *Hoofst* heeft het gebruikt in de beteekenisfe van *bedriegen*, schryvende, *daer Jacob Izaäk loert met de pelslappen*; hier van schynt het dagelyks gebruik ook niet afkeerig.

Eens zoo veel, en, *eens zoo hoog* verdubbeld niet, maer wel *nog eens zoo veel*, *nog eens zoo hoog*; by voorbeeld, *vier is eens zoo veel als vier*, *maer nog eens zoo veel*, dat is, *vier daer en boven, maekt agt*.

Iemant aftouwen is niet wel gezegd, 't moet *touwen* wezen; dit woord komt van *het leder bereiden*, of *touwen*, waeromtrent wel *drukken*, *persen*, *zagt en week maken*, maer geen *staen* zoo zeer plaets grypt.

Grommen word door de beste Dichters den Beeren toegeschreven; als in *Vondels Virgilius*, pag. 248. *Antonides T-stroom*, pag. 187.

Blik-

Blikfenslag moet men nooit gebruiken, dan wanneer men verhalen wil dat de *bliksem* iets getroffen heeft.

Klaveren beteekent zoo wel *weiden in de klaver* of *bet gras*, als *klouteren*. Zie *Vondels Ovidius*, IIde Boek, vaers 1082.

Kossem, van *Kiliaen* vertaald door *mentum inferius*, dat is, *onderkin*, word, op het spoor van *Vondel* en *Antonides*, liever toegeschreven aen *de kwabbe*, *die even boven de borst hangt van witte runderen of koebeesten*. Zie *Vondels Ovidius*, IIde Boek, vs. 1087, en den *Tstroom*, VIde Boek, vs. 107.

Spitten beteekent *steken met iets dat spits of scherp van punt is: speten is aen het spit steken*.

Alleman word liefst als een woord aen een geschreven, op het spoor van *Vondel* en *Spiegel*; 't gebruik zegt ook *Jan alleman*.

Bron of *born* werd by de Ouden zoo wel voor *water* als de *put* gebruikt; wy zouden echter liever, om de dubbelzinnigheid te myden, *bron* voor *put* nemen.

Vaeg beteekent *bloei*; dus immers gebruikt het *Vondel* en *Poot*. Zie *Vondels Bespiegelingen*, Iste Boek, *Poots Poëzy*, Bladz. 217.

Op *de knie vallen* is fraeier, of liever Poëtischer, gezegd dan op *de knien vallen*.

Iemant iets in 't oor luisteren beteekent eigentlyk *eenige weinige woorden tegen iemant zoo zagt spreken dat het een ander niet kan hooren*.

Maer *fluisteren* is *een mompelend gesprek*, 't geen uuren lang duren kan.

Dank weten moet men zeggen, niet *dank wyten*; *weten* is zoo veel als *kennen* of *erkennen*, *wyten* beteekent *te last leggen*.

Peisteren word gebruikt by de beste Schryvers voor een en het zelve als *pleisteren*. Zie *Vondel*, *Hooft*, en anderen.

Malen, (*molere*) *maelde*, *gemalen*. *Malen* (*pingere*) *maelde*, *gemaeld*.

Iets leeren vergeten is eene tegenstrydige spreekwys, want die *iets vergeet*, *leert niet*, maer *ontleert iets*.

Tasfen beteekent *opeenstapelen*; dus zegt men, *bet koren in de schuren tasfen*; hier van *tas* voor *een stapel* of *hoop*, by *Vondel*, *een hoogen tas van dooden*, *Ovidius* VIde Boek. vs. 132.

Bo-

Bogen op iets word gebruikt door *Vondel*, *Antonides*, *Poot*, *Hoogvliet*, en meer andere Dichters van naem. *Huydecooper* echter keurt het af, om dat hy het, in de beteekenisfe van *roemen*, by de Ouden niet kan opspeuren; wat is *bogen*? vraegt hy, van waer is 't gekomen? eigentlyk is het *buigen*, *krommen*, *op de wys van een boog*: dit zegt hy, om dat *Kiliaen* het dus vertaelt. Maer waerom zou *bogen* ook niet beteekenen kunnen *doelen*, of, *op een doel aenleggen*, 't geen aen het *boog-schieten* zeer eigen is, ja niet anders dan dat is? Vermits nu de spreekwys, *die of deze zaek zich tot doel stellen of bedoelen*, duizendmalen in een oneigentlyken zin gebruikt word, dat is, *zonder oogmerk van op zoodanig eene zaek met een pyl of boog inderdaet toe te leggen*, of *te mikken*; zoo meenen wy, dat men gerustelyk ook mag zéggen, *op iets doelen*, of *bogen*; en vermits 'er vele zaken zyn, die ons zoo wel reden kunnen geven om op dezelve te *roemen* als te *doelen* ofte *bogen*; zoo meenen wy ook, dat *bogen* in deze tweederlei beteekenissen kan en mag gebruikt worden: tot licht der zake zullen wy een voorbeeld by brengen; men mag immers zeggen, *ik doel op de genegenheit van dien of dezen persoon, als iemant, van een' zeer goeden handel en wandel zynde*; onderstel nu eens, dat men de genegenheit van zoodanig een' persoon ten deele gewonnen heeft, kan men dan niet zeggen, dat men met roem daer op *doelt of boogt*; en dus zoo wel daer op *roemen* als *bogen* mag? wy oordeelen ja, en dat in deezen figuurlyken zin *roemen* en *bogen* zeer wel te samen kunnen gaen.

Lenden is het eenvoud, *lendenen* het meervoud, by de nieuwlte Schryveren, ook by de Vertaelders van den Bybel: *Vondel* schryft *lenden* in 't eenvoud, *lendens* in 't meervoud; *Kiliaen* en *Hooft*, *lende* en *lendenen*: wy keuren het eene zoo goed als het andere, vermits voor het een als 't ander wa. te zeggen is; echter moet men zich tot een van drie bepalen, ten einde zich zelven in 't schryven niet ongelyk te zyn.

Prackchen, by *Plantyn* vertaeld door *avare accumulare*, dat is, *gieriglyk by een schrapen*; by *Kiliaen*, door *parce vivere*, dat is, *zuiniglyk leven*; word door meest alle Schryvers, als *Vondel*, *Poot*, *Pels*, *Spiegel*, enz., gebruikt in de beteekenisfe van *troggelen* en *bedelen*. Hier van *afprackchen*, dat is, *afbedelen*.

Eerlang, heeft zyne betrekking op het toekomende, *voorlang*, en *onlangs* op het voorleden.

Zich eener zake schamen is zoo wel gezegd als *zich over eene zake schamen*; en beter dan *zich eene zaak schamen*.

Niemand meer dan ik, doet dit of dat, verschilt veel van *niemand doet meer dan ik, dit of dat*; het eerste is te zeggen, *ik alleen doe dit of dat*; het tweede, *ik doe dit of dat*, zoo dikwyls, of, *zoo veel als iemand*.

Men zegt *middag*, doch het gebruik pleit voor *middernacht*; zoo zouden wy liever *midderlyf* dan *midlyf* schryven; hoewel *Vondel* zoo wel 't een als 't ander gebruikt.

Prat beteekent eigentlyk *verwaend*, *trots* en *opgeblazen van harte*; en daerom van *Kiliaen* zeer wel vertaald door *fastuosus*, *arrogans*; men moet het derhalven nooit *in bonam partem*, dat is, *in een' goeden zin*, gebruiken.

Heiloos en breideloos is te zeggen *zonder bei en breide*; men moet derhalven schryven *heileloos*, *breidelloos*, dat is, *zonder heil en breidel*.

Waerachtig beteekent iet dat *waer schynt*, maer niet, wat volkomen *waer* is; dit bevestigt *Huigens*, in zyne *Puntdichten*, op eene geestige wys:

Het is waerachtig Jan,

Gy zyt een eerlyk man;

Waerachtig is het maer,

Dat is wat min dan waer.

Zoo is 't ook met *logenachtig*, en meer diergelyke woorden, gelegen.

Zie ook, wat wy over *wittigheid* gezegd hebben: zoo beteekent *levendig* iets, dat *vol beweging is*, of iets, dat zeer wel *naer het leven zweemt*, en *levend* iets, dat *waerlyk leeft*; men moet derhalven schryven, *de ware en levendige*, doch geenszins *de waerachtige en levende*, *God*.

Myns broeders zoon is veel beter gezegd dan *myn broeders zoon*; hoewel men zoo wel van 't eene als andere vele voorbeelden vind: dan de grondregels en eigenschap der tale eischen

schen volstrektelyk, dat het byvoeglyke met het zelfstandige overeenstemme.

Eige namen, als *Niobè*, *Eurydicè*, wier laetste greep volstrekt lang is, willen geene smelting lyden.

Zalig beteekende by de Ouden zoo veel als *overgegeven*, dus noemden zy hunne opgeofferde kinders *den Goden zalig*, dat is, *den Goden overgegeven*; hier van nog by ons de woorden *rampzalig*, *gelukzalig*, dat is, *overgegeven aen ramp* of *geluk*; en dat is waerfchynlyk de reden, waerom *Kiliaen* het woord *zaligheid* zoo wel vertaeld door *miseria* als door *salus*; doch hoe hy aen *pestis* koomt, kunnen wy niet begrypen. Naderhand heeft men de woorden *zalig* en *zaligheid* doorgaens ten goeden beginnen te gebruiken, welk gebruik nog stand houdt.

Hal-sterrig of *-starrig* moet men schryven, en niet *balssterrig*, gelyk *Tuinman* leert; *sterrig* of *starrig* is *durus* en *immotus*, *hard* en *onbeweeglyk*, gelyk *Kiliaen* 't vertaelt. Van dit *sterrig* of *starrig* koomt ons *sterren*, *starren*, of *staren op iets*, dat is, *met onbeweeglyke oogen op iets zien*.

Vergaeren beteekent zoo wel *trouwen* en *byslapen* als *te samen komen*. Zie *Westerbaen*, *De Potter*, *Huigens*, enz.

Men moet *bonig* schryven en niet *boning*.

Dagvaerd beteekent zoo wel *een dag reizens* als *de vaststelling van een dag*. Zie *Vondels Ovid*. Vide Boek, vs. 652.

Langer ongeruster, voor *hoe langer hoe ongeruster*, mag geenszins bestaen, schoon *Vondel* het somtyds schryft: *langs hoe ongeruster* zoude nog even door den beugel kunnen.

Gebaer is veel beter dan *gebaerd* of *gebaerde*, en dus ook *gebaren* beter dan *gebaerden*, eensdeels om de dubbelzinnigheid wechtenemen, anderdeels om de wezenlyke eigenschappen der tale.

Onder de voet moet men zeggen, dat is, *in 't onderspit*, niet *onder den voet*: zoo zegt men ook *op de been raken*, schoon *been* van het onzydig geslacht is. Dus moet men ook schryven, *de beest spelen*; doch *by de werke zyn* is beter dan *by de werk zyn*: echter mag men zoo wel schryven *in de wapen*, als *in de wapenen*: tot uitzondering moet en kan hier dienen, *in de loop blyven*, en, *op den loop zetten*. Dit alles

steunt op het gezach der oudste en beste Schryveren, als *Melis Stoke, Huigens, Dekker, Vondel*, enz.

Leverei of *Levrei* moet men schryven, niet *lieverei* of *livrei*; de Ouden noemden *levereien* zekere *kleeders*, die zy op een' plechtigen dag jaerlyks aen de hunne *leverden*. *Liberatas dixere id genus vestium, quod annuatim die solemni eas liberarent suis*, zegt *Hauteser Lib. 3. Cap. 11*, aengehaeld van *Menage*. *Plantyn* vertaelt eene *leverei bouts* door *une livrée de buches*: waer uit blykt dat *leverei* eertyds niet anders dan onder den naem van *levering* bekend was.

Kisfen is eigentlyk dat *geluid* het welke het koud water van zich geeft, wanneer een gloeiende stof daer in gedompeld word.

Zich iets laten voorstaen beteekent niet alleenlyk zich iets verbeelden, maer ook een' verbeelding van zyn eige *be kwaemheit te hebben*: en, wanneer die *verbeelding vermetelheit* en *trotsheit* word, drukt men zulks uit door *zich laten dunken*.

Slisfen beteekent by ons *stebten, veressenen*, gelyk *Kiliaen* en *Ten Kate* het ook vertalen door *complanare*; doch om het voor *bluschen* en *leschen* te nemen, gelyk *Huydecooper* en andere willen, behaegt ons gansch niet.

Huydecooper wil, dat men schryven zal *klooven, kloofde, gekloofd*, als behorende onder de regelmatige werkwoorden. 't Is wonderlyk; want met ons stelt hy, dat de regelmatige werkwoorden afkomstig zyn van zelfstandige woorden, als *booren, boorde, geboord*, van *geboor*, en *minnen, minde, gemind*, van *min*; intengstelling der onregelmatige werkwoorden, van welke de zelfstandige naemwoorden afkomen, als *grast* van *graven, groef, gegraven*, *slag* van *slaen, geslagen*. Nu is het ook zeker, dat *kloof* komt van *klooven*, zoo wel als *kerfjen* van *kerven*: waerom moet men dan schryven *klooven, kloofde, gekloofd*? Wy betuigen geene reden daer voor te kunnen vinden, ten ware men zulks tot eene uitzondering op den voornoemden regel zoude willen maken; doch hier van spreekt *Huydecooper* geen woord. Hoe, zal men vragen, moet dat werkwoord dan gebogen worden? niet anders, onzes oordeels, dan *Huydecooper* zegt, en de meeste Schryvers, neffens het gebruik, ons leeren. Doch dit leert teffens ons, dat dit eene uitzonder-

dering op den voornoemden regel mag genoemd worden, zoo wel als *beloven*, *beloofde*, *beloofd*, waer van *beloften* afkomstig is.

Daer is 'er, *daer was 'er*, voor of in de plaetse van *daer zyn 'er*, *daer waren 'er*, te schryven, oordeelen de beste onzer Taelkenneren voor een fraeiheit, en wy ook.

Goud is het *zelfstandige*, *gouden* het *byvoeglyke*, wordende het laetste, gelyk alle andere byvoeglyke naemwoorden van *metalen*, nooit gebogen, als *zilveren*, *tinnen*, *koperen*. Dus moet men ook schryven, *tarwen*, *roggen*, *garsten brood*. Niet anders is 't ook gelegen met *purp'ren*, het byvoeglyke van zekeren *schelpvisch*, en dus veel verschelende van *rood*, *wit*, *zwart*, enz., 't geen slegts *wezenlooze verwen* zyn. Zie *Kiliaen*, *Koornbert*, *Ten Kate*, *Sewel*, en anderen.

Eisfen, of *eizen*, beteekende by de Ouden *schrikken*: doch *yzen* of *ysfen* was, by hen, *koud worden*, *bevroezen*; zie *Plantyn*, *Aldegonde*, *C. van Ghistele*, en *Zacharias Heins*.

Om mynen wil moet men schryven, en geenszins *om mynent wil*, want die *t* is gansch overbodig; ook is *ordenlyk*, *namelyk*, *gezamenlyk*, *redelyk* en *wezenlyk* oneindig beter dan *ordentlyk*, *gezamentlyk*, *redentlyk* en *wezentlyk*. Zie *Kiliaen* en *Huydecooper*. *Ordelyk* is te zeggen op *zyn rechte plaets geschikt*: *Ordentlyk* volgende de *order der maetschappye* of *broederschappe*.

Voorts moet men ook schryven *menschenvleesch*, *beldenmoed*, willende zoo veel zeggen als, *vleesch van menschen*, *moed van belden*; doch wy meenen, dat *een maegdebart* beter is dan *een maegdenbart*, beteekenende zoo veel als *een bart van eene maegd*. *Vondel* echter schreef *een maegdenbart*, in *Jesta*, IIde *Bedryf*.

Bedelofte, en niet *bedebelofte*, moet men schryven; zie *Vondels Ovid*. VIIde Boek, 900 vs. en *Oudaen* in *J. Dore's bloedige op en ondergang*: 't woord beteekent *belofte*, die men biddende Gode doet.

Wanneer *al* voor de bepalende lidwoorden *de* en *het* gaet, is het, gelyk alle byvoeglyke naemwoorden, die voor 't onbepalende lidwoord *een* gaen, onbuigbaer: dus moet men schryven, *by deed al den arbeid*, en niet, *allen den arbeid*:

en zoo ook, *ik zag zoo groot eenen man*, en niet, *zoo grooten eenen man*.

Slet beteekende, by de Ouden, eerstelyk, *een stordig en morsich vrouwmensch*, wier kleeders nauwlyks aen malkanderen hingen; ten tweeden, *eene versleten boelin*; en ten derden, *eene arme en geringe vrouw*. Zie *Hoofst, Vondel, Ten Kate*, enz.

Beleggen (obsidere) moet gebogen worden, *belag, belegen*, als komende van *liggen (jacere)*, *lag, gelegen; beleggen (dirigere)*, *beleide, beleid*, komende van *leggen (ponere)*, *lei, geleid*.

Blik beteekende, by de Ouden, *blank, bleek*: zie *Kiliaen en Ten Kate*; *blikkeren* is derhalven een *flaeuw* of *bleek licht van zich geven*, gelyk *het blik*, wanneer de weerschyn van den dag daer op valt, wezenlyk doet: zoodanig een *licht*, in vergelykinge van dat der zonne, geeft de zwavelachtige bliksem van zich; men moet *blikkeren, blinken, blikken*, eigentlyk beteekenende *een kort of flaeuw licht van zich geven*, dan wel onderscheiden van *flonkeren* en *schitteren*, 't geen der zonne, starren, en het edel gesteente, als ook het vuur, eigen is.

Goed word niet zelden, by de Ouden, gebruikt voor *bekwaem*.

Toeven is zoo wel *onthalen*, of *vermaak aendoen*, als *verbeiden*. Zie *Vondels Altaergeheimen*, Iste Boek, 22 vs. *R. Anslou, Stevens Martelkroon*, bladz. 22. *J. de Dekkers Poëzy*, pag. 105.

Ervaren is, in goed duitsch, zoo wel *ondervinden* als *ondervonden* te zeggen. Schoon het voornaemwoord *die*, in den eersten, derden en vierden naemval van het een-en-meervouwig getal, onveranderlyk kan gebruikt worden, mag men echter niet schryven, *de vrouw, die ik dit of dat beloofd heb, en my myne belofte wel indachtig zal maken*; en *de vrouw, die ik bemin, en dit of dat beloofd heb*; geenszins; het voornaemwoord moet herhaeld worden, zoo dikwerf het door een ander werkwoord beheerscht word, en daer door van naemvalen verandert; derhalven moet men schryven, *de vrouw, die ik dit of dat beloofd heb, en die ik myne belofte wel zal indachtig maken*; en zoo ook, *de vrouw, die ik bemin, en die ik dit of dat beloofd heb*.

Niet anders is het gelegen met het voornaemwoord *welke*,
of

of *dewelke*, als ook met *wie*, genomen voor *welke* of *dewelke*.

Omtrent het schryven van het woord *warmoes* verschillen onze oude en nieuwe Taelkundigen zeer; *Ten Kate* schryft *warmoes*, en leid het af van *war* en *moes*, als zynde *eene rommelzode van groente ondereen gebakt en gekorven*. *Kiliaen* schryft *warmoes*, en leid het af van *warm* en *moes*, zeggende, dat *de groentens niet alleen gekookt en gaer, maer ook koud en raeuw, warm of warem-moes beeten*. *Huydecooper* wil, dat men *war-* en *waermoes* moet schryven, en onderstelt, dat de *w* in de plaets van de *g* door den tyd gekomen is; en vermits men oudtyds een *tuin gaerde* noemde, en *gaerde* of *garde* in 't oud duitsch *bewaren* te zeggen was, het woord zoo veel beteekent als *tuinmoes*, 't welk binnen gesloten tuinen bewaerd word. Ons belangende, wy houden het met den Heere *Ten Kate*, als komende deszelfs gevoelen en afleiding ons de natuurlykste voor.

Kwelen beteekende, by de Ouden, *kwynen, zuchten, treuren* en *klagen*; zie *Kiliaen*, die 't vertaelt door *languere, gemere*; in den Bybel leest men, *Neb. 1. vs. 4*; ook *kweelt de bloem Libanons*; in *Koornberts Odyssea van Homerus*, IIde Boek: *zyt getroost, voedster, sprak Telemachus, wil niet meer kwelen*. *H. Dullaerts Poëzy*, pag. 139. *Bezochte schaduwen en wandelwegen kwelen*. Men moet *kwelen* derhalven nooit in een' vrolyken zin gebruiken.

Anderen zyn *alii, de anderen, reliqui*.

Bravade, schoon by onze beste Schryvers te vinden, is zekerlyk een bastaerdwoord, en daerom best in eenen zuiveren styl niet gebruikt; *Kiliaen* stelt het zelfs op de lyst der uitgeschoten bastaerdwoorden.

Wielingen, zoo veel beteekenende als *draeikolken*, is afkomstig van *wiel* of *rad*; in dezelve beteekenisfe zegt men ook, *wel* of *draeiwel*. Hierom worden eenige *droogten* of *wellen* omtrent de Vlaemsche en Zeeuwfche kusten *wielingen* genoemd; en zegt men, *de schepen zyn de wielingen ingeloopten*. Ook zegt *Kiliaen*, dat *wael* in het oude Vlaemsch *wel*, en in het oude Hollandsch *wiel* beteekent.

Zwindelen beteekent eigentlyk *eene verbysterde werking of omwending van zinnen en gedachten*, en is van *gezwind* afkomstig. Men

Men moet *bar* wel onderscheiden van *baer*; *bar* beteekent zoo veel als *bloot*; dus is eene *barre rots*, en een *bar strand*, een *rots*, ontbloot van, of, zonder boomen, of eenige andere groente: *baer* wil zoo veel zeggen als *louter*, *enkel* enz.; dus beteekent *bare zee*, eene zee zoo wyd uitgestrekt, dat men 'er op en omtrent niet dan enkel *water* zonder eenig land of zand, of geboomte, kan ontdekken; en *baer geld*, het loutere metael zelf: hier uit kan men afnemen, dat het spreekwoord *bar weder* zeer oneigen is, om dat zulks doorgaens voor koud of guur weder genomen word.

Soufe en *brouze*, was, by de Ouden, het geen by ons thans is *suizen* en *bruizen*, doorgaans der zee toegeschreven.

Die moet men wel onderscheiden van *dees* of *deze*, gelyk ook *dit* van *dat*. *Niloë* slaet in dezen gevalle den bal geheel mis, als willende dat men schryven zal, *ik heb dezen tuin laten omgraven, om dien te bezaeien*; 't geen by ons zoo veel is, als of men zyn eigen huis liet uitstoffen, om dat van zyn' buurman schoon te maken. Men moet zeggen, *ik heb dezen tuin laten omgraven, om denzelven te bezaeien*; of, *ik heb den tuin laten omgraven, om dien te bezaeien*; zoo ook, *ik geef u dit boek*, niet om *dat*, maer om *het te lezen*.

Preutsch beteekende, by de Ouden, *zich breed uitstryken*, of, *breed voor den dag komen*.

Voor *tanger* en *tander*, schoon van de Ouden verscheidenlyk gebruikt, moeten wy het woord *teeder* (*tener*) alleenlyk bezigen.

Leventwekker beteekent by de beste onzer Dichteren den *Westenwind*.

Schoon *luisteren*, als afkomstig van *luister*, by sommigen beteekent *schynen* en *blinken*, zouden wy 't zelve echter niet gaerne in dien zin gebruiken; om de dubbelzinnigheid van het woord *luisteren*, dat is, *zagt tot iemand spreken*, te myden.

Kwyt gaen beteekent zoo veel als *kwyt raken*. Zie *Vondels Ovidius*, IXde Boek, vs. 1094. *Hooft* in de *Gezangen*, pag. 638. *Dekkers Lof der Geldzucht*, pag. 202. doch in vroeger tyd beteekende het ook *vrymaken* en *vryraken*; hier van nog ons hedendaegs *kwyten*, of, *zich kwytten*.

Men moet zorgvuldiglyk zich wachten van deze en diergely-

lyke spreekwyzen: *ik prys die of dien man zyne wetenschap; gy ontvonkt myn zanggodin baren yver; in de plaetse van, ik prys de wetenschap diens mans, of, van dien man; en gy ontvonkt den yver myner zanggodinne.*

Als men het *minder* en *meerder* wil uitsluiten, moet men nooit het *minder* maer altoos het *meerder* eerst noemen; en dus nooit schryven: *men zag noch boom noch bosch*; maer altyd, *men zag noch bosch noch boom*; want waer men geen *boom* ziet, kan men zekerlyk geen *bosch* zien; terwyl men wel een' *boom* zoude kunnen zien, waer juist geen *bosch* te vinden was.

Popelen (*beven*) is afkomstig van *Popel* of *Popelboom*, wiens eigenschap is door het minste windje bewogen te worden, en dus zelden stil te zyn.

Waer mede mag men wel op een *werktuig*, doch op geen *persoon* laten volgen; des moet men schryven, *dien man, met wien ik ging; het mes waer mede ik sneed.*

Kryt beteekende by de Ouden *perk*, dus immers gebruikte het *Vondel* en anderen met hem. Zie *Vondels Ovid*. Xde Boek, vs. 940. *Kiliaen* enz. Nog heden ten dage beteekent *Kryte* in Friesland hetzelfde.

Ryzen, *zinken*, *zakken*, moet men als geene dadelyke werkwoorden gebruiken; en dus nooit schryven, *iets of iemand ryzen, zinken, of zakken*; maer wel, *iets of iemand doen ryzen, doen zinken, of doen zakken.*

Roekeloos moet men wel onderscheiden van *reukeloos*. Het eerste is *zonder zorg, onbedagt*, om dat *roek* by de Ouden voor *zorg* gebruikt werdt; en het tweede beteekent, *zonder reuk, of die niet ruiken kan.*

Bezwyken beteekent zoo wel *verlaten* en *begeven*, als *verflaewen*. Dus schreef *Vondel* in *Ovid*. IIde Boek, vs. 444: *tot de krachten haer bezweken*. *Hooft*, in *Henrik den Grooten*, pag. 7: *dat zy nimmer meerder goede zake bezwyken zouden.*

Verwaten beteekent eigenlyk *verbannen*, *vervloekt*. Zie *Kiliaen*. Dus gebruikten het *Hooft* en *Vondel* ook. *Antonides* sloeg den balmis, wanneer hy, stoutmoedig en onvertsaeagd scheepsvolk op 't oog hebbende, zingt:

en vegt verwaten,

Als had hy nog een lyf 't buis in de kist gelaten.

Bakboord is zoo veel te zeggen als *rug-boord*, de linker zyde van een schip, waer de stuurman gemeenlyk met den *rug* naer toe staet. *Bak* beteekende oudtyds *rug*, hier van nog ons *achterbaks*, en het Engelsch *backward*, dat is *rugwaert*.

Vermits duistere uitdrukkingen nooit onder fraeiheden te stellen zyn, oordeelen wy, dat men de eigen namen van de eene in de andere tael nooit behoorde over te gieten, of te vertolken. Voor *Tacitus* derhalven *Zwyger* te schryven, keuren wy af. Wie zou ons verstaen, indien wy zeiden of schreven, *Jan Wortel* en *Pieter Kraei*, in plaetse van *Jean Racine* en *Pierre Corneille*? Echter zouden wy de voornamen van *Joannes*, *Jean*, *Petrus*, *Pierre*, enz. zeer gerust in onze tale durven uitdrukken door *Jan* en *Pieter*; vermits de wortelletters, om zoo te spreken, daer in behouden wordende, het verschil zeer gering is; immers in geen en deele te vergelijken by het geene uit het vertolken van den *van* of bynaem spruit, als uit *Zwyger*, *Wortel* en *Kraei* blykt.

Een voorwind is beter gezegd dan *een voordewind*, vermits een *voorwind* het tegendeel is van *tegenwind*: echter mag men schryven of zeggen, *by heeft het*, of *zeilt, voor den wind*.

Snood beteekent zoo wel *armoedig* en *gering*, als *boos* en *schelmsch*. Zie *Kiliaen*, ook *Vondels Ovid. XIIIde Boek*, vs. 654.

Gaelyk, te famen getrokken uit *gadelyk*, beteekent zoo veel als *welwoegend*, *behaeglyk*. Zie *Kiliaen*.

Smaelen beteekent eigentlyk een *gedurig smaden*.

Echenis of *Eegbenis* beteekent de *lies*.

Huydecoper wil, dat men beter *leenen* dan *leunen* schryft. Wy meenen het tegendeel, om twee redenen: voor eerst vinden wy *leunen* by *Kiliaen*, *Vondel*, en anderen; ten tweeden, meenen wy, dat men, door *leunen* te schryven, de dubbelzinnigheid ontgaet, die 'er is tusschen *leenen* en *leunen*, als, *leenen aen iemant*; *leunen op iemant*.

Vermits men zegt in den tegenwoordigen tyd, *ik doe maken*,

ken, en ik begin te maken, moet men in den volmaekten voorledenen tyd zeggen: ik heb doen maken, en ik heb begonnen te maken; doch geenszins: ik heb gedaen maken, of, ik heb beginnen te maken. De reden hiervan is, dat de eigenschap onzer tale wil, dat, wanneer twee werkwoorden op elkander volgen, zonder dat het woordje *te* voor het laetste werkwoord gaet, als in, *ik doe maken*, het eerste werkwoord, schoon het hulpwoord *heb* of *had* daer voorgaet, altoos in de eindigende wyze gesteld word; als blykt uit, *ik heb doen maken*; doch wanneer het woordjen *te* voor het laetste werkwoord gaet, als in *ik begin te maken*, moet het eerste werkwoord, wanneer 'er *heb* of *had* voorgaet, in de aentoonende wyze gesteld worden, als in, *ik heb*, of *had*, *begonnen te maken*.

Veel beter zegt en schryft men, *de spys walgt my*, dan *ik walge van de spyze*, want de spys veroorzaekt de walging, en geenszins hy, die de spys eet of gegeten heeft.

Wy zyn met elkander overeengekomen is zoo veel als *eens geworden*; maer men moet zeggen, *dees ramp is my overgekomen*, dat is, *bejegend*.

De Ouden schreven *spaceren* of *spaseren*, ook wel *spacieren*, maer nooit *spanseren*; vermits het woord van het Latynsche *spatiari* afkomstig is.

Blikoogen en *bliktanden* is zoo veel als *met de oogen en tanden dreigen*, en die ten dien einde wakker te doen zien.

BLADWYZER EN INHOUD DER
H O O F D S T U K K E N.

E E R S T E D E E L.

E E R S T E H O O F D S T U K.

Van de Letteren. - - - - - Bladz. 3

T W E E D E H O O F D S T U K.

Van de Spelling. - - - - - 4

D E R D E H O O F D S T U K.

Van het verlengen der Klinkletteren. - - - - - 11

V I E R D E H O O F D S T U K.

Van het onderscheid der Gelykluidende Woorden. - - - - - 15

V Y F D E H O O F D S T U K.

Van het onderscheid tusſchen baer en lyk aan het einde der woorden. 16

Z E S D E H O O F D S T U K.

Van de Talletteren. - - - - - 17

Z E V E N D E H O O F D S T U K.

Van het ſcheiden der Lettergrepen. - - - - - 17

A G T S T E H O O F D S T U K.

Van de Spraekdeelen. - - - - - 18

N E G E N D E H O O F D S T U K.

Van de Naemvallen, en derzelver Namen - - - - - 18

T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de Buigingen der Lid- of Geſlachtwoorden. - - - - - 21

E L F D E H O O F D S T U K.

Van de Buigingen der zelfſtandige Naemwoorden. - - - - - 22

T W A E L F D E H O O F D S T U K.

Van de Buigingen der zelfſtandige Naemwoorden, die volgens den gemeenen regel niet kunnen geboogen worden. - - - - - 26

DER.

B L A D W Y Z E R.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Buigingen der byvoeglyke Naemwoorden. - Bladz. 31

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Buigingen der Voornaemwoorden. - 38

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Werkwoorden. - - - - 53

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Buiginge der Werkwoorden. - - - - 55

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Buiginge der Werkwoorden met hunne Hulpwoorden. - 61

AGTTIENDE HOOFDSTUK.

Van de spellinge sommiger Werkwoorden. - - - - 113

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Buiginge der gekoppelde Werkwoorden. - - - - 114

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Deelwoorden. - - - - 116

EENENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Onveranderlyke Woorden. - - - - 119

TWEEENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Voegwoorden. - - - - 123

DRIEENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Voortzetfelen. - - - - 124

VIERENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Tusschenwerpingen. - - - - 125

T W E E D E D E E L.

EÉRSTE HOOFDSTUK.

Van de Woordvoeginge in 't algemeen. - - - - Bladz. 126

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de samenvoeginge der Zelfstandige en Byvoeglyke Naemwoorden. 129

B L A D W Y Z E R.

DERDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der zelfstandige Voornaemwoorden. - Bladz. 131

VIERDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der andere Voornaemwoorden. - - - 132

VYFDE HOOFDSTUK.

Van het schikken der Naem- en Werkwoorden. - - - 133

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de plaetsinge der Bywoorden. - - - 135

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der Voegwoorden. - - - 136

AGTSTE HOOFDSTUK.

Van de Beheersching der zelfstandige Naemwoorden. - - - 139

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van de Beheersching der Werk- en Deelwoorden. - - - 142

TIENDE HOOFDSTUK.

Van de Deelwoorden van eene bedryvende beteekenis. - - - 145

ELFDE HOOFDSTUK.

Van de Beheersching der Voortzetselen. - - - 145

TWAELFDE HOOFDSTUK.

Van de Beheersching van eenige byvoeglyke Naem- en Werkwoorden. 149

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de onregelmatige Woordvoeging. - - - 152

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Uitlatingen. - - - - - 153

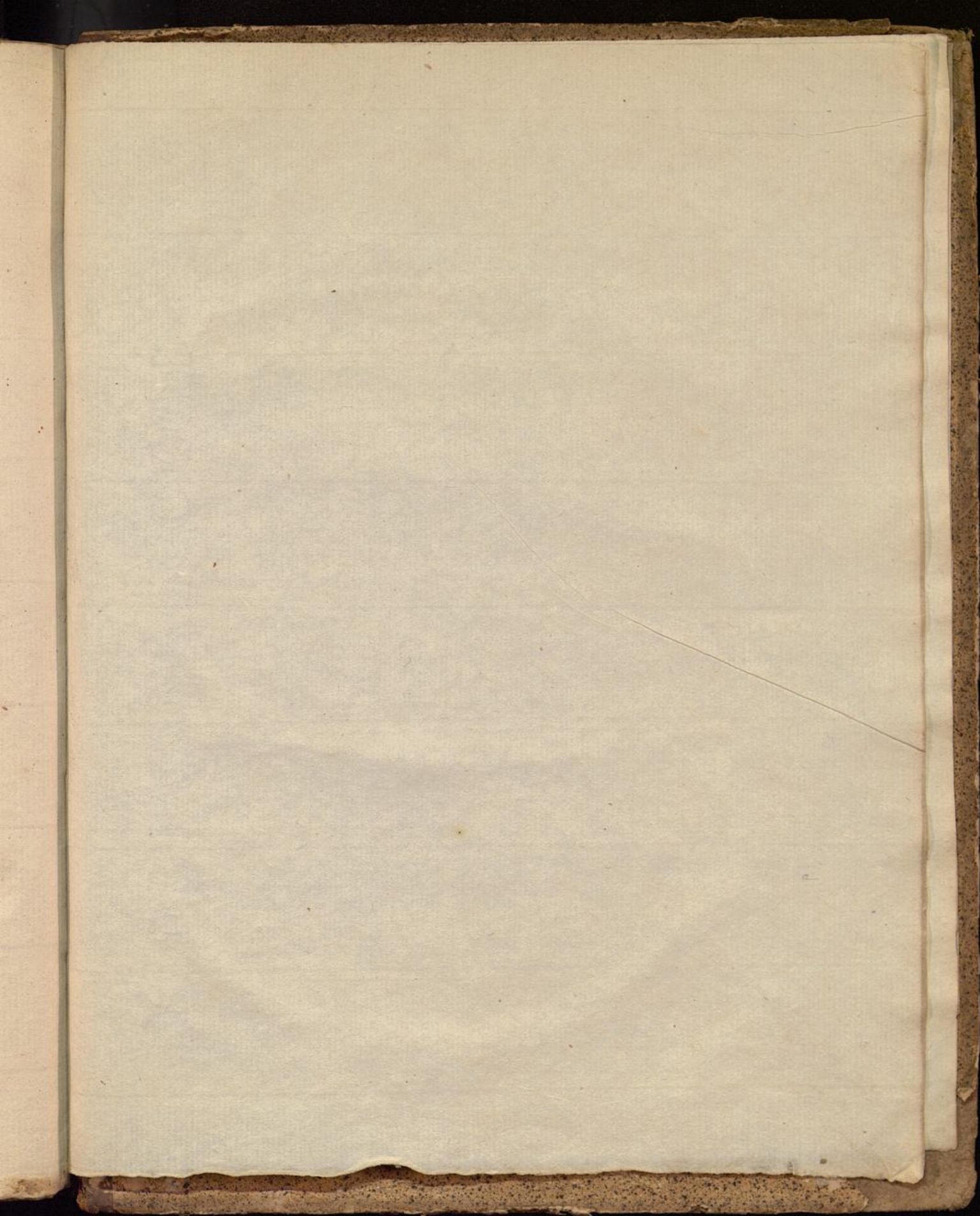
VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de Uitlatingen. - - - - - 155

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van den onbepaelden zesden Naemval. - - - - - 157

Aenmerkingen over de rechte Beteekenis van verscheiden woorden en spreekwyzen in onze tale, die niet zelden verkeerdelyk gebruikt worden. - - - - - 158



ALPHABET

DEERDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter A

VIJFDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter E

VIJFDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter E

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZEVENDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter G

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

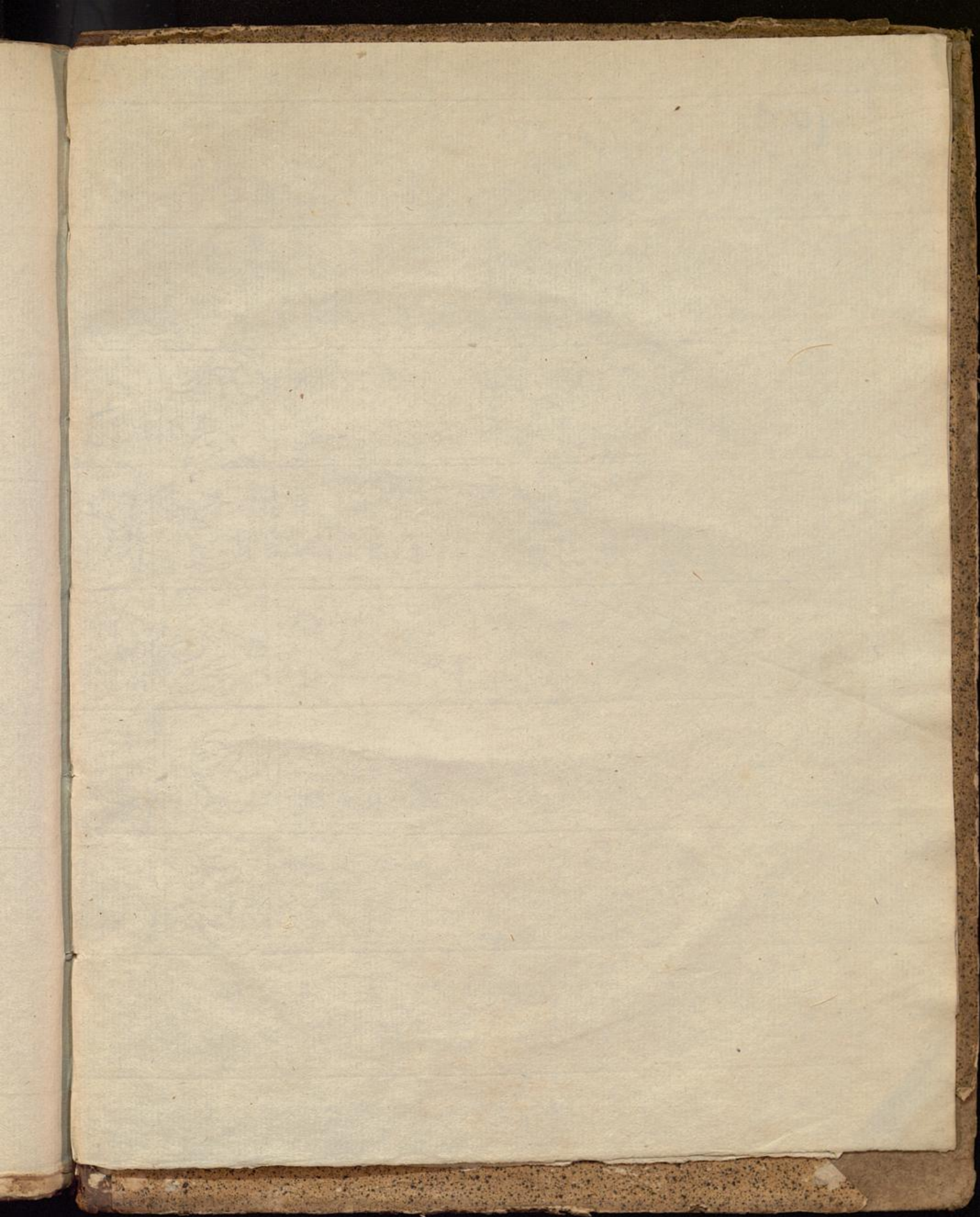
De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F

ZESDE HOOFDSTUK

De eerste letter is de letter F



40.

